

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

LIVETS TRAADE

En Erindringsbog
af
Margrethe Schnohr

København

THANING & APPELS FORLAG

1961

LIVETS TRAADE

En Erindringsbog
af
Margrethe Schnohr

København

THANING & APPELS FORLAG

1961

Copyright:
Thaning & Appels Forlag

Til EBBE ...

Forord

Min Erindringsbog begynder med Oldefar, C. N. Rosenkilde. Selv har jeg aldrig kendt ham, men gennem Mormor Julie Sødring og hendes Søn, Marius Sødring, har jeg hørt saa meget om gamle Rosenkilde, saa naar jeg sidder her i min Stue i hans Stol og betragter det levende, udtryksfulde Ansigt paa Maleriet af ham, der hænger over min Sofa, føler jeg, at fra ham udgaar Traadene til Mormor og hendes Hjem, hvor min Søster og jeg havde saa mange lykkelige Barndomsdage og videre til Mor og Far og vort eget Barndomshjem og derfra videre igen til mine egne Børn, Børnebørn og Oldebørn . . .

Hertil har jeg saa knyttet nogle Erindringer fra mit senere Liv.

Charlottenlund Juni 1961.

Oldefar C. N. Rosenkilde

Min Oldefar var Christen Niemann Rosenkilde, som Mormor har fortalt saa meget om i sin Bog, som hendes yngste Søn, Marius Sødring udgav. Marius, som jeg kaldte ham, var kun sytten Aar ældre end jeg. Jeg besøgte ham ofte om Søndagene efter at Mormor var død. Lige til Mormors Død boede Marius hjemme hos hende. De havde et meget intimt og lykkeligt Samliv.

Men Marius var ogsaa en enestaaende Søn, saa at Mormor – gennem deres Samtaler – levede hele sin Barndom, Ungdom og Alderdom om. Et Par Aar efter Mormors Død giftede Marius sig med en yndig Kvinde, og de havde et lykkeligt Liv sammen, men desværre døde hans Hustru efter faa Aar, og det var Marius saa uforstaaeligt, saa han blev en bitter Mand og ikke saa nem at omgaas. Men naar jeg kom om Søndagen og kunde faa ham til at fortælle, talte han meget om sin Bog, og derigennem oplevede jeg Oldefar, som Mormor jo havde fortalt sin Søn saa meget om. Derfor tillader jeg mig at begynde denne Bog med Oldefar.

Da Rosenkilde blev Kantor i Aarhus, var det ret en Stilling efter hans Sind. Særlig økonomisk god var den ikke, men saa havde han sin smukke Sangstemme, der skaffede ham mange Ekstrafortjenester. Oldefar blev gift med en rig Købmandsdatter, der hed Maren Christensen. Hendes Far gik imidlertid snart efter fallit, saa Oldefar aabnede sit Hjem for sin kære Kones Mor og Søster, og de boede sammen lige til deres – altsaa Svigermoderen og Svigerindens – Død.

Oldefar kom i de bedste Kredse i Aarhus. Hos Vennen Dr. Weis blev der dyrket Musik. Dr. Weis boede udenfor Aarhus; der

boede ogsaa Præsten Steenberg, der var en gennemmusikalsk Mand. Han havde en stor Børneflokk, der spillede forskellige Instrumenter eller sang Partier af Operaer. Ja, en Gang vovede de sig endda i Kast med »Don Juan«.

En Gang mange Aar senere – efter Oldefars talrige Besøg hos Sønnen, Møller Weis, hvor Pastor Steenberg foruden Oldefar var paa Besøg – spillede de en Trio af Mozart, og Præsten sad glad og strøg sin Bratsch, medens Oldefar spillede Violinstemmen. Næste Morgen, da Oldefar kommer ned til Morgenbordet, siger Møller Weis: »Er du syg, Rosenkilde?« – »Nej, men Mozart stod for Enden af min Seng i Nat og truede med sin Haand mod mig . . . jeg spiller aldrig mere den Trio.«

Hos et Barnebarn af Møller Weis var jeg en Gang paa Besøg. Mølleren var død, men hans elskværdige Kone levede. De havde haft to Børn, der begge var døde. Det smukke Hus er nu indlemmet i Den gamle By i Aarhus. For nogle Aar siden, da jeg var i Aarhus, var det vemodigt at gaa ind i de gamle Stuer, der rummede saa mange Minder.

En af de sidste Juleaftener, Oldefar spillede paa sin Violin, var hos hans Datter Julie Sødring, hvor han altid tilbragte sine Juleaftener. Han havde taget sin Violin med, men havde gemt den i Kælderen. Da saa Børnene skulde danse om Juletræet, satte han sig højt oppe paa Ryggen af en Lænestol – den hed ”Bedstefars Stol” – greb sin kære Violin og til Børnenes store Fryd spillede han den af ham selv komponerede lille Vals.

Da Oldefar var ung Kantor i Aarhus, var der en Dramatisk Klub, som Oldefar var et meget skattet Medlem af og hvor han spillede sine første Roller eller sang med i mindre Operaer. Forestillingerne fandt Sted paa Apotekerens store Loft.

I 1814 var Prins Christian – senere Christian den 8ende – efter Ordre af Frederik den 6te i længere Tid i Aarhus, og da Prinsen var meget interesseret i Musik og Skuespil, morede det ham at overvære de vekslende Skuespil- og Musikaftener. Prinsen havde god Forstand paa Teater og morede sig over Oldefars komiske Talent, og glædede sig over hans smukke Stemme. Prinsen var

interesseret i at faa Oldefar antaget paa Det kgl. Teater og til-sagde ham sin Støtte, og Oldefar behøvede ikke mange Over-talelser. Uden at betro sin Familie sin Beslutning rejste han til København, og da Prøven gik godt, opgav Oldefar sin Kantor-stilling i Aarhus, og hele Familien flyttede til København.

Den 5te Maj 1817 optraadte Rosenkilde i »Epigrammet« i en komisk Rolle. Det var efter lang Tids taalmodig Venten efter at spille en komisk Rolle. Tiden var hidtil gaaet med at optræde i smaa Syngeroller, saa han var ved at forgaa af Længsel efter at spille en rigtig Rolle, som han følte han kunde. Da nu Rosen-kilde var lille og spinkel og Manden skulde være en tyk Fraadser, havde Rosenkilde udstoppet sig, og for at faa tykke Kinder havde han stoppet Vat ind, saa at Virkningen af hans levende Mimik faldt væk. Hele hans magre, markerede Ansigts levende Minespil virkede ikke. Desuden var hans spinkle Krop saa indpakket, at det hindrede hans frie Bevægelser. Der var en mat Stemning efter første Akt.

»Fortvivlet stod jeg efter første Akt oppe i mit Paaklædnings-værelse,« har Oldefar senere fortalt Mormor. »Jeg stod og saa ud af Vinduet, der vendte ud mod Kanalen . . . Havde jeg ikke haft din Mor og jer Børn, var jeg sprunget ud.«

Men i anden Akt skete der det, at Rosenkilde tabte sit Lomme-tørklæde, og da han paa Grund af sin Udstoppelse ikke kunde bøje sig, tog han det op med sin Stok, og hans Bevægelser her var saa komiske, at hele Teatret brast i Latter, og nu var Fortryllesen hævet og han fik Lov til at fortsætte i det komiske Karakterfag.

I et Lystspil »Agnes Sorel«, der kun gik nogle faa Gange, var Rosenkilde den eneste, der vakte Opmærksomhed. Han spillede en flov, naragtig Herremand, og da Rosenkilde her for første Gang spillede frit, som hans Talent indgav ham, blev man over-rasket over den Naturlighed og Finhed, hvormed han forstod at fremføre sine Replikker. Nu først fik han efter seks, syv Aars Kamp flere forskellige Karakterroller og først da forstod man hans sande Evner og Talent, saa hans Stilling var sikret.

I Vaudevillen »Aprilsnarrene« valgte Heiberg Rosenkilde som

Drengen Hans Mortensen, hvor Jomfru Pätges – senere Fru Heiberg – spillede Trine. Jomfru Pätges var yndefuld og gratiøs, og da Hans Mortensen kom ind paa Scenen, blev der Jubel. Oldefar, der da var 40 Aar, illuderede fuldstændig som den opløbne, næsvis Dreng med sit ildrøde Haar, den stumpe Trøje og de for korte Kadetbukser, og med de ledeløse Bevægelser, der hører til Rollens Alder.

Da »Recensenten og Dyret« blev spillet Mandag den 25^e September 1854 sendte Fru Heiberg Oldefar følgende Brev:

Denne lille Rose beder om den maa sidde i Trops Knaphul i Aften.

Tak for al den Glæde Deres Spil forskaffede i Aftes. Lykkelig den, der kan gjøre sin Vinter til et Foraar.

Deres

Johanne Louise Heiberg.

Blandt mange Roller var Oldefars Corfitz i »Barselstuen«, denne inderlig skikkelige Mand, der ustandselig pines af sin Mistro, baade rørende og komisk. Men det var netop det ægte menneskelige, Oldefar følte for og forstod at fremstille gennem sine mange sceniske Personer, som han gjorde levende paa Scenen.

Særlig i Titelrollen i »Michel Perrin« var der en saa varm og ren Følelse; det, der var det komiske, laa bag den rene, smukke Følelse, der blev det mest karakterfulde i hans Spil. Oldefar havde fra ung denne Blanding i sig af Følelse og af komisk Sans.

Far fortalte mig en Gang, at da Oldefar endnu var Kantor i Aarhus, var han en Dag gaaet op i Kirketaarnet og stillede sig frem i en af Glughullerne og begyndte at spille paa sin Violin. Efterhaanden forsamlede der sig mange Mennesker nede paa Torvet. De turde ikke klappe af Rædsel for at han skulde falde ned.

Saadanne fantasifulde Indfald maatte udføres straks.

Oldefar elskede at læse i sine Friaftener, særlig tysk Litteratur, Heine, Schiller og Goethe.

Men ogsaa et Spil Kort – L'hombre – frydede ham med gode Venner. Der nød han rigtig at lade sit rige Lune spille med, og som et Barn, der skal trøstes, kunde han, naar han tabte, sige: »Hvor kan I nænne det?«

Oldefar havde, for at forøge sine beskedne Indtægter paa Det kgl. Teater, en ret stor litterær Virksomhed. Han skrev tre dramatiske Arbejder, hvoraf et, »Vennernes Fest«, en Vaudeville, blev opført flere Gange paa Det kgl. Teater. Det blev opført første Gang anonymt paa femogtyveaars Dagen for Kampen paa Reden, den Mindedag, den spinkle Handling drejede sig om. Dr. Ryges meget skønne og mandige Skikkelse af den gamle Sømand gjorde stor Lykke.

Oldefar udgav blandt andet et Ugeblad »Brevduen«. Det udkom i syv Aargange. Oldefars humoristiske Indfald og Fortællinger deri fik hans gode Ven, Digteren Poul Martin Møller til at skrive til en af sine Venner:

»Rosenkilde faar mig til at prostituere mig hver Tirsdag, naar hans Brevdue kommer. Jeg slaar en Skoggerlatter op, saa alle Spidsborgernes Øjne vogter paa mig med Forbavselse. Der stod forleden et Avertissement fra en Garderofficer, der fralagde sig den Beskyldning, som nedrige Folk havde udspredd om ham, nemlig at han forklædt som et Barn paa fire Aar (for at gjøre sig ukjendelig) skulde have besøgt en Jomfru. Denne Paastands Urimelighed søger han at bevise deraf, at han er ligesaa høi, som han er gammel, nemlig 74 Aar. –«

Senere blev Bladet smeltet sammen med »Morgenbladet«, hvor Oldefar gennem to Aar var Medudgiver.

Paa Teatret var Oldefar kendt for sine Improvisationer, der ofte bragte ham i Knibe. En kendt Præst havde en Vinter afvist en Konfirmandinde, fordi hun en Aften havde været paa Maskerade. Nu gik der et Stykke paa Teatret den Vinter, hvori en Skuespiller-

inde ved Navn Buurmann i en Replik siger, at hun gerne vil, at Datteren maa blive konfirmeret i Præstens Sogn. Oldefar svarer som Præsten: »Det skal være mig en Fornøjelse – forudsat, at Deres Datter ikke har været paa Maskerade.«

Hele Teatret jublede, men Direktionen fandt ikke Replikken morsom og idømte Oldefar en Bøde. Dagen efter mødte Orla Lehmann og Ernst Weis hos Oldefar. De kom som Deputation fra Studenterforeningen og tilbød at betale Bøden – og alle tilkommende Bøder, som han paadrog sig hvergang han med det gode og sande for Øje gav sit Lune frit Spil.

Den ene af Teaterdirektørerne blev meget forarget, da han hørte dette og sagde: »De smed dem vel ned ad Trapperne?«

Oldefar saa helt uskyldig ud, da han svarede:

»Næ . . . Det var skam to meget svære Herrer.«

Oldefar spillede, som jeg har skrevet flere Gange, stadig paa sin kære Violin. Han ejede en ægte Bresciano Violin, bygget af Campar da Sale, foruden to andre, men det var, tror jeg sikkert, Bresciano Violinen Mormor arvede og som hun senere gav til sin yngste Søn, Marius Sødring, der var meget musikalsk.

Far fortalte mig en Gang, vi var ude paa Oldefars Grav, at han som Dreng var gaaet hen for at besøge sin gamle Onkel, Professor Niels Vinding Dorph, der paa den Tid var Direktør for Det kgl. Teater. Far tøvede foran Onkelens Dør, og da der lød et højt Skænderi inde i Stuen, gik Far saa ind til sin Tante og sagde:

»Tante, hvem er inde hos Onkel? De skændes frygteligt.«

»Aa, min søde Dreng,« svarede Tanten, »det er de bedste Venner af Verden. Det er Rosenkilde – men de er saa ivrige begge to.«

Mormor Sødring skriver i sin Bog om sin Far og Søren Kierkegaard, der ofte spadserede lange Ture sammen. »To ejendommelige Skikkelser – Far i sin store Kavaj, som han var glad for, fordi, som han sagde: »Naar jeg trækker den over Ørerne, er der ikke eet Menneske, der kender mig.« Det troede han virkelig. Og Kierkegaard humpende afsted med sit korte Bukseben og svingende med den lille Stok, det var da ikke muligt at lade være med at se sig om efter dem. De oplevede mange kuriøse Hændelser

sammen. En Gang gik Far hen til en fattig Kone og gav hende en Femdalerseddel, hvorpaa Søren Kierkegaard og Far nød hendes Overraskelse. En anden Gang fandt de en Specie og Far gav den til en Sjover, idet han høfligt sagde: »Er De ikke saa god at aflevere denne, hvis De *tilfældigvis* skulde komme forbi en Politistation?»«

Ligesom Onkel Marius fortalte, at hans Bedstefar i sine senere Aar havde spillet »Den Stundesløse« og til en af sine Medspillende efter Stykket sagde: »Gud bevares, hvor jeg har moret mig. Jeg var tilfreds, jeg skulde begynde forfra – for det kunde jeg.«

Da Oldefar fyldte 70 Aar, blev der foranstaltet en Festforestilling paa Teatret til Indtægt for ham, og Oldefar bestemte selv de Roller, han gerne ønskede at vise sit Publikum. Oldefar valgte den gamle Præst i »Michel Perrin« og Trop i »Recensenten og Dyret«. Det blev en Festforestilling. Efter det stærke Bifald takkede Oldefar sit Publikum med disse Ord: »Skylden for, at jeg er bleven den jeg er med mine Fejl og Mangler, den har I.« Efter ny Jubel og Stemmer fra Publikum, svarede den gamle Mand dem med ganske jævnt at ønske dem »God rolig Nat.«

Endnu i fem Aar virkede Oldefar ved Det kgl. Teater. Hans sidste Rolle var Sivert Posekigger i »Den politiske Kandestøber«. Det var den 7ende September 1861.

Fra den Dag maatte Oldefar holde sig hjemme, og han udaandede den 12te November samme Aar.

Til sidst hidsættes Uddrag af to Breve fra Oldefar, som ikke tidligere har været offentliggjort. Det ene er til Johan Christopher Zinck. Det andet er fra en Rejse til Berlin og er skrevet til Etatsraad Jonas Collin, der i to Perioder var Direktør for Det kgl. Teater:

Hr. Thenohr Sanger Georgius Zinck

i Silkegaden

Da jeg i dette Øieblik kommer inderlig mættet fra Bordet, hvor jeg har faaet Hønskiød-Suppe, saa er jeg da Gudskelov i den Stilling at jeg kan foragte baade

Din og hele den cultiverede Verdens Muslinger. (jeg veed meget vel, at Krøyer og Din Broder nu sidder og fylder sig med samme, og jeg maatte ikke faae noget). Men det er nu det samme – min Tid kommer – Djævlén pine mig – nok.

Hver Dag af vort Liv giver os ellers et mærkeligt Beviis paa den menneskelige Aands Venden tilbage til det naturlige, og intet er skønnere end den Tanke, at Verden blev af intet skabt i sex Dage, hvilket formodentlig gav de Financellanere Anledning til at bestemme 1 Rdl. til 6 Mark, i hvilken Overensstemmelse findes hiin skønne Idee Association, hvoraf Vi lære saa usigelig meget. –

Ney – Georg – mit Had er for stort til Spas. Hvor kan du faae Muslingerne i Dig, uden

Din til Døden forblivende

R.

Føi Zinck – skal det være Venskab?

Berlin d: 20. Juni 1826.

Efter den deylige Reise over Havet og den yndigste Seylads giennem Traven, kom vi da hertil med en dyr Satan af en langbenet, sveirygget, men alligevel ikke godmodig Leydekudsk. (Jeg har nemlig læst i Therards Umrishes »Der menschlichen Character«, at langbenede og sveiryggede Folk ere gierne godmodige og venlige.) Vi fik en med lange Been, men godmodig var han slet ikke.

Berlin selv henrykte mig strax inden for Porten ved den rene skønne Stil i hvilken alle Bygninger ere opførte. Det kalder jeg en Hovedstad. Jeg fandt et Logie, pakkede ud, klædte mig om, gik øjeblikkelig i Skuespilhuset og saae »Kiøbmanden af Venedig«. Den berømte Devrients Schyllock Jøden! Nu saae jeg altsaa Dev-

Oldfars lille Vals.

Wals *C. F. W. Nispendalen*

The image shows a handwritten musical score on aged paper. The title 'Wals' is written in a decorative cursive font at the top center. To the right, the composer's name 'C. F. W. Nispendalen' is written in a smaller cursive. The score consists of two staves, likely for piano and bass, with a treble clef on the upper staff and a bass clef on the lower staff. The music is in 3/4 time and features a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The notation includes various rhythmic values, accidentals, and dynamic markings such as 'p' (piano) and 'delc' (dolce). The piece concludes with a double bar line and repeat signs. At the bottom of the page, there are several empty staves and the word 'Allegro' written in a small cursive.

Min Oldefar, C. N. Rosenkilde som ældre. Privatbillede.

rient. Hvor slugen hørte jeg, saa jeg ikke denne Mand, som mine Forventninger vare yderst spændte paa. Hvor forknyt, næsten usikker om min dømme Evne blev jeg ikke da jeg hiemme spurgte mig selv: Nu? – Nu har du da seet Devrient. Hvad siger du nu om ham? – og nu maatte svare mig selv: Devrient behager mig ikke. Utydelighed, sletlydende Organ, Manierhed og Affektation i Gebærder. Disse Mangler kan intet upartisk Øie frifinde ham for. Hvor bliver saa Fuldkommenheden af? Og fuldkommen Kunstner maae den være, som der er gaaet en saadan Blæst om, og endnu blæses saa stærkt i Basunen for. Men – sagde jeg til mig selv – maaskee han ikke var vel. See ham oftere, gjør Bekiendtskab med ham selv, maaskee Du da faaer Smag paa ham. Og maaskee er han ogsaa i det Hele paa Retour. Ja – svarte jeg mig selv – det er nok Sagen. Ney da saae jeg en anden Karl, Gern den yngre, som ingen har talt om, ingen Recensent Hund giøet af. Han spillede Shyllocks Tiener Lancelot. Ham kunde jeg lide. Hos ham fandt jeg ingen af de ovenstaaende Feyl, ikke een eneste, men derimod een stor reen Himlens Gave, Natur, Sandhed, Simplicitet. Han fornøiede mig meget. Forresten kan jeg ikke i nogen udmærket Grad rose Udførelsen af dette herlige Værk. Sammenspillet var hullet. Det eneste Fortrin jeg kunde indrømme Forestillingen i det Hele fremfor den der bliver ligeartede Stykker til Deel hos os, var dette: Jeg hørte ikke et Muk af Souffleuren. Sceneriet derimod – over al Beskrivelse herligt. – Hvilken Scene. Hvilke Dekorationer. En Have – eller jeg troer det forestillede Broen Rialto. – Det skulde De seet Hr. Etatsraad, hvad Theater Maleric betyder. – Jeg kunde ikke begribe andet end at Teppet laae bag hen over Baggrunden. Fiernt saae man et Skib komme for fulde Sejl etc. etc. Herligt! Dog i denne Henseende skulde jeg her see

ganske andre Sager bedre hen. Og om Devrient erholde nøiere og rigtigere Anskuelse. Næste Dag saae jeg mig om. Der er nu allerførst de to Skuespil-Huse. Det nye hvilken Bygning! I den reneste simpleste og dog smagfuldeste Stil. Med Billedstøtter ziret øverst af Malm i kolossal Størrelse. Det kan man kalde et Kunst Tempel. Og Trappen op til Indgangen! Skuepladsens Indre, Udziringerne paa Loftet! Kronen med Lys i – vilde jeg sagt Lysekronen – alt saa smagfuldt, saa bekvemt for Tilskuerne, saa hensigtsmæssigt. Geheimebygningsraad Schinkel har bygget dette Theater, som staaer, hvor det afbrændte stod.

Da jeg anden Dagen efter min Ankomst meldte Stümer min Nærværelse, indfandt han sig strax, og hans Opførsel viste, at han mente, hvad han havde sagt til Os før han rejste fra Kiøbenhavn. Han førte mig strax op mellem Skuespillerne paa Theateret. Neppe var jeg fremstillet af ham for Directeuren Hofraad Espestedt, som fungerer i denne Tid alene i Brühls Fraværelse, og Rütthling, en Skuespiller og Regisseur, før jeg, formedelst den erkientlige varme entusiastiske Tone, hvori han omtalte i mit Paahør sine fem i Kiøbenhavn tilbragte Uger, var som i en Kreds af Venner, der længe havde glædet sig til mit Besøg. Jeg blev venligst anmodet om at betragte Skuespilsamfundet som mit eget hjemme, og med fuldkommen Friehed komme i deres Kreds, bivaane deres Prøver, bese Maskinerne og kort sagt nyde god kammeratlig Omgang. Weis, Rütthling og Devrient var jeg øieblikkenlig uden megen Formalitet bon med. Den sidstnævnte er svagelig – men mindre af – end af Ægteskab. Han har nemlig taget sig en ung Pige til Kone. Efter alt, hvad jeg i øvrigt seer af Devrient, og hører om ham, troer jeg nu, at hans uhyre Interesse for Kunsten mere end alt andet bevirker hans Tilbagegang. Hans

Kræfter fortæres af den Lidenskab, hvormed han dyrker den og gribes af alt, hvad der staaer i Forbindelse med den. Han kan komme i Nerve-Zittren bare ved at ahne at en maaske har Lyst til et Partie, han interesserer sig for.

Tirsdag d: 20d blev jeg af Rùthling ført om og fik gjort Bekjendtskab med en udmærket Theatermaler Gropius. Maler-Salen er i Skuespilhuset og er egentlig Gropius' Atelier. Der har han sin egen Arbeids-Stue ved Siden af Salen og i denne flyver en stor Mængde Fugle, iblandt andre en uhyre stor Papegøje, som flyver om efter ham. Det er en ung, munter og meget dannet Kunstner, og *han* kan male Decorationer! Ja denne Gropius – det kalder jeg en Theater-Maler. De mener: Der er jo ogsaa Plads! Men jeg har seet Prøver paa hans Talent. Han *er* en stor Kunstner – Rummet hører ham til, det være stort eller lidet. Alt hos ham bærer Præg af en ædel Genius. Den behersker ham ogsaa, det mærker man i hans Omgangs-Tone, hvor fordringsløs han i øvrigt er.

Nu maae jeg lade det denne Gang beroe med disse Linier.

Lev vel Hr. Et: Collin, bliv ved at have Godhed for Deres ærbødig og uforandrelig erkientlige og hengivne
Rosenkilde.

Ludwig Devrient blev født i 1874 i Berlin. Han blev den kendteste af den berømte Skuespillerslægt. Ludwig Devrient kom 1815 paa Ifflands Tilskyndelse til Berlin, hvor hans Stjerne hurtigt steg mod Zenit. Devrient havde udført Schylocks Rolle gentagne Gange paa Teatret i Breslau, men nu, da Rosenkilde saa ham i denne Rolle i Berlin, var Devrients legemlige Kræfter brudt – han var kun en Skygge af sig selv og døde i 1832 kun 48 Aar gammel.

Albert Gern (1789–1869) var en populær Berlinerskuespiller. Søn af en kendt Operasanger og var Elev af Iffland. Baade i Karakterroller og senere i det komiske Fag vandt han umaadelig Yndest.

Karl Wilhelm Gropius: Tysk Dekorationsmaler (1793–1870). Blev senere – paa Rosenkildes Anbefaling – ansat ved Det kgl. Teater i København og blev en af Datidens betydeligste Teatermalere.

Mormor Sødring

Den nittende Juli 1836 – paa sin 13-aarige Fødselsdag – fik Mormor Sødring et Par Sko forærende af sin Far, C. N. Rosenkilde, ledsaget af dette lille Vers:

Slid med Helsen disse Skoe.
 Slid dem lige begge To!
 Lige, fast at gaa paa Been,
 Vogter dem for Bræk og Meen.
Jævnsind, Fashed lyder det.
 Fashed, Jævnsind: Dyd og Ret.
 Alle Fire høre sammen
 Udgjør Livets Ja og Amen.
 Julie, min rare Pige,
 Lad mig see, at Du gaer *Lige*.

Det var en mærkelig Stemning, der greb min Søster og mig, naar vi om Søndagen kom og besøgte Mormor. Vi kom gerne ved tre Tiden og passede nøje paa at være der lidt før, da vi elskede at høre det smukke gamle Ur slaa sine tre Slag. Det var Justitsraad Bangs Hus, og Uret stod tilvenstre, naar man kom op ad den første Trappeafsats.

Mormor boede paa første Sal. Det var Vestervold Nummer tre. Uret havde saa fin en Klang, saa det var Indledningen til den smukke Dag. Det var som al Kedsommelighed blev lukket ude med Døren, og vi gik ind i en rigere Verden, fyldt med Harmoni. Hele Trappeopgangen op hang der gamle Malerier. Saa ringede

vi paa, og en af Mormors trofaste Piger lukkede op til den hyggelige Entré. Af med Tøjet og ind gennem den smukke Spisestue. Bordet stod dækket til Middagen med fin Damask Dug, gammelt Sølv og Krystal. I Hjørnet stod der en Sofa med Bord og Stole og smukke Malerier hang paa Væggen. Saa ind i Dagligstuen og omfavne Mormor, der sad paa sin Forhøjning henne ved Vinduet ud mod Vestervold. Selve Vinduet var fyldt med blomstrende Planter.

Mormor havde gerne en sort Silkekjole paa med Kniplinger om Halsen og Hænderne. Moster Johanne – senere Fru Godfred Christensen – tog os saa med ind i Spisestuen, for at Mormor ikke skulde blive for træt inden de Voksne kom til Middagen, og herinde lærte vi forskellige smaa Haandarbejder, læste eller saa Billeder i de store Kunstbøger, der laa fremme paa Hjørnebordet.

Saa ringede det paa Entrédøren, og da vi hørte Sifonen sprutte ude i Entréen, udbrod vi: »Det er Gusta«. Det var Mormors Veninde fra Barndommen.

Lidt efter mødtes vi alle sammen inde i Spisestuen, Morbrødrene Christen Sødring, hans Forlovede Margrethe Hornemann og Marius Sødring. Sønnerne havde Værelser paa anden Sal. Caroline i Køkkenet havde tillavet en dejlig Middag – Suppe, Steg og Dessert, og selv vi Smaapiger fik et lille Glas Rødvin.

Da Moster Johanne blev forlovet med Maleren Godfred Christensen, var vi en glad, fortrolig Skare. Mormor sad for Bordenden og fortalte om gamle Dage fra Det kgl. Teater og om alle sine kære Kammerater. Aldrig har jeg hørt hende fremsætte en kritisk Bemærkning om Teatret eller hendes Medspillende. Morbrødrene kunde godt af og til begynde en lille Holmgang om Politik. Min Søster og jeg morede os dejligt over det, men Mormor tog sig det nær og bad dem holde inde. Men de to Brushoveder blev sommetider ved, og jeg kan huske, at Mormor en enkelt Gang rejste sig og gik ind i Dagligstuen. Da saa Freden atter hurtigt blev genoprettet, kom Mormor ind igen, og saa var Harmonien atter tilstede.

Efter Kaffen skulde Far paa Teatret, og Tante Margrethe satte

sig ved Flyglet og spillede. Særlig elskede Mormor Chopin, og de Klange har altid senere fulgt mig og har bragt mig tilbage til det smukke gamle Hjem . . . Til Mormors stille Stemme, til hendes Personlighed og til hendes kærlige og forstaaende Maade at give os Børn noget af det, hun mente var det rigtige.

En Dag sagde Mor til os:

»Mormor har bedt jer komme hjem til sig i Eftermiddag . . . Der kommer to Smaapiger, som er ældre end I.«

Mere fik vi ikke at vide. Vi kom derhen og blev anbragt i Dagligstuen. Lidt efter kom de to store Piger. Det var Johanne Stockmarr og Frida Schütte. Saa sagde Mormor: »Nu vil de to store Piger være søde at spille for os . . . Johanne paa Flygelet og Frida paa Violin.«

Senere blev Johanne Stockmarr vor gode Veninde. Hendes Forældre var Mormors gode Venner fra Teatret. Det var fine og utroligt nøjsomme Mennesker. Mormor fortalte mig en Gang, at hun havde været hjemme hos dem, og saa siger Fru Stockmarr: »Men Julie, du har slet ikke sagt noget om det, vi har købt.«

Det var en Bambusstol med Hynde paa. Mormor afsluttede Sætningen: »Der kan du se, hvor elskelige de er!«

Senere flyttede Mormor ud i en mindre Lejlighed, og vi kom der ikke hver Søndag; det havde hun ikke Kræfter til. Men vi kom paa Besøg og hørte Mormors milde Stemme, saa hendes lysende Smil, og hørte aldrig et fordømmende Ord, kun gode, kloge Raad. Der var Fred, hvor Mormor var; alt ondt var lukket ude.

Om Sommeren boede vi paa Mormors Landsted »Brimer«. Der var en stor Strandhave til ud mod Vandet. Vi skulde over Strandvejen for at komme derover. Der legede vi og lugede i Bedene. Vi fik en Bog, hvori Mormor skrev:

»For Flid og Slid i Mormors Have,
fik Bodil og Margrethe denne Gave.«

Det var en af Marryats Romaner.

Om Formiddagen gik Mormor i sin lille Rosenhave. Det var

egentlig to smaa Haver, der var delt af Gaardspladsen, hvor der fandtes en lille Staldbygning med to smaa Værelser ovenpaa til Morbrødrene. En af dem var slem til at drømme og trille ud af Sengen. Saa stillede han et Badekar fyldt med koldt Vand ved Siden af Sengen, og da han et Par Nætter var trillet ned i det, var han kureret.

Mormor var altid nydeligt klædt i en ecrufarvet Kjole, Randers Handsker og Solhat. Saa blev Roserne omhyggeligt efterset, og nogle blev afplukket og sat ind i Stuerne. Som Bagtrop havde hun den unge, glade Kokkepige Caroline og os to Smaapiger. Caroline havde gerne en Kattekillig. Hun bandt den en Snor med en Prop i Halen og saa fo'r den rundt til stor Halløj for os, indtil vi fik en lille Formaning af Mormor om at beherske os.

Hvert Aar tog Caroline, min Søster og jeg en Tur paa Dyrehavsbakken. Det var Carolines højeste Fryd at komme op i Svinggyngen, hvorfra vi hørte henrykte Hvin. Senere vilde Caroline i Sangerindeteltet, hvor hun hørte »Julia, Julia, Hopsasa«. Næste Dag lød den i Gaarden, saa Mormor maatte lægge en Dæmper paa hendes lidt for støjende Livsglæde.

Om Eftermiddagen var vi ofte oppe i Strandstuen paa første Sal, hvor Mormor satte sig ved Klaveret og spillede Kuhlau og Weber, Weber, som hun jo selv var opkaldt efter, og saa sang hun med sine rene, tynde Stemme. Jeg kan huske engang, hvor begge Pigerne var med deroppe for at høre paa. Bagefter tog Mormor dem om Skulderen og sagde til os: »Der kan I se, det er mine to gode Veninder.«

En Dag skulde Mormors Svigerinde, der var gift med Mormors ældste Broder, til Middag. Hun var en meget rar og jævn Kone. Hun var imidlertid meget bekymret, fordi hendes Mave havde plaget hende grusomt. Saa siger Mormor med et fint lille Smil:

»Det var da kedeligt, Mine, for vi skal have Suppe, Kyllinger og Jordbær til Middag.«

Tante kæmpede tappert, og jeg kan tydeligt se hendes Minespil, da hun svarede:

»Gud, Julie, jeg spiser det!«

Mormor havde fra Barn baade Syn og Sans for de forskellige Madammer, der boede i og omkring Adelgade. Saadan mindedes hun en Kone, der kaldte ud af Vinduet paa sin Søn, der laa og rodede i Rendestenen: »Dan Mykilati ka' du la' vær' at legge og rave i Rendestenen!«

En anden Gang kom Mormor som ung gift Kone gennem en af Smaagaderne. Der laa ogsaa en Dreng og legede i Rendestenen. Mormor standsede og spurgte ham: »Hvad bygger du, min Dreng?« – »Jæ bøgger en Kærke.« »Men hvor er Præsten?« spurgte Mormor. »Jæ hade non'te mer Skidt!«

Altid havde Mormor Øje og Øre for de store og smaa Pudserligheder i Livet.

Da Mormor boede paa Vestervold, sad hun gerne paa Forhøjningen i sin Dagligstue henne ved Vinduet. Saa hun da en stor Dreng klø løs paa en mindre Dreng, tog hun sit Sjal paa og løb over paa Volden. »Skynd dig at stikke af,« sagde den lille Dreng til den store. »Der kommer Konen!«

Mormor spillede paa Hofteatret de første Maaneder af Sæsonen 1857–58, da Ombygningen af Det kongelige Teater ikke var fuldført før den 5. December. Først da tog Forestillingerne paa Kongens Nytorv deres Begyndelse.

Ifølge Udtog af Mormors Erindringer:

»Da jeg spillede i »Audiensen«, hvor jeg udførte Madam Stabels Rolle, skete det, at jeg en Aften stod ude i Kulissen og ventede paa Stikordet, at jeg hørte nogen komme hurtigt gaaende og spørge: »Har Madam Sødring været inde?« Der blev svaret benægtende og vedkommende, som jeg paa Stemmen kendte var Heibergs, sagde: »Aah, det var godt. Jeg forsømmer nødigt den Scene, det er et lille Genrebillede.«

Heibergs Ord glædede mig, og jeg har bevaret dem i trofast Erindring mellem det meget andet, jeg skylder ham.«

I et Brev fra Efteraaret 1850 skrev Heiberg:

Gode Madam Sødring. – Eller gode Julie, min oprigtige Veninde (det bilder jeg mig ind). Jeg skriver

Mormor, som jeg kendte hende. Privatbillede.

Mormor Sødning som Magdelone i »Den Stundesløse«.

disse uordentlige Linier til Dem for at bede Dem og Deres Mand om at gøre min Kone og mig den Fornøjelse at drikke en Kop The hos os i Morgen (Onsdag) Aften, og høre paa Ole Bull, hvem jeg venter med sin Violin.

Deres oprigtigt hengivne
J. L. Heiberg.

Mormor var en meget god Ven af Ole Bull. Hendes Bror, Adolf Rosenkilde, havde truffet ham, da Onkel Adolf spillede paa Teatret i Norge. De var blevet Venner, og da Adolf kom til København, fik han Ole Bull med en Dag til Oldefars Hjem, hvor Ole Bull følte sig saa godt hjemme, at han kom der daglig hver Gang han var i København. En af mine Sønner har et meget smukt og sjældent Litografi af Vilhelm Gertner, der forestiller Ole Bull med sin Violin under Hagen. Billedet har hængt i Mormors Hjem, og hun har fortalt mig, at hun havde faaet det af Ole Bull selv.

H. C. Andersen kom som ung Mand ofte hos min Oldefar. Han blev meget gode Venner med Mormor og kom senere ofte i hendes Hjem. Han sendte hende gerne sine Æventyr, der jo oprindeligt først kom ud i smaa, gule Hefter. Jeg har nu et Par af dem, og særlig holder jeg af en lille Bog, sirligt indbundet i grønt Bind med Guldstreger. Der staar foran med H. C. Andersens karakteristiske Skrift:

Den fortræffelige Kunstnerinde paa den danske Skueplads,
den fortræffelige Hustru og Moder
Fru Sødring
med en hjertelig Hilsen fra
H. C. Andersen.

En af Fortællingerne er »Oldefar«. Hvor mærkeligt den læses i Dag! Akkurat som den Gang fordømmes Nutiden, og man sagde som i Dag: »Gammel Tid var god Tid.«

Da Mormor havde spillet i »Audiensen«, fik hun et Brev fra Phister, der glædede hende meget:

Seer De, min højt ærede Kunstsøster, min agtede Veninde – saaledes skal Komedie spilles, som De i Aften har ageret i »Audiensen«, thi bedre troer jeg ikke, der kan fremstilles en komisk Karakter, hverken af Guder eller Mennesker. Tro ikke, at det er Indbildskhed af mig, tro ikke, at jeg antager, at min Dom er saa mageløs beroligende og smigrende for Dem – nej – men jeg føler en Trang til at udtale mig.

Deres ærbødige Dem beundrende Kunstbroder
L. Phister

d. 6te Mai. 1853. Kl. 11¼ Aften.

Jeg oplevede desværre aldrig at se Mormor paa Scenen, men hun var saa levende i sin Stemme og sin Mimik, saa jeg kan drømme mig til det. Der stod en Dag et Stykke i en Avis om Mormor, hvor hun blev nævnt som komisk Skuespillerinde. Dette er en stor Fejltagelse. For Eksempel i »Kamp og Sejre«, hvor Høedt først var imod at Mormor skulde være Forpagterkonen Madam Georges, men efter den anden Prøve gik han med Liv og Sjæl i sin Instruktion ind for Mormors Opfattelse af den sande, varme Madam Georges.

Efter Prøven sendte Fru Heiberg Bud efter Mormor. Fru Heiberg kom Mormor i Møde med Ordene: »De er da ingen Tosse . . . den Rolle ligger lige for Dem. Spil ud af Deres Hjerte og vær ikke ængstelig.«

Mormor gjorde stor Lykke, og Sæmmentilspillet mellem hende og Michael Wiehe som hendes Søn, var inderlig smukt. Der gik som en Brusen gennem Teatret ved Slutningsscenen, den skønne Tone, Michael Wiehe lagde i sin Stemme, da han forstaaer Mode-

I »Dansk Skuespillerkunst« skrev Edvard Brandes: »Kamp og Sejre«s tarvelige, meget konventionelle Prosa blev gennem Musikken i Fru Sødrings Stemme til en sand Hymne over Moderkærligheden«.

rens Opofrelse og gaar efter hende. Det var en saa decideret Karakterrolle, og dem spillede Mormor mange af.

Jeg mindes den sidste Juleaften paa Vestervold. Morfar var død den 26^e September 1881. Juletræet stod i Morfars Værelse og Mormor var meget bevæget. Min Søster og jeg var ganske stille. Den kære Morfar var ikke mere, og Mormor var saa inderlig bedrøvet. Naar jeg lukker Øjnene, ser jeg Stuen og Mormor i sin smukke, sorte Silkekjole. Mormor var altid senere klædt i sort.

Naar vi tidligere kom om Søndagen, kom vi altid ind til Morfar, der talte saa kærligt med os. Jeg sad paa Morfars Stolearm. »Dete skal sidde paa Grenen«, sagde Morfar. Saa hentede han to smaa Krus frem og vi fik Mjød, og om Aftenen sagde Morfar altid: »Hvad tror I, Skuffemanden har til jer?« Og saa fik vi hver en lille Pose Godter med hjem.

Saa længe Morfar var rask, fulgte han os altid hjem. Han blev staaende nedenfor Trappen, og saa længe vi kunde, kyssede vi ham Farvel gennem Tremmerne paa Trappen. Tilslut laa vi paa Knæ for at naa den kære Morfar.

Det havde været en ualmindelig varm og smuk Sommer – alligevel havde det været en meget trist Sommer. Der var udbrudt en ondartet Difteritisepidemi ude i Klampenborg, og den havde bredt sig med foruroligende Fart til alle Feriestederne nordpaa. Kun København slap nogenlunde. Men vi mærkede den nu tilstrækkeligt. Vi havde en yndig ung Barnepige, som maatte føres paa Hospitalet, hvor hun døde. Saa fik min Søster Difteritis, og et Par Dage efter følte jeg mig rigtig syg og gemte mig i en Krog paa Verandaen, hvor Mormor sad. Men Mormor fik Øje paa mig: »Hvor du ser sløj ud, det er da godt, Lægerne er her.« Saa tog hun mig ved Haanden og gik op i Sygestuen til min Søster. Ja, det var en meget drøj Tid for Mormor. Morfar havde daarligt Hjerte, derfor de to Læger, og Far havde en meget slem Mavekatahr. Saa rejste Morfar med Far til Karlsbad, hvor Far kom sig, men Morfars Sygdom udviklede sig, saa han døde i September.

Det var en meget ondartet Difteritis, blandt andre døde Dig-

teren Vilhelm Topsøe og Malerinden Fru Jerichau-Baumann af Sygdommen. Da vi kom ind til København igen, kom vor unge Piges Plejeforældre op en Dag; de skulde hente hendes Klæder. De rodede paa en afskyelig Maade i hendes pæne, ordentlige Skuffer og kom med saa nærgaaende Spørgsmaal, at Far tilslut blev saa rasende, at han fulgte dem til Dørs, tog Manden i Nakken og bar ham ned ad Trapperne, saa han kun kunne støtte paa Fødderne paa hver Afsats – og helt ned til Foden af alle Trapperne til Yderdøren. Vi boede paa fjerde Sal – men Far havde faaet Luft for sin Harm. Vi havde elsket den unge Pige og var saa bedrøvede over hendes Død, saa de ækle Mennesker kunde hverken Mor eller Far tage. Jeg kan huske, jeg var saa bange. Jeg havde rullet mig sammen og gemt mig under en stor Skammel, der stod i Køkkenet. Dér fandt Mor mig.

Mormor har skrevet i en lille Bog forskellige Stemninger fra Sletten, hvor Mormor, Morfar og Moster Johanne boede i fire Somre. Saaledes skriver hun fra Sommeren 1874, hvor Onkel Marius var til Eksamen og boede i København og hvor ogsaa Onkel Christen havde travlt og ogsaa opholdt sig i Byen, men kom ud til Sletten hver Lørdag. Far og Mor kom paa Besøg med deres ældste Datter, min Søster, Bodil Tvede, og Mormor skriver:

»Bodil er en Engel, og Rose er en sød og kærlig Moder, men hun har ogsaa det yndigste Barn at passe. Johanne og jeg fik Lov at beholde lille Bodil nogle Dage, og vi nød det fortryllende Barn, men var dog taknemmelige over at give hende sund og rask tilbage i Roses Arme, da hun i Søndags sammen med Jens kom herud.«

Mange Aar senere, da Mormor boede paa Gammel Kongevej, kom vi ofte paa Besøg. I de første Aar Mormor boede der, var vi en sjælden Gang til Middag, men efterhaanden blev Mormor saa svag, at vi kun maatte komme een ad Gangen paa Besøg. Mormor fortalte livligt og malende, som hun sad der med sit smukke Smil og det levende Ansigt. Saa havde vi hyggelige Samtaler om gamle Dage, og Mormor fortryllede os med sine gode Raad og lyttede selv stille efter, hvad vi fortalte.

En Dag, da jeg var paa Besøg hos Mormor, gav Mormor mig, da jeg skulde gaa, en Konvolut med en Billet til Elevprøven paa Det kgl. Teater. Hvad Mormors Tanker var med at give mig Billetten, gik ikke op for mig, men det var en udmærket Elevprøve. Jeg sad paa anden Række i første Parket og morede mig dejligt.

Damerne var Augusta Blad og Jonna Collin. Herrerne var Nikolaj Neiiendam, Johannes Nielsen og Louis Frølich. Da jeg saa var ude hos Mormor for at takke for den fornøjelige Eftermiddag, fortalte jeg naturligvis Mormor om de dygtige Elever og den gode Forestilling.

En Dag havde jeg, der dengang var seksten Aar, en Kjole paa efter den Tids Mode med høje Skuldre. Da Mormor saa mig, sagde hun: »Du maa ikke være ked af det, lille Dete, men det er Synd for dine pæne Skuldre.« Saa tog hun et Baand og bandt »Skuldrene« ned: »Saa, det var godt!« – Og vi fortsatte den hyggelige Samtale.

Jeg opbevarer endnu nogle Breve, jeg som Barn og ung Pige modtog fra Mormor. Da vi var Børn og unge Piger, kaldte min Søster og jeg vores Onkel Marius for Mads. Derfor hed det i denne lille Skrivelse fra Mormor:

Mads *vil* se sin Gitte. Kom en Eftermiddag Kl. 6?
Mads følger sin *egen* Gitte hjem.
Maaske først i næste Uge?

Gamle

Da jeg fyldte fjorten Aar, fik jeg dette Brev:

Julii 1889

Til Lykke kjære lille Dete

Ja, saaledes begynder jeg og siger dig det, jeg egentlig mener: Gud bevare din Lykke, thi du er et meget lykkeligt Barn. Du lever jo hver Sommer i Landets største Skjønhed i Glæde og Kjærlighed. Tænk engang rigtig efter, hvor meget stort og skjønt dit Barneøje

allerede har set den ene Sommer efter den anden. Derfor siger jeg – bevar det i din Erindring, det er store Minder, som du maa øse Forstand og Glæde af i Fremtiden.

Mange Hilsner til dig fra Pigerne, din Ven Mads og
din egen tro gamle
Mormor

Efter et Besøg hos Mormor, fik jeg følgende lille Brev:

Gud velsigne og bevare dig min egen søde lille Pige.
Mormor

Og efter et andet Besøg fik jeg denne Hilsen Dagen efter, skrevet Aaret før Mormor døde:

Den 15. Marts 1893

Tak søde Dete for dine glimrende Ord; du bragte
en frisk Strøm til den gamle Rosenkilde.

Gud bevare mine kjære Børn, det er det, Hjertet er
fuldt af.

Tak og Hilsen fra din gamle
Mormor

Paa Mormors 70 Aars Dag skulde vi komme og ønske hende alt godt. Nogle Dage forinden var der kommet en Henvendelse fra Regeringen, om Mormor vilde modtage Fortjenstmedaillen. Men Mormor havde svaret: »Nej Tak. Nu er det for sent«.

Vi sad og ventede lidt i Mormors Stue. Saa traadte hun ind, lille og fin, men stadig med det samme smukke og forstaaende Smil:

»Søde Børn, I maa ikke græde. Det kan jeg ikke taale.«

Det var sidste Gang, min Søster og jeg saa Mormor.

Vor Kusine, Gerda Hartmann, og de to ældste Sønner af Onkel Christen Sødring var kun en syv, otte Aar dengang, saa Mormor

havde de sidste Aar kun haft Kræfter til at se dem en enkelt Gang.

Efter Mormors Død i 1894, laa der et lille Brev til Børnene, skrevet Aaret i Forvejen:

Elskede Børn.

Naar jeg er død, veed I jo, at det er mit Ønske: Alt vedrørende Begravelsen saa tarveligt og stille som muligt. Naar Kisten skal bæres bort fra Hjemmet, beder jeg om, at de Folk, som er vante til at bære, maa bære den. I, kære Børn, bærer mig i Eders Hjerter. Der vil jeg gerne være. Gud bevare Eder, styrke og velsigne Eder.

Eders i Tid og Evighed hengivne
Moder.

Mormor døde den 27. April.

Min Mormors gamle Bogskab, som jeg nu ejer, købte Mormor for de første Penge, hun fik som Gage ved Det kgl. Teater. En Dag, min Onkel Marius sad og talte med mig om sin Mor, gik han hen i sin Boghylde og tog en lille Bog frem. Det var Heines »Buch der Lieder«, og Onkel Marius skrev foran i den:

»Denne Bog, som er en Gave fra min kære Fader til min Moder, medens de var hemmelig forlovede, tilhører min kære Niece Gitte.«

D. 16/7 1922
M. Sødring.

Saa pakkede Marius den pænt ind og gav mig den.

Begravelsen blev som Mormor havde ønsket. Stiftsprovst Pauli bad en Bøn og uddelte Velsignelse, og et Børnekor sang den sidste Salme.

Det var det skønneste Foraarsvejr, da vi fulgte Mormor til Graven paa Gentofte Kirkegaard, hvor Morfar hvilede.

Mormors Broder, Adolf Rosenkilde og dennes Hustru, Anna Rosenkilde, født Paaske, havde begge i flere Aar spillet paa Kristiania Teater og ogsaa begge optraadt i Syngespil, hvor de gjorde megen Lykke. Her i København kom de til i 1850 og spillede først paa Casino. Seks Aar senere blev de begge engageret til Det kgl Teater, hvor de blandt andet ogsaa optraadte sammen i Syngespillet »Czar og Tømmermand«. Men kort Tid efter maatte Tante Anna Rosenkilde trække sig tilbage paa Grund af en Hæshed, der aldrig siden fortog sig.

Onkel Adolf debuterede oprindelig paa Det kgl. Teater som Ludvig Thostrup i »Østergade og Vestergade«. Da han imidlertid ikke fandt sin Fremtid tilstrækkelig sikret ved Teatret – han kunde jo blandt andet ikke undgaa at staa i Skyggen af sin Far – søgte han et bredere Virkefelt ved Kristiania Teater. Da han saa vendte tilbage til vort kongelige Teater, var han en kunstnerisk moden Skuespiller og blev i Løbet af de kommende Aar Publikums erklærede Yndling. Han opnaaede gennem et meget omfangsrigt Repertoire at erhverve sig en grundfæstet Autoritet som Teatrets første komiske Kraft. I en lang Række af sin Fars Roller – Hummer, Trop, Holbergs m. fl. – udmærkede han sig ved sit Lune og sin selvstændige Opfattelse og skabte i Fantasifuldhed uforlignelige Skikkelser. Onkel Adolfs sidste Rolle blev Etatsraaden i »Umyndige i Kærlighed«. Selv om hans Helbred var svækket de sidste Aar, var hans kunstneriske Kraft dog usvækket. Men tilsidst maatte han give op, og efter næsten et Aars Sygdom døde han i 1882.

Min Far, min Søster og jeg mødte en Dag Fru Heiberg paa Dosseringen. Hun var indhyllet i en lang, sort Kappe og var iført en mærkelig gammeldags Kalot. Far standsede og tog sin Hat dybt af, og den gamle Dame nejede. »Ved I, hvem det var?« spurgte Far, da vi lidt efter gik videre. »Det var den store Kunstnerinde Fru Heiberg.«

Onkel Marius fortalte mig en Gang, at han en Dag besøgte Fru Heiberg. Hun havde altid vist Interesse for ham fra han var Dreng. Det var i Fru Heibergs sidste Leveaar. Hun fortalte Marius

Onkel Adolf i »En Skavank«.

om Elverhøj og om hendes Fremstilling af Agnete. »Og kan du tænke dig,« sagde Marius, »Fru Heiberg blev Agnete. Jeg saa hele Scenen for mig, saa stor Fantasi havde Fru Heiberg, at den gamle Dame blev forvandlet til den féagtige unge og yndige Agnete«.

Min Søster og jeg løb om Vinteren paa Skøjter hver Dag i Klubben paa Peblingsøen. Ogsaa Far var, efter mange Aars Forløb, begyndt at løbe paa Skøjter igen. Det begyndte med, at Far en Dag sagde: »I Morgen, Lørdag, tager vi ud og løber paa Lyngby Sø. Jeg har købt Skøjter, men vil helst prøve derude.«

Vi tog afsted i straalende Solskin. Paa Vejen fra Stationen i Lyngby og ned til Søen mødte Far en gammel Ven. De faldt i Snak, og Far siger: »Vi skal ned og løbe paa Søen . . . er Isen sikker?« »Ja,« siger Vennen, »det tror jeg, men vær forsigtig.« Da vi kom ned til Søen, var der ikke et Menneske, der løb paa Skøjter. Det var først paa Skøjtesæsonen. Vi spændte Skøjterne paa, og Far startede lidt forsigtigt og usikkert. Men saa tager Farten Far og afsted gik det ud over Søen. Min Søster og jeg stod rædselslagne tilbage, men endelig fik Far dirigeret sig omkring og kom tilbage til os. Senere passede vi paa ikke at komme for langt ud. Glade og fornøjede løb vi i et Par Timer og kom i god Behold hjem til København, hvor min Søster og jeg løb videre nede paa Peblingsøen et Par Timer, indtil vi skulde hjem til Middag. Efter Bordet gik vi omgaaende i Seng. Det var Nytaarsaften, vi skulde have Gæster og bad Mor om at vække os Klokken ti – men nej, da Mor kom, vilde vi meget hellere sove videre – og sov dejlig trygt lige ind i det nye Aar.

Da Mormor var flyttet til Gammel Kongevej, modtog hun d. 21. Februar 1887 følgende Brev fra Fru Heiberg:

Kære Fru Sødring.

Tak for Deres venlige Brev til mig. Jeg glædede mig over, at Deres Kræfter tillader Dem at flytte, glædede mig over, at vort Venskab endnu er ungt, glædede mig ved Tanken om, naar jeg en Gang i April kan antage

De er i Ro, da at aflægge Dem et Besøg i Deres nye Hjem. Jeg haaber, at Husguderne fra det gamle har siddet med øverst paa Flyttelæsset og er draget med ind i den Bolig De har valgt Dem.

Gid De i Deres nye Hjem maa samle Kræfter til Glæde for Dem selv, Deres Børn og Deres Venner.

Deres hengivne
Johanne Louise Heiberg

Fru Heiberg besøgte flere Gange Mormor. En Dag sendte hun Mormor et Tørklæde, hun selv havde strikket, ledsaget af dette lille Brev:

Kære Fru Sødring

Dette lille »Inger Tørklæde« har jeg i Sommer strikket til Dem at gaa i Stuen med, naar det bliver koldt.

Mormor havde spillet Inger i »En Søndag paa Amager«.

Under et af sine Besøg hos Mormor, sagde Fru Heiberg blandt andet: »Ja, hvornaar kommer jeg mon her igen?« Mormor fortalte: »Jeg ønskede hende, at hun ret maatte faa en god Sommer.« I det vi gik igennem Værelserne, udbrød Fru Heibergs ældste Plejedatter, Fru Suenson, der var med: »Hvor er her dog hyggeligt.« Fru Heiberg sagde da: »Der er altid hyggeligt, hvor Fru Sødring er.«

Mormor har ogsaa fortalt, at den sidste Gang Fru Heiberg besøgte hende, sagde Fru Heiberg: »Jeg har nedskrevet mine Erindringer . . . Der er maaske noget deri, De ikke vil synes om – men dem faar De jo næppe at læse.«

Mormor var paa dette Tidspunkt meget svag, men Fru Heiberg døde fire Aar før Mormor – og Mormor fik læst hendes Erindringer.

Blandt Mormors mange gode Venner var Landskabsmaleren Hans Gabriel Friis og hans Kone. Friis havde oprindeligt deltaget i Dekorationsarbejderne i Roskilde Domkirke som Malersvend og

var senere kommet til København, hvor han kom i Huset hos P. C. Skovgaard. Under dennes Vejledning udviklede Friis sig til at blive en betydelig Landskabsmaler, der med stor Inderlighed har skildret dansk Natur. I 1892 blev han Medlem af Akademiets Plenarforsamling, men døde samme Aar. Af disse hidtil utrykte Breve fra Mormor vil man kunne se, hvor meget Mormor holdt af Friis og hans Hustru, og hvor hjerteligt hun aabnede sig for dem:

Mandag den 25. Februar 1878

Min egen rare Friis.

Jeg holder uendelig meget af Dem. Der er ikke mange Mennesker jeg taler saaledes med som med Dem og det af mange Grunde: Først forstaar De alt saa godt. De er saa god og ærlig. Og dernæst løfter De Tanken op, og det gør godt. For mig er det en Nødvendighed.

Livet er jo ikke saa langt. Tiden flyver mer og mer; hvert Aar faar det en Vinge til. Mit Hjerte er meget ungt, det slaar temmelig stærkt for en Mormoder.

Jeg haaber De snart kommer til Deres

hengivne Veninde
Julie Sødring

Brimer 11 Juli 1878.

Kære Friis

Tak for Deres kærlige Brev. Johanne og jeg har endnu ikke kunnet nyde Landluften. Gid De kunne komme herud til os og se vort hyggelige Hus. Jeg har det samme som Planter; jeg maa sunde mig ved Overflytning, men naar jeg sidder stille og fortæller lidt af gammel uforglemmelig Herlighed, vaagner alle mine rige Erindringer op.

Jeg har levet og virket med mange udmærkede Mennesker. Det er ufatteligt saa meget der er sket fra min Barndom til nu.

Stranden er blaa og Himmelen med. Hylden blomstrer, Roserne dufter, her er dejligt.

Jeg skriver til Pietro Krohn. Jeg fik Brev fra ham fra Italien, det var kjønt af ham.

Sødring og Børnene hilser hjertelig. Lad mig snart høre fra Dem.

Deres hengivne Veninde
Julie Sødring.

7ende August 1882
Brimer.

Kjære trofaste Venner.

Ja, hvor gør det godt at faa Deres Breve, kære gode Friis. Dejligst af alt er at man tænker kærligt paa hinanden. Rose og Børnene er her, saa det er dejligt for mig, da Johanne og Godfred er i Vejle.

Den lille Margrethe er saa fin. Hun taaler aldeles ikke Storm. Hun er indelukket i disse Dage paa Grund af en meget lille Ting, hun kalder »Maven«. Hun er noget af det sødeste man kan tænke sig, men det bedrøver og ængster mig, naar hun er syg. Bodil løber rundt og synger og er fornøjet, Gudskelov.

Kærligste Hilsner. I ved, at der gaar en gammel Kvinde og tænker inderligt paa Eder,

og hun hedder eders tro Veninde
Julie Sødring

Efter Mormors Død skrev Nicolaj Bøgh, der blandt andet har udgivet en Række Brevsamlinger og Biografier, følgende i Illustreret Tidende for den 27 Maj 1894:

»Der er skrevet meget om Fru Sødring som *Kunstnerinde*, og

endnu mere vil der med det første fremkomme i den Retning. Skal jeg lade nogle Ord følge med hendes Billede, har jeg mest Lyst til at skrive om hende som *Menneske*; men de to Begreber faldt for øvrigt saa meget sammen hos hende, at Forskellen ikke bliver stor. Hun sagde engang: »Jeg vil, at der i min Kunst og i mit Liv, ligesom i et Musikstykke, skal være een Grundtone helt igennem, og det skal være min egen Personlighed, min egen selvstændige Individualitet, og det tror jeg, der har været.« Hun vilde, at Publikum, idet hun kom ind paa Scenen, straks kunde se og kende, at det var *hende*, og hun ønskede, at hvert af hendes Ord og alle hendes Gerninger skulde bevise det samme.

Engang førte hun en meget ivrig Disput med H. V. Kaalund, hvem hun satte stor Pris paa. I Samtalens Løb vilde han tage en bestemt Kunstner i Forsvar og sagde da, at man ikke ganske burde bedømme Kunstnere som andre Mennesker. Da svarede hun: »De fornærmer jo baade Dem selv og mig ved at tage det menneskelige bort fra os; ja, vi skal netop være rigtige Mennesker, ellers faar vi ingen Betydning som Kunstnere, og jeg vil ikke nedværdiges ved at skulle siges at være anderledes end andre Mennesker.«

En anden Gang sagde hun: »Jeg hævder absolut, at den Kunstner, som fuldt ud skal virke ædelt, ogsaa maa være et ædelt Menneske, og de, der vælter sig i Sølet, bærer ogsaa i Kunsten Mærker af de besudlede.«

»Sandheden er det vigtigste«, sagde hun ved en anden Lejlighed. »I hele mit Liv har jeg kun søgt at komme frem ved Sandhed; jeg har først og sidst villet finde min Person og saa blive i den. Afviger man fra Sandheden, er man straks inde i saa meget ondt . . . Det gælder i Menneskelivet som i Kunsten.«

Jeg gjorde Indvendinger mod hendes Opfattelse af Sandhed som det højeste og kaldte den hedensk; hun indrømmede da ogsaa, at Sandhed uden Kærlighed er Frostluft, som man kan dø af Kulde i . . . »De, som ikke kender mig rigtigt, bliver, hvis jeg ikke tager fejl, ofte forbavsede over, at jeg saa ligefrem siger, hvad jeg tænker. Det er maaske ikke rigtigt; men bær over med mig heri; thi jeg forsikrer, det hører min sande Natur til. Lige over for

Mennesker, jeg ikke bryder mig om, sker det *aldrig*; thi husk paa: Der er stor Forskel paa *Venskab* og *Bekendtskab*«.

Igennem saadanne Ytringer gaar der jo en ægte, paalidelig Kærlighed. Det vilde ogsaa være uendelig galt, om man vilde opfatte mine ovenstaaende Udtalelser saaledes, at man vilde mene, Fru Sødring ikke var et kærligt Menneske; det var hun rigtignok – i høj Grad endogsaa.

»Jeg kan ikke lide de Folk,« sagde hun en Gang »der taler saa kort, naar de skal udtrykke en Følelse. Herregud, vi har jo vores Sprog, og det elsker jeg, fordi der slaar et varmt Hjerteslag i det; det har saa mange Udtryk, hvormed man kan vise, at man er et Menneske. De Mennesker, som ved hvad det vil sige, at Følelsen strømmer over i dem, de taler ikke for knapt; Hjertets Gemytlighed holder ikke af at bruge for faa Ord. Jeg haaber, det er derfor, jeg taler meget og taler udførligt.«

Ved Fru Sødrings Kærlighed var der ikke det mindste af det sentimentale og ingen Kærtegn; den var Salt, ikke Syltetøj, og den havde aldrig noget af det overdængende i sig.

En anden Gang sagde hun: »Naar jeg taler med nogen eller iagttager nogen, kan jeg umuligt tage mindste Del i, hvad der foregaar et andet Sted i Stuen – dertil staar jeg med for stærke Nerve- traade i Forbindelse med min Genstand. Derfor bliver jeg altid nervøs, naar der foregaar for meget omkring mig; jeg maa trække mig hen i en Krog eller i en anden Stue med den, jeg skal tale med. Ja, det er egentlig vist sandt, hvad Fru Heiberg engang sagde om mig, at jeg er en lidt vel ekstravagant Tilhænger af det, som jeg holder af.«

Almen Menneskekærlighed følte hun ofte, og den ytrede sig over for fattige, som hun tog sig meget af, altid paa en yndefuld og rundelig Maade. I en Række Aar bespiste hun en Dag om Ugen tre fattige Børn i sit Hus.

Det var hende om at gøre at blive holdt af som Menneske og ikke, fordi hun var den store Skuespillerinde. Da hun havde taget sin Afsked fra Teatret, skrev hun til mig: »Hold nu af mig som slet og ret Menneske.«

Det kan da ogsaa have sin Interesse at vide, hvilken Slags Mennesker hun, Kunstnerinden, valgte til sin Omgang. Var det helst berømte, aandrige og begavede Personer? Det kan man ingenlunde sige. Vel saa hun i sit Hjem Teaterfæller og enkelte unge Kunstnere og Forfattere; men gennemgaaende var det *Mennesker*, hun søgte. I Begyndelsen af Ægteskabet havde de det jo smaat; men deres Venner *maatte* de samle om deres Bord. Senere fik Huset et mere velhavende Præg, alt dér var skønt, og der var den største Harmoni over det hele; borgerlig var Tonen, Gemytlighed og Frihed herskede der, og, holdtes der Middagsselskab, lød Talerne mangfoldigt over Bordet – Værten og Værtinden gik i saa Henseende ivrigt i Spidsen, og man morede sig ganske udmærket. Dengang de holdt Bryllup, gav de hinanden Haanden paa, at de i deres Hus kun vilde se Folk, de holdt rigtig meget af, kun deres sande Venner, og jeg kan tilføje, at det gik dem ligesom Scipio, der ikke vilde være Ven med den, »hvis Gane følte finere end Hjertet«.

Engang indbød Fru Sødring en kær Person af Kvindekønnet, som saa kom med den Undskyldning, at hun ikke havde noget rigtig smukt at tage paa. »Aa Gud,« svarede Fru Sødring »saadan er det aldrig hos os; til vore Selskaber ved dér aldrig nogen af os, hvad de andre har paa«.

Efter hvad jeg nu har fortalt, vil man kunne forstaa, at Fru Sødring ikke havde nogen høj Respekt for Begrebet »Dame«. Flere Gange har jeg hørt hende, naar hun holdt Bordtale, variere Begrebet *Dame* og *Kvinde*, hvorpaa hun endte med at udbringe *Kvindens* Skaal.

I sine hjemlige Selskaber var Fru Sødring en udmærket Værtinde. Man kunde føle, hvor glad hun var ved sine Gæster. Hendes Ven Hultmann sagde tit til hende: »Aa, Fru Sødring, De er ogsaa altid saa stolt af Deres Venner!« Dertil svarede hun: »Det er jeg ogsaa, det er jeg *netop* ogsaa.«

Det var Aftener, man aldrig glemmer. Ynde, Skønhed, sprudlende Liv og Lune, aandelig Meddelsomhed og Forstaaelse – alt var tiltalende og fængslende. Bedst var det dog, naar hun selv

samlede den lyttende, leende, henrykte Kreds omkring sig. Hun fortalte da saaledes, at man tilsidst var aldeles opløst i Latter; thi selv for sine allernærmeste havde hun altid det geniales Nyhed, og i det uendelige morede de sig ubeskriveligt i hendes Selskab. Naar hun meddelte noget om andre, traadte alle de Personer, hun omtalte, aldeles tydeligt frem med Stemme, Gestus og det hele. Man følte – som ogsaa i hendes Kunst – hvor stort det er at give alt i saa smaa og simple Træk som muligt, og hun stoledes paa, at hun havde gode Tilhørere og Tilskuere, der opfattede hver lille Enkelt-hed i Fortællingens forskelligartede Mimik og Nuance; thi hun forklarede aldrig, hvad hun mente med det eller det, og man maatte med stor Samvittighedsfuldhed følge hendes hele Person; alt i den fortalte, og ofte opdagede man Smaatræk, som var karakteristiske for Personer, hun omtalte, men som man nu først ved hendes Fremstilling blev opmærksom paa, hvorved hun viste sin overordentlig skarpe Opfattelse og Iagttagelsesevne.

Jeg har aldrig nogensinde hørt nogen fortælle saa malende, saa levende og virkningsfuldt som hun. Man sad længe og holdt Latteren tilbage for blot ikke at miste et eneste Ord eller et lille Træk, Aandedrættet holdt man tilbage, men endelig brast alle af Henrykkelse ud i den mest befriende Latter, og saa lo hun selv med. Jeg tror, det er sandt, at hun var en endnu større Kunstnerinde i sin Dagligstue end paa Scenen.

Det bør bemærkes, at Fru Sødring var en udmærket Husmoder, og hendes hele Ægteskab igennem var det ikke til at mærkes, at denne Husmoder havde nogen Gerning uden for sit Hjem. Hendes Mand sagde, at han ikke havde Begreb om, naar hun fik lært sine Roller. Selv sagde hun: »Jeg maatte liste mig til det, og saa hjælper det, at vi Kvinder gennemgaaende er hurtigere end Mændene.« Hun gik saa vidt, at hun selv strikkede sine fire Børns Strømper, og »der er ingen, som ved, hvor mange Tanker der er strikket ind i saadant et Par Strømper, naar det er en Moder, som strikker dem til sine Børn; det maa absolut kunne hjælpe dem at trække i saadant et Tankenet.«

Ikke alene i økonomisk og rent praktisk Henseende sørgede hun

for sit Hjem; det var hende ogsaa meget om at gøre, at det skulde være skønt, at Kunstens Værker skulde smykke det og Naturens Pragt bringes der ind. Hun var en stor Elsker af Skove og Strande, Marker og Enge. Følgende Brudstykke af et Brev, hun d. 23. Maj 1873 skrev til mig, da jeg med H. C. Andersen var paa Rejse i Svejts, finder jeg saa karakteristisk for hende, at jeg vil afskrive det: »Bed Andersen, om han vil sætte sig hos mig paa Bænken ved Genfersøen; jeg har noget at tale med ham om. Jeg vil bede ham om at lade nogle af de nys udsprungne Bøge og den yndige Skovbund tale. Ofte har jo Skoven Grund til at være glad over Menneskene; men – ja, De kan nok mærke, jeg har set noget, som oprørte mig; det er det, jeg nu betror Andersen. Det var i Søndags Formiddags; vi spadserede i den yndige Charlottenlund Skov; uagtet Kulden var der dog Skønhed, hvorhen man saa. Vi havde Bøgegrene med os og Blomster, som vi med stor Omhu bevarede, da de skulde smykke Hjemmet; min Dagligstue skulde forvandles til en Lund. To Herrer og en Dame, som gik forbi os, saa paa vore Grene; den ene Herre blev tilbage, bøjede en dejlig stor Gren ned, brød en Del mindre Grene af og gik hurtig hen ad den foraarsfriske Skovsti. Og hvad ser jeg ham saa gøre? Han staar stille, ser paa sine Støvler, og med det lyse, dunede Bøgeløv tørrer han Støvet af disse væmmelige Støvler. Jeg havde nær skreget højt af Harme. Har De kendt Mage til Raahed? Jeg tænkte paa Andersen; jeg syntes, han skulde hjælpe mig.«

Efter sin Mands Død, altsaa i sine sidste 12–13 Aar, trak hun sig ganske ud af alt, hvad der kan kaldes Selskabelighed, aandelig talt var hun bestandig klædt i Enkens sorte Dragt. En Dag, medens han laa syg og jeg kom for at høre til ham, sagde hun, der anede, at der ikke var langt tilbage: »Naar Manden dør, begynder Hustruen ogsaa at dø.«

Det blev i dette Tilfælde ogsaa Sandhed.

Hendes tidligere Svaghed tog til, hendes Hjerte var sygt, hendes hele Nervesystem meget medtaget. Til sidst saa hun egentlig kun sine allernærmeste.

I Okt. 1882 skriver hun: »Det er mig saa smukt, at efter at

jeg først har vundet, hvad man kalder Berømmelse og udrettet noget i Livet, at jeg da ensomt kan trække mig tilbage i mit yndige Hjem og tænke over Livet, der er gaaet. – Livet ligner et Musikstykke: Det ender, som det begyndte! Man kom ene til Verden, man gaar ene her fra . . . Det er godt saaledes.«

Den 17. Okt. 1886: »... De vil se, at jeg egentlig ikke kan kaldes en stille gammel Kone, hvad Erindringer og Følelser angaar; vi Rosenkilder bliver aldrig paa den Maade gamle.«

Jeg kunne blive ved med at skrive og tale om Fru Sødring, saaledes, som det altid gaar over for det, man holder meget af. Jeg har søgt at karakterisere hende. Hun sagde en Gang, at hvis hun selv skulde gøre det, vilde hun fremhæve sin Kærlighed til de gamle og til *Børnene* og saa sin Sans for *det ejendommelige i Livets smaa Enkeltheder*.

»Det Menneske, som har været trofast i Længden, bevarer man bedst i Mindet.«

Nicolai Bøgh.

Ved Hundrede Aars Dagen for Mormors Fødsel, den 19. juli 1923, skrev Skuespiller Peter Jerndorff følgende Linier i Illustreret Tidende:

»Den 19de Juli for Hundrede Aar siden blev en Mærkedag i dansk Teaterhistorie, for den Dag fik kgl. Skuespiller Christen Niemann Rosenkilde en Datter, som blev en Pryd for Det kgl. Teater, en af de betydeligste Kunstnerinder, Teatret har ejet, og som sammen med Faderen (og senere med Broderen Adolph), med Fru Heiberg, Fru Anna Nielsen, Michael Wiehe, Phister og Fru Phister o. fl. skabte den herlige Periode for dansk Skuespil-kunst, vi nu nævner som Teatrets Guldalder. Den, sammen med Comédie française og Wiener Burgtheater, regnedes dengang for de tre ypperste i Europa.

Vi var endnu midt i denne Guldalder, da mine Teaterminder begynder, da jeg knap 6 Aar gammel den 8de November 1848 for første Gang var i Det kgl. Teater, hvor jeg »stod foran« mine

Forældre i en Parketloge tilvenstre. Jeg ser endnu den hele Forestilling for mig. Det var »Valgerda« og »En Søndag paa Amager«. I begge Stykker spillede Fru Heiberg og Jfr. Rosenkilde. Fru Heiberg som Vilhelmine i »Valgerda« var jeg straks forelsket i; men jeg var ogsaa henrykt over Jfr. Rosenkilde som den morsomme ældre Husjomfru, Jfr. Black. I det andet Stykke var hun ogsaa den ældre, den unge, dejlige Lisbeths ældre Søster Inger. Her var hun nu alvorlig og uhyre rar og sang saa pænt til Lisbeth: »Min kære lille Søster«. Jeg troede jo, at saadan var Aldersforskellen ogsaa mellem de to Skuespillerinder; senere fik jeg at vide, at det var ganske omvendt, Jfr. Rosenkilde var 11 Aar yngre end Fru Heiberg. Hun havde jo den for en ung Skuespillerinde ret mærkelige Skæbne aldrig at have spillet en ung Pige. Inger i »En Søndag paa Amager« var vist den yngste Rolle, hun overhovedet har spillet.

Var hun da født gammel? Nej! Hun var saa ung som Nogen i hele sit Sind igennem. Men der var noget i hendes Ydre, som henviste hende til de ældre Roller, lidt i Talestemmen ogsaa, ikke noget uskønt, tværtimod! Men noget i Klangfarven, noget hyggeligt, moderligt; og *meget* i hendes Indre. Hun lignede jo i høj Grad sin Fader; den stærke komiske Sans havde hun ogsaa taget i Arv efter ham; derved dreves hun naturligt mod Opgaver beslægtede med hans, da hun søgte Teatret som sin Virkeplads i Livet. Hun fortæller selv, at da hun meddelte Faderen sit Ønske og sin Beslutning, lukkede han sig inde for at tænke over Sagen. Omsider gik Døren op paa Klem, han rakte en Bog ud til hende og gav hende sit korte Svar: »Lær den!« Det var Md. Rust i »Sparekasen«. Den blev lært og prøvet for ham; Tilladelsen blev givet, og han læste den selv med hende og fik hende ansat ved Teatret. Dermed var hendes Rollefag givet.

Det unge Hjertes Følelser forbeholdtes Privatlivet, hvor de fik rig Udfoldelse i et lykkeligt Ægteskab, i et skønt og fornøjeligt Samliv, et hyggeligt og aandfuldt Hjem, hvor hun var den bedste Hustru og Moder, Husmoder og Værtinde, man kunde tænke sig.

Hun var jo født Kunstnerinde. Gnisten havde hun fra Faderen,

det rige Lune, den guddommelige Naivitet, dertil den sunde Menneskelighed, den klare Forstand.

Og hvilket Galleri af herlige Kvindeskikkelser skabte hun saa! Hvad skulde hun bryde sig om at spille unge Piger? Hvor skulde hun i dem faa Anvendelse for sit Lune, sin Ironi, sine Iagttagelser fra Livet, sin Menneskekundskab?

Hun begrænsede sig heller ikke til de københavnske Madammer hos Holberg, Heiberg og Hertz. Hun gav et pragtfuldt Billede af den kraftige italienske Værtshusholderske Teresa i Hertz' »Tonietta« og af hans naive, sunde Mulatinde i »En Kurmetode«. Og den djærve, jævne Forpagterkone Madame Georges i det franske »Kamp og Sejr« blev en af hendes største Triumfer.

Hvor var alle hendes Fremstillinger levende! Hvor var de dybt menneskelige og fuldt ud naturlige, og hvor var de fine i deres Karakteristik, aldrig overdrevne. Karikatur kendte hun ikke til.

Hun virkede altid med smaa Midler, brugte saaledes saa godt som ingen Maskering. Derfor virkede hendes Mimik saa levende. »Alt, hvad jeg gør med mit Ansigt,« sagde hun engang til mig, »er en lille Stribe sort paa Randen af det underste Øjenlaag, aldrig paa det øverste, det tager noget af det levende i Blikket bort, og saa lidt svagt mørkt i Øjenbrynene og en lille Smule Rødme i Kinderne; aldrig Rynker, de skader Mimiken.«

Hun brugte heller ikke megen Stemme, men dæmpede Toner med utrolig sande, ægte og rige Nuancer, grebet lige ud af Livet. Paa det gamle kongelige Teater kunde man nu ogsaa tale som i en Stue, og hendes Sprog var ogsaa altid klart artikuleret.

Hendes Betoninger kom altid med den fulde Umiddelbarhed, som gør dem levende. Derfor var hun ogsaa fortvivlet, naar nogen kom og roste hendes Tonefald i en enkelt Replik. Hun fortalte mig engang, at Hultmann havde ødelagt en Replik for hende, da han, kort før hun skulle ind, kom og sagde: »Nej, som De dog siger den Replik!« og nævnede Repliken. »Saa, Hultmann! Nu kan jeg ikke sige den i Aften; det har De paa Deres Samvittighed!« Og der gik flere Gange, inden hun igen kunde sige den saa frit og ubevidst som oprindelig. Det var i et lille Stykke af Dr. Thornam,

der hed »Ægteskabspolitik«, hvor hun spillede en Madam Bentsen, den tarvelige Moder til den unge, smukke Frue, der er blevet en rig Mands Hustru. Hun kom paa Besøg hos Datteren, satte sig paa Hjørnet af en Stol lige inden for Døren, pegede paa en anden Dør ind til Herrens Værelse, saa samtidig paa Datteren med et lidt skarpt Blik og spurgte saa efter en lille Pavse med en lav, tør Stemme: »Er han hjemme?« Det var den Replik, som altid besvaredes med Jubel af Publikum, og som Hultmann den Aften spolerede for hende.

Hvor var hendes Sprog ogsaa henrivende i den Slags Roller, det rigtig tarvelige københavnske, som ikke mere eksisterer i den Skikkelse, men som hun formentlig halvt ubevidst havde gemt i sin Erindring fra den Række af hendes unge Aar, hvor Forældrene boede i Adelgade, og som hun havde hørt af Gadens Madammer og af Amagerkonen, der havde sin Bod i Porten, hvor de boede. Men hun overdrev det aldrig, og Udtrykkene serveredes aldrig, men faldt ganske let og hjemmevant fra hendes Læber. Hertz kunde være taknemmelig for mange af de Sprogblomster fra Adel- og Borgergadekvarteret, hvormed hun som Mad. Rust lavede op i hans lidt for kultiverede Replikker. Hvor Hertz skrev om Rokkedrejer Been, der havde vundet 20.000 Rdl. i hendes »Collision i Claselotteriet« (som Fru Sødring udtalte det): »Jeg maatte lidt efter lidt forberede ham derpaa«, sagde hun: »Jeg maatte jo etterhaanden præparere ham derpaa« og mange lignende pudsige Varianter. Det har moret mig at meddele hendes Efterfølgere i Rollen adskillige af hendes Udtryk.

Hun elskede sine Smaaroller, naturligvis fordi de blev store i hendes Haand. Derfor var det betegnende for hende, at hun til en yngre Skuespillerinde, der beklagede sig over, at en ny Rolle, hun havde faaet, var saa lille, sagde: »Saa gør den stor, min Pige!«

Hvor var hun dejlig at spille sammen med. Hvor støttede hun f. Eks. ikke mig ved min Debut i »Mester og Lærling«, hvor hun spillede Fru Bøgedal. Der fik jeg straks praktisk Bekræftelse paa Betydningen af de Raad, Phister i al Almindelighed havde medgivet mig i sin Undervisning: »Hør altid godt efter din Medspil-

lendes Replik, saa faar du din egen for det halve!« Det var saa let at høre efter hendes Replik, for den var saa direkte henvendt til En, og saa hørte hun selv saa godt igen paa, hvad man sagde til hende, selv om man var en Begynder.

Kun faa Aar, fra 1871 til 74 havde jeg den Lykke at være sammen med hende ved Teatret. Da det gamle Teater lukkedes til Nedrivning i Foraaret 1874, tog hun Permission for at rejse med sin Mand til Italien og var Julen over i Rom. I Begyndelsen af 1875 vendte hun hjem og meldte sig til Tjeneste. Hun genoptraadte som Geske Klokkers i »Barselstuen« og blev modtaget med Jubel; men hun spillede Rollen kun én Gang til. Saa opgav hun Kampen med det nye, store Rum. Det var hende for stort for hendes fine Kunst, hun mente, hun ikke mere kunde faa intim Forbindelse med sit Publikum. Hun søgte og fik sin Afsked og optraadte aldrig siden.

Det kgl. Teater og hendes beundrende og elskende Publikum havde mistet en af deres største Kunstnerinder. Men ingen, som har set hende, glemmer hende nogensinde.

Peter Jerndorff.

En Dag for nogle Aar siden gjorde min Kusine, Gerda Hartmann mig den Glæde at køre ud til »Brimer«, Mormors Landsted, der ligger omtrent ved Siden af »Hvidøre«, ud mod Sundet.

Det var en solfyldt Dag i September, og Landliggerne var flyttet ind. Til min store Glæde var Laagen ikke lukket af – og vi gik ind i min lykkelige Barndoms gamle Have. Jeg gik rundt til Lysthusene, hvor min Dukke og jeg havde vores Venner boende – sligt fortæller et Barn jo ikke, men glemmer det aldrig . . .

Og en skønne Dag staar man da som gammel Farmor og Oldemor der igen og alt bliver levende. – Mormor i sin drap Schantungskjole med Solhatten og med Randershandskerne paa . . . Caroline med Kurven under Armen og i Kurven Blomstersaksen, for at Mormor kan plukke Roserne af . . . alt er, som man husker det . . . Skrænten, der forbandt de to Haver . . .

Saa gaar vi stille bort igen.

III

Mine Forældre

Da min Mor var en lille Pige, fik hun til sin Fødselsdag en Gang følgende lille Vers sendende fra sin Morfar, gamle C. N. Rosenkilde:

Du lille kiære Rosenblad
Paa Menneskelighedens Træe,
Vær altid god og sund og glad.
Og læg saa i din Portmonæ
Medfølgende trefire Tremarks Stykker
til, naar engang Din Skoe Dig trykker
Du selv kan kiøbe Støvler og ta' paa.
Og kys mig saa!

Til min lille Rose.

Mormor fik fire Børn i sit Ægteskab, to Piger og to Drenge. Rose, Johanne Louise, Christen Niemann og Marius. Den ældste, Rose, blev senere gift med Skuespilleren Jens Frederik Dorph-Petersen, mine Forældre. Ved Moster Johanne Louise Sødrings Bryllup med Maleren Godfred Christensen, som fandt Sted et halvt Aars Tid efter Morfars Død, var kun Mosters Søkende, hendes Svoger, hendes Svigerinde og min Søster og jeg til Stede, vi var ni og otte Aar. Middagen var ganske stilfærdig, for Mormor var meget medtaget efter Morfars Død. Vi spiste tidligt, da min Far skulde paa Teatret. De voksne stod og talte sammen inde i Dagligstuen, da Pigen kom ind med et stort, udskaaet Syskrin. Det var en Bryllupsgave til Moster fra Johanne Louise Heiberg, Mo-

sters Gudmor. Inde i Skrinet laa der en Broche af Guld-Filigran, besat med smaa lyserøde Emailleroer.

Senere fik Mosters Datter, Gerda Hartmann, Brochen, da hun var en ung Pige, og Moster fortalte sin Datter, at Fru Heiberg en Gang opholdt sig i Kristiania. En Gang, da Moster selv var i Kristiania med sin Mand, gik de ind i Guldsmed Lies Forretning for at se paa nogle Smykker. Moster bar Fru Heibergs Broche uden paa sin Sommerkjole.

Da Guldsmed Lie saa Brochen, blev han ganske altereret og udbroed: »Men hvorledes Frue har De faaet denne Broche, som jeg i sin Tid har foræret Fru Heiberg?«

Hr. Lie blev meget betaget, da Moster fortalte om Fru Heibergs Bryllupsgave til sin Guddatter.

Senere forærede min Kusine Gerda Hartmann Brochen til sit ældste Barnebarn, Gemma Hartmann, der er Datter af Magister Jørgen Hartmann, ansat i Rom.

Mormors ældste Søn, Christen Sødring overtog Mineralvandsfabrikken efter Morfars Død. Den var da meget forældet. Onkel Christen flyttede Fabrikken ud paa Østerbro og udvidede den efter en daværende helt ny Teknik. Onkel Christen var gift med Margrethe Sødring, født Hornemann. Hun var en meget følende og teknisk dygtig Pianistinde, spillede særlig Chopin aldeles dejligt, og, som jeg har skrevet, var det Mormors Fryd at høre Tante Margrethe spille. I det musikalske Hjem voksede Musikforlægger Christen Sødring op, og han og Søsteren boede sammen med Forældrene lige til deres Død. Tante Margrethe overlevede sin Mand i mange Aar og kunde omtrent til det sidste glæde sig selv og Børnene med sit skønne Klaverspil.

Marius, Mormors yngste Barn, blev jo først gift efter Mormors Død. Som jeg har fortalt var det Onkel Marius, der samlede og nedskrev Mormors Erindringer.

Om min Mormors første Indtryk af min Far, fortæller Mormor i sine »Erindringer«:

»Naar jeg den Vinter havde spillet og kom ned i

Mor som nygift.

Far med min Søster Bodil.

Teaterporten for at køre hjem, skete det jævnlige, at en af Teatrets Elever, en ung Student, sprang til og lukkede Vogn døren op for mig med en ærbødig Hilsen. Og var jeg saa naaet til min Bolig ved Vestervold, stod han der til min Forbauselse atter og aabnede Vogn døren for mig. Han havde løbet den hele Vej for at komme tidsnok. Men om han gjorde dette for min ældste Datters Skyld eller for min, har jeg aldrig faaet at vide. Det unge Menneske hed Dorph-Petersen og blev senere min kære Svigersøn.«

To Aar før Mormor døde, sendte hun min Far paa hans Fødselsdag følgende lille Brev:

Til Lykke kære Jens

Du kender mine Tanker: Det Billede som du har i din Stue og som skulle tilbagesendes efter min Død, beder jeg dig modtage som Gave. Gid det kunde fortælle dig lidt af alle de mange Tanker jeg sender dig.

Gud give dig Kræfter og Klarhed til Fremtiden.

Her i Livet ophører Skolen ikke, hvor gamle vi saa bliver.

Med den kjærligste Hilsen
din hengivne Svigermoder.

Billedet, der omtales, er Skitsen til en Rose i den Guirlande af Blomster, der var malet af Blomstermaler Johan Laurent Jensen, som var Elev af Eckersberg og Frisch. Han levede fra 1800–1856. Guirlanden var malet paa det gl. kgl. Teaters Balkon og saa vidt jeg husker opbevares den paa Teatermusæet. Den lille Skitse forærede Maleren Mormor, og den lille hvide Rose malet paa sort Bund hænger nu i min Stue under Oldefars Maleri, der er malet efter Dorphs Billede af en islandsk Maler. Mor fortalte mig, hun ikke kunne huske den islandske Malers Navn, men Mor syntes selv Kopien var bedre end Originalen.

Da Mor var en lille Pige paa syv Aar, gik hun hver Maaned op til sin Bedstefar og fik sine Skolepenge. Saa længe han levede, vilde Oldefar gerne betale Skolepengene og have Besøget af sin lille Datterdatter. Mor har fortalt mig, at naar hun kom, gik Oldefar hen i sit Bogskab, trak forskellige Bøger ud og var tydeligt fornøjet, naar han fandt Rigsdalerne, han havde Brug for til Skolepengene. Det har ganske givet været fornøjelige Besøg for den gamle Mand og den nydelige lille Pige.

Da min Søster og jeg var Smaapiger, boede vi for Enden af Nørrebrogade i et af de morsomme Taarnhuse helt oppe paa fjerde Sal. Paa den anden Side af Gaden ligger der et lignende Taarnhus. Nogle af Vinduerne vender ud mod Søerne.

Vi delte Lejlighed med en af Fars Søstre. Hun var nylig blevet Enke og var meget bedrøvet, saa Mor og Far mente, det vilde hjælpe hende mod Ensomheden, naar vi boede sammen. Det vil sige, der var to Lejligheder, adskilt ved en lang Gang. Far havde lejet et af min Fasters Værelser. Faster havde en lille Søn paa min Alder, det var den senere Oberstløjtnant Halfdan Winkel. Min Søster begyndte tidlig paa en lille Skole hos Faster. Min Søster var da kun 5 Aar.

En Dag kom Moster Johanne – senere Fru Godfred Christensen – leende op til Mor. Hun kom ovre fra det overforliggende Taarnhus, hvor Onkel Adolf Rosenkilde og Tante Anna boede. Moster havde været paa Besøg hos dem, og da hun havde siddet lidt og talt med Tante Anna, kom Onkel Adolf ind i Stuen med hele Ansigtet indsmurt i Sæbeskum og vildt svingende med Barberkniven . . . Op og ned ad Gulvet spankulerede Onkel Adolf, og saavidt Sæbeskummet tillod ham det, vældede en Mængde rasende Ord frem. Der var et eller andet, der havde oprørt ham – og Luft maatte han have . . . Moster maatte passe paa for ikke at le højt, saa eventyrlig fantastisk virkede han i sin Rasen.

Saasart Moster kunde forsvinde, løb hun over til os og leende styrtede hun op ad alle Trapperne, og saa brød Latteren endnu mere løs, medens hun fortalte om Onkel Adolfs komiske Bevægelser og Raseri.

Onkel Adolf var min Gudfar, og jeg kan tydeligt huske ham og hans yderst soignerede og velklædte Skikkelse.

Om Aftenen, inden Far skulde paa Teatret, legede han med os tre Børn. Legen endte altid med, at Far trak sin Slaabrok op over Hovedet og agerede »Bøhmand« til vores usigelige Fryd. Med Hyl og Latter sagde vi Farvel til Far og med et kærligt Godnat til Mødrene gik vi saa i Seng, vi i Barneværelset og vores Fætter inde i sit lille Soveværelse.

Min Farfar ejede en stor Gaard »Barfredshøj«, der ligger mellem Taastrup og Hedehusene. Far har engang fortalt mig, at den Gang Farfar købte Gaarden, hørte der mere Gods til. Nogle af disse Jorder solgte han fra og fik derved selve Gaarden kvit og frit. Hans Jorder var saa gode og givtige, at der flere Aar i Træk kunde høstes Hvede paa den samme Mark.

Der var elleve Børn. Naar Foraaret kom, blev Ungkreaturerne sluppet løs paa den store Gaardsplads, og det var da Fars og Brødrenes store Fornøjelse at faa fat i Halen paa en af Tyrekalvene – og saa gik det i flyvende Fart rundt i Gaarden, indtil de kunde slippe ind ad en Ladedør uden at faa Stød i Halen af Tyren.

Da Børnene voksede til og de ældste Sønner skulde i Latinskolen, faldt det sammen med – hvad Tante Marie Allen har fortalt mig – at Farfar, som ikke var fulgt med Tiden og som godt kunde finde paa at gaa løs paa en af Folkene, hvis de ikke holdt Mund og lystrede, vilde flytte ind til København og overlade Driften af Gaarden til en Forpagter.

De flyttede saa ind i en Villa paa Frederiksberg ude ved en Vej, der dengang hed Lampevej – vistnok den nuværende Howitzvej. Saa gik Sønnerne derfra om Morgenen den lange Vej ud til Latinskolen paa Christianshavn. Senere, da de var blevet Studenter, flyttede Farfar ind paa det gamle »Rolighed« paa Rolighedsvej. Efter at Fars Bror, Henning, havde overtaget »Barfredshøj«, bad han os som Børn og unge Piger tit derud i Pinsen. Dengang varede Pinseferien i hele fjorten Dage.

Min Farbror var to Gange gift og begge Gange med norske Kvinder. Det var først efter at vores første Faster var død, at vi

kom der i Pinseferien. Fætrene og Kusinerne var paa min Søsters og min Alder. Der kom ogsaa Skolekammerater af vores ældste Fætter, den senere Direktør for Dansk Frøkontrol, Knud Dorph-Petersen. Vort Venskab holdt lige til hans Død, og dette Venskab er i høj Grad blevet overført paa hans prægtige Hustru, født Madsen, en Søster til afdøde Direktør Thorvald Madsen. Familiefølelsen er stærk i vores Familie. Min Farbror havde fjorten Børn i sine to Ægteskaber.

Men altsaa, dengang vi var paa »Barfredshøj« i Pinseferierne, var der ingen Husfrue, saa vi havde frit Spil, bare vi mødte til Maaltiderne med rene Hænder – og var der præcis paa Klokkeslettet. Det gik ordentlig løs med Leg i Mark og Eng og med Ordsprogsleg om Aftenen. Hver Morgen stillede vi til Morgensang. Onkel Henning spillede Klaver, og vi sang en Salme. Jeg kan huske, vi en Morgen sang: »Kærlighed fra Gud.« – Op farer Onkel Henning og knalder en af de yngre Drengene en Lussing: »Du synger jo falsk, Dreng.«

Tuderi – og derpaa Fortsættelse af Salmen.

Dengang var der syv Børn. I det andet Ægteskab blev saa de syv andre født. Denne Tante var en meget skøn og prægtig Kvinde, umaadelig gæstfri mod sin Mands store Familie.

Far havde en Moster, Professorinde Marie Allen. Hun havde to Døtre. Den ældste var gift med Professor Vilhelm Thomsen, den anden Datter, Johanne Allen, boede hos sin Mor til hun døde 93 Aar gammel. Johanne Allen var meget dygtig til Sprog, særlig Spansk, og hun oversatte nogle Smaanoveller. Jeg holdt meget af gamle Tante Marie og besøgte hende ofte i de sidste Aar hun levede, hvor hun laa til Sengs. Jeg kan tydeligt huske Tante Marie siddende støttet af Puder og med Brillen paa Næsen, læsende Politiken. Hun var en gammel, frisindet Dame med en god Hu-kommelse.

Da hun var Barn, var hendes Far Godsforvalter paa »Klintholm« paa Møen. En Dag, vi sad og talte sammen, fortalte Tante Marie mig, at hun som en lille, syvaarig Pige havde været til Stede ved et Bal paa Møen, hvor Willemoes var med og dansede. En

Mor og jeg.

Min Søster Bodil og jeg.

anden Gang fortalte Tante Marie, hvorledes hun – ogsaa som Barn – havde staaet og set det første Dampskib sejle forbi.

Far havde en anden Tante, Kammerherreinde Calmette, som han besøgte som Soldat. Kammerherreinde Calmette var en meget yngre Søster til Calmettes første Hustru. De boede paa Liselunds lille, yndige Slot paa Møen.

Far har fortalt mig, at han engang kom fra »Ødemark«, som hans Farbror ejede. Far var for nylig blevet Student, havde ferieret nogle Dage paa »Ødemark« og skulde nu atter til København. I Dagvognen sad H. C. Andersen. Vognen holdt ved Sorø Academi, ved Ingemanns Hus og her stod H. C. Andersen ud. Fru Ingemann stod i Døren og tog mod H. C. Andersens vemodige og ærbødige Hilsen. Digteren Ingemann var lige død. Saa lukkedes Døren for de to. Det var første Gang, Far mødte H. C. Andersen. Siden mødtes de ofte. En Dag skulde Far op og tale med kongelig Skuespillerinde Fru Eckardts Mand. Foran Yderdøren stod H. C. Andersen. Da Far kom, spurgte H. C. Andersen:

»Dorph-Petersen, tror De ikke Fru Eckardt vil tage imod mig ... Jeg har ringet flere Gange?«

Det var H. C. Andersens sygelige Mistro, der fik ham til at tænke, at Fru Eckardt ikke vilde lukke ham ind. Men der var virkelig ingen hjemme, saa Far tog H. C. Andersen under Armen og fulgte ham hjem.

Efter at Far var blevet Student og havde taget Filosofikum, begyndte han som Landvæsenselev. Meningen – altsaa Farfars Bestemmelse – var, at Far, naar han var færdig med sin Uddannelse som Landmand, skulde overtage Gaarden. Ja, Farfar var endda saa langt fremme med sine Fremtidsplaner for Far, at han allerede havde udset sig en ung Kvinde, der som eneste Barn ogsaa skulde overtage sin Fars Gaard, som Fars vordende Livsledsagerinde.

Der gik et Par Aar, og Fars Lyst og Interesse gik mere og mere til Teatret, og en Dag maatte Far saa gaa til Bekendelse og tale med sin Far, der med et mildt Udtryk blev rasende.

Naar jeg tænker tilbage paa min elskelige og fromme Farmor,

maa det have været en drøj Tid for hende. Men Far var ikke til at rokke fra sine Planer og begyndte at læse til Skuespiller. Det lykkedes ham at komme ind paa Det kgl. Teater, hvor han blev et Par Aar, hvorefter han begyndte paa Folketeatret, hvor Far virkede som Skuespiller i otteogtyve Aar. Med Tiden blev han Instruktor, Inspektør og tilsidst Direktør.

Fars ældste Bror, som var Polytekniker, fik saa efter et Par Aars Forløb, under Farfars Opsyn, Stillingen som Leder af Gaarden, som han efter Farfars Død overtog.

Farfar var den kærligste Svigerfar og Farfar mod os Børn, og han havde den dybeste Respekt for Mormor Sødring.

En Gang – mange Aar efter – havde Far og jeg været i Rusland med Kaptajn Schmiegelow og hans yndige Hustru, som var min gode Veninde. Da vi atter kom til København, gik vi fra Borde og Dagen efter tog Far og jeg ned til Vallø og boede paa Kroen. Mor var i København for at være hos min Søster, Bodil, der skulde have sit første Barn. Paa Vejen ned til Vallø stod vi af paa en Station, jeg kan ikke huske hvilken, men Far sagde, at vi var blevet bedt til Middag hos en gammel Bekendt af ham, saa der var Vogn paa Stationen. Vi blev kørt til en stor Gaard og blev modtaget af en elskværdig Værtinde, der var Enke og barnløs.

Sent ud paa Aftenen blev vi saa efter den hyggelige Middag kørt videre til Vallø. Det var i Juni Maaned med lyse Aftener. Paa Vejen fortalte Far mig, at den elskværdige Værtinde var den Kvinde, som Farfar havde udset sig skulde være Fars Hustru.

Det var første Gang vi var i Vallø. Slottet var brændt i 1893 og var nu ved at blive bygget op paany af Professor Hans J. Holm med Arkitekt Søren Lemche som Konduktor. Vi havde en herlig Tid. Efter Arkitekt Lemches daglige Arbejdstid spillede vi Tennis eller han og Far fiskede i Tryggevælde Aa. Sommetider sagde den ene: »Skod«, medens den anden kommanderede: »Ro«. Det var til mig, der sad midt i Baaden og roede. En Gang imellem kom der Vand ind i Baaden. Saa gjorde jeg Vrøvl og fik langet en Portvinsflaske ud, dels for at mildne mit Sind, dels for at jeg ikke skulde blive forkølet.

Fra den Tid stammede Fars Kærlighed til Vallø. Aaret efter boede Mor og Far en Sommermaaned paa Kroen dernede, og da Far holdt op med at være Direktør for Folketeatret, flyttede han ind i en Vallø-Villa, der hørte ind under Stiftet. Der boede Far og Mor i otte Aar. Om Sommeren boede min Søster med sine Børn paa Kroen, og hendes Mand, Arkitekt Godtfred Tvede, kom paa week-end Besøg. Mine Børn og jeg boede hos Far og Mor. Paa Kroen boede ogsaa vores kære Venner, Grosserer Louis Wolf med sin Hustru og Børn. Fru Wolf var født Andersen, Datter af Casinos afdøde Direktør. Efter at vi havde været der nogle Dage, kom vores meget elskede Bror, Svoger, Onkel og Ven og deltog i Badeturene og Legen. Det var Vinhandler Koster Dorph-Petersen, hvis smukke Vinhandel ligger paa Hauserplads.

Om Morgenen mødtes vi alle i »Purlunden« og saa gik den lange Karavane ned til Stranden. Det var herlige Somre. Om Aftenen legede vi ældre sammen med Børnene »Paven sat i Band« og gemte os i Staldene ved Siden af Kroen, og Far spillede »Pind« med Drengene og sprang Længdespring med dem – og Far var altid den, der kunde springe længst. Højt op i Aarene bevarede Far sin Smidighed. Saa længe han var Skuespiller, stod han altid tidligt op om Morgenen og gik enten til Tennis, Fægtning eller Ridning.

Jeg kan huske fra den Tid, Far var blevet Direktør for Folke-teatret og boede derinde, at vi tit var til Middag paa Nørrevold. Efter Middagen gik Far ned paa Scenen og viste Drengene de forskellige Rekvisitter, og Børnene morede sig herligt med at springe ind og ud gennem Kulissernes Vinduer. Mindre morede det Maskinfolkene, der skulde ordne Scenen til Aftenens Forestilling.

Naaden Fru Hall

Fru Hall kom ofte til Middag hos min Farmor og Farfar paa det gamle smukke »Rolighed« paa Rolighedsvej, der senere blev Professorbolig under Landbohøjskolen. En lille Allé førte op til det gamle smukke Hus. Dengang var der Vogn- og Hestestald i Gaarden. Vi var hver Onsdag paa »Rolighed«. Vi Børn kom tidligt og havde meget Halløj for. Dengang var det gamle Sygehus med sin store Have Nabo til »Rolighed«. Sygehuset hører nu under Landbohøjskolen. Vi Børn maatte gerne lege i den store Have. Der var mellem Beboerne en rar gammel Oberst, der forsynede os med Chokoladecigarer, som Obersten chevaleresk bød os af et nydeligt Futteral. Jeg maa desværre tilstaa, at vi et Par Gange paa samme Dag havde det »Held« at møde Obersten. Men vi var altid bange for, at Farfar skulde opdage det. I Gaarden fandtes der ogsaa et Oplagsrum til Frugt, og om Efteraaret var der de dejligste Graapærer, som vi huggede, naar Inspektøren vendte Ryggen til.

»I Satans Unger«, raabte han og løb efter os, men han var halt, saa vi mente, han var den Lede selv. Vi slap altid fra ham og styrtede ned i Kælderen til vores gode Ven, Kokkepigen, der forsynede os, naar vi kom tidligt efter Skolen, med Fedtemader og Kager.

Saa Klokken fire en halv kom de Voksne. Far skulde ofte spille om Aftenen. Om Onsdagen var der aabent Hus. Farfar og Farmor var jo vant til fra »Barfredshøj« at have mange Gæster, og da de selv havde elleve Børn, var vi tit mange. Om Vinteren spillede vi Børn Kort eller legede i det store Hus. Vores Yndlingsleg

Carl Hall.

var at rutsche ned ad Gelænderet fra første Sal og saa ende midt ude i det, man nu kalder for Hallen – med Knups her og der, men det tog vi gladeligt med. Vi havde ogsaa et morsomt Spil, der lignede et lille Billard.

Fru Hall kom ofte om Onsdagen, sirlig klædt med sit smukke graa Haar højt opsat og med sin ranke Holdning. Hun saa meget pompøs ud. Til Kaffen efter Middagen sad vi gerne i Dagligstuen. Dér sad Naaden Fru Hall rank i sin Stol og faldt i et lille Blund. Det maatte vi opleve, før vi sagde Farvel og blev kørt hjem i Wienervognen.

Far blev kørt til Teatret. En Onsdag, min Søster og jeg havde faaet Pandehaar, strøg Fru Hall vores Pandehaar bort og sagde til Mor: »Husk, Rose, at Panden er Tankens Højsæde.«

Fru Hall elskede Far og Mor og var mageløs betænksom mod dem. Naar Fru Hall skulle til Middag hos os, sendte hun gerne en Kurv med alt muligt godt. En ung Skuespillers Gage var ikke stor dengang.

Mor fortalte mig, at en Dag, hun havde været til Middag hos Halls, spurgte Fru Hall i en Pause: »Naa, Rose, hvad skal saa den stakkels Jens Frederik have til Middag?«

Mor svarede rødmende: »Sødsuppe og Frikadeller«. Dengang en meget beskeden Mad. Fru Hall morede sig herligt over Mors Rødmen.

Halls boede om Sommeren ofte paa Herlufsholm, hvis Forstanderskab C. C. Hall havde overtaget allerede i 1856. En Dag, Fru Hall var ude at spadserere, kom en Dame paa Besøg og skrev Ordet »Svin« i Støvet, der laa paa Flyglet. Nogle Dage efter mødte Fru Hall samme Dame.

»Jeg beklager«, sagde Fru Hall, »at jeg ikke var hjemme forleden – men jeg fandt jo Deres Visitkort paa mit Flygel.«

En Gang skulde Fru Hall til Taffel hos Kongen, og en Dame spurgte hende: »Hvad skal Deres Naade have paa?« – Fru Hall svarede: »Jeg har mit dejlige Haar, min søde Pige.«

En Faster betroede mig en Dag, at Fru Hall selv havde fortalt hende følgende: »Jeg var i Kirke i Søndags, og saa siger Præsten

til mig efter Gudstjenesten: »Det er sørgeligt, Deres Naade ikke kan høre min Tale.« – »Det skal De ikke være ked af . . . Jeg sidder i mine egne velsignede Tanker og er fri for at høre Deres Vrøvl.«

Fru Hall var meget døv.

Carl Hall elskede og beundrede sin Mor, som han altid kaldte »Naaden«. Carl Hall kaldtes altid selv for »Tindebestigeren«, fordi han som ivrig Sportsmand var en fremragende Bjergbestiger og blandt andet ofte var i Norge, hvor den lette Luft paa Fjeldene hjalp paa den Døvhed, som han havde arvet efter sin Mor. Som den første besteg Carl Hall i 1881 Romsdalshornet og senere andre ubestegne Tinder i Norge. Naar min Søster og jeg mødte Carl Hall, tog han os under Armen, gik lidt med os, medens han fortalte os noget morsomt, og med et Klap paa Skulderen og en glad Latter gik han videre.

Naar han kom til Middag hos os, ønskede han altid at have min Søster eller mig til Bords. Saa kunde han tale, naar han havde Lyst og lade være, naar han ikke gad sige noget. Admiral Gad sagde en Gang: »Hall vil have en af jer til Bords, for I lægger Armen om Halsen paa ham og taler ind i Øret. Det kan han lide.«

Vi havde kendt Carl Hall fra vi var Børn, og han var en god Ven af Far.

Da jeg var blevet forlovet med L. C., skrev Carl Hall følgende til mig:

D. 17.7.98.

Ja, hvad sagde jeg, kjære De: I Længden gik det ikke med al Deres kvindelige Ynde – selv om De ifølge Deres eget Opgivende har kæmpet tappert – maatte De tilsidst blive paa Valen!

Jeg stræber at glæde mig – omend foreløbig med ringe Held – over at skulle berøves min Bordfælle ved de større Kirkefester.

Min Kompliment til Deres Gjenstand – hvis Ordet om »Æblet ikke triller eller falder ikke o.s.v.« passer

her, komplimenterer og gratulerer jeg ogsaa Jens, thi afdøde Nielsen, Hindholm, var en af de prægtigste Personligheder, jeg nogen Tid har kjendt; jeg lærte ham at kjende i Forsvarssagens første Dage.

Hils Deres høje Ophav og bed Mme Rose vogte sit dyrebare Helbred.

Deres hengivne
C. Hall

Da Far jo næsten hver Aften havde Arbejde paa Teatret eller spillede, havde Mor og Far gennem mange Aar stor Middag første Juledag og første Paaskedag, hvor Far havde fri. De Dage kunne de indbyde Slægt og Venner, og det var altid fornøjelige og hyggelige Aftener, hvor Venner gennem mange Aar mødtes.

M. C. Nielsen (1835–91) var Forstander for Hindholm Højskole og Bestyrer af Holsteinsminde. Han var en stærk og ejendommelig Personlighed. Far til L. C. Nielsen og Skuespilleren og Sceneinstruktøren, senere Direktør for Det kgl. Teater Johannes Nielsen. Min Mand udgav senere en Bog om sin Far: »Chr. Nielsen. En dansk Højskolemand«.

Far havde fra ung Mand en meget god Ven i Godsejer Neergaard til Førslev. De mødtes i fælles Interesse for Landvæsenet og Godsejer Neergaards Interesse for Teatret. Vi kom paa Førslev fra vi var smaa Piger, min Søster og jeg. Vi var der næsten hver Sommer en Maanedes Tid. Da Neergaard ikke var gift, skulde vi blot møde til Maaltiderne, der efter den Tids Skik laa saaledes: Morgenbord Klokken otte en halv, Middag Klokken tolv, Middagen Klokken fire og Aftensbord Klokken syv.

Vi havde det vidunderligt og var med i alt. I Høstens Tid prøvede vi at samle Neg og binde dem sammen. Men det var meget svært og gjorde ondt i Hænderne. Saa var det ulige morsommere at køre hjem, liggende oven paa Lættet og saa faa Lov til at køre den tomme Vogn tilbage til Marken. Vi gjorde os gode Venner med Kuskene ved at traktere dem med Kandis, som den rare Husjomfru forsynede os med. Dejligt var det ogsaa at rutsche ned ad Halmstakkene. Mor sagde Ak og Ve, naar hun saa vores pæne, hvide Benklæder, men vi fik nu sjældent Skænd derfor. Saa sprang vi ned fra Hanebjælkerne ned i Høet i Laden.

Naar nogen af de andre Gæster spurgte Mor, hvor hendes to Pigebørn var henne, svarede Mor:

»Det ved jeg heldigvis ikke.«

Vi mødte præcis til Renvask inden Maaltiderne. Der var mange Gæster, ofte en tyve Stykker, deriblandt flere gamle Damer, der fik det øverste af Mælkekanderne ved Morgenbordet, den Gang godt med Fløde i. Neergaard stod selv for Enden af Bordet ved Middagen og øste op til det halve Bord, Husjomfruen tog sig af

den anden Halvdel. Der var en sød gammel Dame, der tog godt for sig af Retterne. En Dag siger Neergaard til hende:

»Naa, Sanne, skal det saa være Jordbær eller Hindbær?«

»Tak, Neergaard . . . baade er godt.«

Ofte fangede vi Krebs i den store Dam. Det var vældig sjovt at kaste en Kødclump ud bundet paa en Snor og Snoren til en Kæp. Der kunde godt hænge en fem, seks Krebs paa. Dem fik vi saa til Aften. De Voksne fangede naturligvis flere, saa der var et vældigt Fad fuldt.

Var der Dessert til Middag – Melon eller anden Frugt – sagde Neergaard til os, naar der var blevet en god Portion tilovers:

»Kan I gaa over til Fru . . .«

Det var en Dame, der boede med sine Børn i Enkeboligen. Hun var selv Enke og sad smaat i det.

Jeg kan endnu tydeligt se Neergaard for mig med Cigaren i Mundvigen og med sin Stok, der i den ene Ende var flad, saa den kunde bruges som Spade til Hestepærerne, der fik en Luftrejse ud paa Brakmarken, medens Far stod ved Siden af ham med Jægerhatten med Fjer paa. De stod ude paa Marken og drøftede Høstudsigterne.

En Dag stod jeg sammen med Neergaard oppe paa Trappen, der førte fra Hovedbygningen ned til Gaarden. Der kom en Bonde gaende op ad Trappen.

»Hvad vil du?« spurgte Neergaard.

»Jow. Det var altsaa den Gris jeg fik . . . den døde.«

»Naa, saa har du vel behandlet den skidt . . . Men kom nu med ned i Grisestalden.«

Og henvendt til mig sagde Neergaard:

»Du kan godt gaa med.«

Da vi kom ned i Grisestalden, pegede Neergaard paa en So og spurgte Bondemanden:

»Var den saa stor som den der?«

»Nej, Godsejer, den var større.«

»Jamen som den da?«

»Næ, Godsejer, hun her er nu meget større end min var.«

»Naa, men saa tag den og pas godt paa den.«

Ja, det var patriarkalske Tider. Neergaard morede sig ogsaa, naar han mødte en af Bønderdrene, med at sige:

»Kan du sige: »Op med Estrup«, skal du faa fem Øre til en Basse.« »Op med Etterup«, vrælede Drengen – og fik sin Femøre.

Det var i de Dage, da Kampen stod mellem Højre og Venstre, og hvor Bønderne naturligvis holdt paa Venstre.

Midt i Parken laa der et nydeligt Hus, hvor Gartnerfamilien boede. Vi var gode Venner med Børnene, og Moderen var storartet. Jeg fik Lov til at prøve hendes Smør-Haandkerne og fik Lov at pudse Vinduerne. Det blev nu saa som saa. Taalmodighed og Stadighed ligger ikke for Børn, hverken den Gang eller nu.

Men saa gik Aarene, og jeg kan huske Neergaard en Sommer, da vi kom, forbavset udbød:

»Men Bodil og Dete . . . I er jo blevet unge Damer!«

Eet er at mødes og være sammen i København, et andet er at være sammen paa Landet, hvor vi saa længe som muligt var Børn.

Ofte kørte vi til Stranden ved Karrebæksminde om Eftermiddagen og badede. Vi var som Regel en Landauer og en Charabanc. Der var en Bondegaard, der hørte med ind under Førsløv, hvor vi fik Vand paa Maskinen. Og naar vi saa havde været i Vandet, var der dækket et langt Bord med Smørrebrød paa Skrænten nede ved Stranden. Da vi var mange unge, blev Fadene hurtigt tømte, og Theen smagte dejligt efter at vi havde været for længe i Vandet.

Charabancen var for det meste fyldt med Unge, og vi sang de gamle Fædrelandssange i de skønne, lyse Aftener paa den lange Køretur tilbage til Førsløv.

En graakold Vinterdag ringede det paa Døren om Morgenen hjemme hos os. Neergaard laa paa Hospitalet, og Far var derude saa ofte han kunde afse Tid. Jeg lukkede op. Uden for stod en ældre Dame:

»Sig til Deres Far, at Peter Neergaard døde i Nat.«

Det var den Sygeplejerske, der havde plejet Neergaard.

Dette Dødsfald gjorde det dybeste Indtryk paa os og var en stor Sorg for Far, Mor, Bodil og mig.

Fra vi var Børn til vi blev unge Piger, ferierede min Søster og jeg hver Sommer sammen med vores Forældre et eller andet Sted paa Landet. En Sommer boede vi i et lille Pensionat ved Vintersbølle, der ligger en god halv Mils Vej fra Vordingborg. Pensionatet laa ved Siden af en Skov og ud til Stranden. Johannes Ring boede der ogsaa, samt en ung Skuespillerinde Alice Most, som boede der sammen med sin Mor og sin Moster. Alice Mosts Far var Fotograf Most. En Dag kom min Onkel, Koster Dorph-Petersen, Vinhandleren. Vi havde det meget fornøjeligt med Spadsereture i den smukke Skov og med Roture paa Sundet mellem Sjælland og Falster. Nogle Dage senere kom Skuespiller og senere Sceneinstruktør ved Det kgl. Teater Poul Nielsen og Skuespiller ved Folketeatret Hjorth Clausen i deres og Johannes Rings Sejlbaad.

Om Dagen sejlede de rundt i Farvandet, og om Aftenen bad de os ud paa Sejlbaaen, der laa for Anker ud for Vintersbølle. Min Onkel havde faaet en Kasse Vin sendende; det var i de lyse Sommeraftener, og naar Vejret var godt, sad vi oppe paa Dækket og hyggede os. – I Mindet er det altid henrivende Vejr!

Alice Most var med. I Mors og Fars betryggende Varetægt fik hun Lov af sin Mor. Naar vi saa roede ind igen og gik op, gjaldt det om at faa Alice Most ind ad hendes Vindue. De ældre Damer delte Værelse. Da Alice havde et lidt svært Agterspejl, kneb det jo at faa hende gennet ind gennem Vinduet, uden at hendes Mor hørte Støjen. Det holdt haardt at dæmpe Munterheden . . .

En Dag skulde Mor, Far, min Søster og jeg til Middag hos Professorinde Hammerichs paa det smukke Gods Iselingen. Fru Hammerich var Søster til Fars Tante, Pastorinde Dorph, og Far havde som ung været mange Somre paa Iselingen. Professor Hammerich var død, og Fru Hammerich var en gammel Dame. Til Middagen var ogsaa den senere meget kendte Læge Dr. Schallemose og et Barnebarn af Fru Hammerich, Datter af Digteren og Præsten Christian Richardt. I et af de store Værelser hang der en vidunderlige Kopi af Rafaels berømte sixtinske Madonna, malet

efter Originalen. Det var meget stort, paa samme Størrelse som Originalen, og det hang ganske alene paa den store Væg. Hele Værelset blev domineret af dette dejlige Billede . . . et skønt Minde om en smuk Dag. Senere saa jeg Originalen paa en Rejse til Dresden.

Skuespillere maatte dengang – naar de var ved Privatteatrene – spare op om Vinteren til deres Ferieophold om Sommeren; der var hverken noget, der hed Film eller Radio paa det Tidspunkt. Far var et Par Gange i Stockholm og spillede den ene Gang Ingle i »Pickwick Klubben« efter Dickens Roman, og den anden Gang Titelfiguren i »Sherlock Holmes«, og han fik mange gode Venner deroppe. Far havde forinden modtaget følgende Brev fra Albert Ranft:

Broder Dorph-Petersen

Hermed vil jeg spørge dig om du kunne have Lyst til at glæde Stockholmerne med din brillante Fremstilling af »Sherlock Holmes«? Jeg har opført Stykket 17 Gange for udsolgt Hus og det gaar Maj Maaned ud.

Meningen var, om du kunne spille her fra den 20. Maj. Svar saa hurtigt du kan.

De hjerteligste Hilsner
fra din hengivne
Albert Ranft.

(Albert Ranft var en kendt svensk Skuespiller, Teaterdirektør og Teaterejer. Han købte i 1890 »Stora teatern« i Göteborg og senere bl. a. »Djurgårdsteatern«, »Vasateatern«, »Svenska teatern«, »Södra teatern« og »Oscarteatern« og var desuden fra 1908–10 Direktør for Stockholmer Operaen.)

En Sommer boede vi i Troense paa Taasinge i et nydeligt lille Fiskerhus med Have ud til Vandet. Lensbaron Juel-Brockdorff, Baronessen og Døtrene var mageløse søde og gæstfri. Vi spillede Tennis oppe i Parken ved Valdemars Slot og var der flere Gange til Middag om Søndagene. Der var en meget stor Spisestue, hvor

Far som Sherlock Holmes.

Prof. William Bloch.

Bordet, der var rundt, var af saa store Dimensioner, at Tjenerne maatte have Filtsko paa, naar de skulde staa oppe paa Bordet for at naa ind til Midten, hvor de skulde arrangere Blomsterdekorationerne.

En Dag kom de unge Baronesser ned til os og sagde: »Nu skal I høre. Hele Pansereskadren lægger til ud for Valdemars Slot, og vi skal have stort Bal for alle Officererne med Prins Valdemar i Spidsen . . . Vi glæder os mægtigt. I maa tage over til Svendborg og faa syet jer et Par Balkjoler.«

Vi var henrykte. Min Søster og jeg var en sytten-atten Aar, og Dagen efter tog vi saa til Svendborg og bestilte to lyserøde Tylskjoler.

Og saa kom Dagen. Vi skulde komme i god Tid for at nyde det flotte Syn, naar alle Officererne gik i Land og kom marcherende op gennem den store Slotsgaard. Officererne var naturligvis i Galla. Prins Valdemar var den første af Officererne, og imellem dem var der en siamesisk Prins, der hed Pheen. Han havde boet et Aars Tid hos en Onkel af min Far, Kaptain Dorph, som var Lærer for Prins Pheen og som havde lært Prinsen at tale Dansk. Ham kendte vi og vidste, at han var en meget gemytlig lille ung Mand. Jeg fik ham til Bords, og da han fik en Tjener til at placere en Flaske Champagne under Stolen, havde vi det meget festligt, men efter Bordet foreslog jeg alligevel Prins Pheen at gaa ud og lufte sig lidt, inden vi skulde danse.

Vi morede os herligt og dansede til den lyse Morgen. Saa fulgte vi alle Officererne ned til Baadene, hvorefter Far, Mor, min Søster og jeg glade drog ned til vores lille Fiskerhytte.

Fra Studenterdagene var Far gode Venner med Professor William Bloch, og dette Venskab varede hele Livet. En Dag var Far, hans Bror, der var Arkitekt i Perpignan, min Søster og jeg til The hos en Brodersøn af Far, Direktør for Dansk Frøkontrol Knud Dorph-Petersen. Til Stede var ogsaa Professor Ellinger, der var Direktør for Landbohøjskolen. Professor Ellinger boede i Fars gamle Barndomshjem »Rolighed«, og han spurgte, om vi ikke

havde Lyst til at gaa med ham og se det gamle Hjem. Det vilde vi naturligvis hellere end gerne.

Det var helt underligt at gaa op ad den gamle Allé og ind i de kendte Stuer.

Da vi traadte ind i Hallen og gik hen til Trappen, der førte op til Soveværelserne ovenpaa, hvor der fandtes en Svalegang, der forbandt Sønnernes Soveværelser, sagde Far:

»Herfra – altsaa fra Svalegangen – har jeg mange Gange svunget mig ned – og saa i en Fart sprunget ned ad Trapperne og ud gennem Køkkenvinduet – og saa gik det afsted ind til København, ind til Blochs, hvor jeg havde lidt pænt Tøj hængende – og saa ud med Vennerne – og hjem igen, inden Far stod op.«

»Oi, Oi«, sagde hans Bror. »Jeg vil lige prøve, om det Trapetrin endnu knager . . . Hvor var jeg bange for, at Far skulde vaagne.«

De to Brødre morede sig i deres fælles Erindringer om glade, herlig letsindige Ungdomsdage.

Jeg var engang som ung Pige sammen med Far og Mor til Middag hos William Bloch, de boede dengang i Niels Juelsgade. Det var et meget smukt Hjem med smukke, gamle Møbler og med gammelt Sølv og Krystal. Professor Oscar Bloch var med til Middagen, og det var uhyre fornøjeligt at høre de to Brødre tale sammen, let drillende og vittige, men saa uendelig samhörørende.

Blandt andet fortalte William Bloch om sine Rejser med H. C. Andersen og om en Tjener paa et Hotel i Holland.

Tjeneren kom op og bankede paa.

»Laarzen«? spurgte han.

»Næ, jeg hedder ikke Larsen«, svarede H. C. Andersen. »Jeg hedder Andersen«.

»Laarzen«, gentog Tjeneren.

»Larsen . . . Nej, jeg hedder ikke Larsen. Jeg hedder Andersen . . . H. C. Andersen.«

Saa maatte William Bloch træde til og forklare H. C. Andersen, at »Laarzen« paa Hollandsk betyder Støvler og at Tjeneren var kommet for at hente H. C. Andersens ret store Støvler.

Naar de paa de forskellige Hoteller var kommet i Seng om Aftenen, hørte Bloch henne fra H. C. Andersens Seng hans bekymrede Stemme spørge:

»Lukkede De Døren godt af, Bloch?«

»Ja,« svarede denne.

Lidt efter kom det igen fra Andersen:

»Vær rar, Bloch, at staa op og se efter om Lyset er rigtig slukket.«

Far fortalte mig en Gang, at han som ganske ung Skuespiller paa Det kgl. Tetater gik til Sangundervisning hos Syngemester Helsted. En Dag, da han kom op til Helsted for at faa sin Time, standsede han udenfor Døren og hørte den skønneste Mandstemme derinde fra. Han kunde ikke faa sig selv til at gaa ind og forstyrre denne pragtfulde Stemme. Lidt efter gik Døren op, og Niels Juel Simonsen traadte ud. Det var deres første Møde. Senere blev de meget gode Venner. Da Skuespillerforeningen 1879 blev startet paa Initiativ af Revyskuespilleren Fr. Christensen, blev Simonsen Formand og Far senere Næstformand, og Simonsen overlod gladeligt det meste af Arbejdet til Far.

Der var i flere Aar – for at skaffe Penge til Foreningen – een Gang om Aaret Skuespillermarked med Boder, hvor der af unge, smukke Skuespillerinder blev solgt mange gode Ting, som velvilligst af forskellige Private og Forretninger var blevet sendt til Foreningen for at fylde Boderne. En Gang, min Søster og jeg var der, saa vi f. Eks. den skønne Emma Thomsen. Hendes Bod var meget søgt. Da vi senere gik rundt i Salen med Far, kom Peter Schram med sin Kone under Armen hen til os.

»Ih, Dorph«, udbrød Schram begejstret, »sikke mange søde Piger her er i Aften.«

»Hvad siger du?« spurgte Fru Schram, der var døv paa sine gamle Dage.

»Jeg siger, vi skal hjem og siger Godnat til Dorph.«

Min Søster og jeg stod med stive Øjne, men fortrak ikke en Mine.

Sidste Gang jeg saa Niels Juel Simonsen var oppe hos Mor og

Far paa Nørrevold. Vi var kommet tidligt for at ønske Far til Lykke med hans Jubilæum, saa traadte Niels Juel Simonsen ind, og de to gamle Venner trykkede kærligt hinandens Hænder.

Ved Christian den Niende og Dronningens Guldbryllup stod Mor, Far, min Søster og jeg om Aftenen nede ved Studenterforeningen, der dengang laa, hvor nu Forsikringsselskabet Hafnia har Kontorer. Det var den skønneste Foraarsaften, og da Guld-kareten kom kørende med Majestæterne, stod Niels Juel Simonsen paa Studenterforeningens Altan og sang »Flyv Fugl, flyv«. Det var udsigelig stemningsfuldt og dejligt – det glemmer man aldrig.

Blandt andre skrev Fru Heiberg paa en Opfordring fra Far om at støtte Foreningen:

Tillad mig, Hr. Dorph-Petersen, at sende Dem min lille Skjærv til det af Dem i sin Tid omtalte Skuespiller-Fond.

Glædelig Jul for Dem, Deres Frue og Børn.

Deres hengivne

Johanne Louise Heiberg

D. 13. Decbr. 1879.

Far og Mor havde bedt et lille Selskab til en déjeuner dinatoire Klokken tre. Da alle var kommet – paanær Bjørn Bjørnson – kom han pludselig farende og sagde forpustet:

»Ja, I faar undskylde, at Gina (Bjørns første Kone, en berømt Sangerinde, der kaldte sig Gina Oselio) ikke kommer, men hun er syg af Forkølelse – og jeg er ogsaa saa forskrækkelig syg, saa jeg bliver her kun et lille Øjeblik.«

Bjørn blev. Nogle af Selskabet gik senere i Folketeatret, medens andre blev hos Mor. Mor fik i en Fart stablet et udmærket Aftensbord paa Benene. Klokken to om Natten siger Bjørn:

»Nu faar jeg gaa hjem . . . Jeg tænker, Gina er rasende.«

Jeg fulgte Bjørn ned ad Trappen.

»Søte Grete, hvor bor jeg?« spurgte Bjørn, da vi stod udenfor Gadedøren.

Jeg viste ham den rigtige Retning.

Et Par Dage efter kom Bjørn op til os.

»Nu skal I høre, hvordan det gik mig forleden. Paa Nytorv mødte jeg en Betjent, og jeg siger til ham: »Jeg er Bjørn Bjørnson – hvor bor jeg?« – Betjenten svarede »Henne dér i Nygade«. Da jeg saa kom ind til Gina – kun iført Uldrøje og høj Hat, brast hun i Latter.«

Vi havde mange Gange Fars Kammerater fra Teatret hjemme til Aftenselskab efter Forestillingen, og det var altid fornøjelige og hyggelige Aftener.

Bjørn og hans Gina bad engang alle deres unge Venner til Bal. Det var umaadelig vellykket. De boede dengang i et Pensionat paa Vester Boulevard. Fru Hegel var der ogsaa ledsaget af sine to Døtre, men de tog allerede afsted Klokken tolv. Døtrene sagde til mig: »Gid vi ogsaa maatte blive lige saa længe som De.«

Da Klokken var over to, sagde Bjørn:

»Søte Børn, nu maa I hjem. Gina og jeg skal i Seng.« Vi havde moret os dejligt. Gerda Octavius Hansen, senere Fru Møhl, og jeg boede begge i Gothersgade, saa vi fulgtes glade hjem.

I »Madame sans gêne« spillede Johanne Abrahams Titelrollen og Bjørn satte Stykket i Scene og var hende en god Hjælp. Det var Johanne Abrahams første Rolle, hun saa storartet ud og spillede friskt og djærvt. Bjørn spillede ogsaa den Vinter Professoren i »Geografi og Kærlighed«. Sigrid Neiiendam var mageløs som den forfjamskede og ængstelige Husjomfru. Det var utrolig morsomt at se dem fare rundt mellem Kortene, der hang ned fra Loftet, han efter den forskrækkede Husjomfru.

Da »Madame sans gêne« skulde opføres paa Folketeatret Vinteren 1894, blev det som sagt besluttet, at Johanne Abrahams skulde debutere i Hovedrollen. Hendes Far, Direktør Severin Abrahams havde foreslaet hende at tage til Berlin, hvor Stykket blev opført, og Abrahams havde bedt Far tage med derned for at se paa Udførelsen og Iscenesættelsen. Da Far og jeg senere skulde rejse en Tur til Türingen og Dresden, kom jeg med, men jeg maatte ikke vide noget om Johanne Abrahams forestaaende Debut.

Efter et Par Dages hyggeligt Samvær, rejste Johanne Abrahams hjem, og Far og jeg fortsatte Rejsen.

Som tidligere nævnt spillede Johanne Abrahams »Madame sans géné« med Humør og Djærvhed og saa straalende ud i sin yppige Skønhed. Af andre Stykker, Johanne Abrahams spillede med i, husker jeg »Kvindernes Oprør«, hvor hun gik i Spidsen for Kvinderne, og jeg husker ikke mindst Anna Larssens uimodstaaelige Spil, da hun bryder ud af den kvindelige Kæde og med Varme og Latter kaster sig i sin elskede Mands Favn.

Da Far fylte halvtreds Aar, sendte Bjørn ham følgende lille Vers:

Rigtignok fylder du 50 år;
 men *du* står midt i ungdom og vår.
 Derfor passer det rigtig godt
 at blækket er blå,
det er farven for håb og glæde
 den er i dag i mængde – tilstede.

Din Bamse.

Robert Watt og Far var meget gode Venner. En Dag – jeg var en ti Aars Pige og havde set Fru Watt som en yndig ung Kvinde i et Stykke Aftenen før og var umaadelig betaget af hende – tog Far mig en Formiddag med ind paa Folketeatret. Vi gik gennem den gamle Port og ind i den mørke Gang, hvor Paaklædningsværelserne var og hvor ogsaa Direktør Watts Kontor laa. Vi gik derind, og Robert Watt spurgte, om jeg havde moret mig godt i Teatret, og jeg talte da om, hvor yndig Fru Watt havde set ud med sit smukke, lyse Haar.

»Ja, der kan du se Parykken«, svarede Watt og pegede paa en Parykblok, der stod paa hans Skrivebord.

Ak og Ve . . . der svandt min Fortryllelse.

Og senere, da jeg traf Fru Watt og opdagede, at hun selv havde det smukkeste lyse Haar, forstod jeg ikke et Ord af det hele. Men dengang brugte de vist altid Paryk.

Senere traf jeg mange Gange Robert Watt, der senere blev Direktør for Tivoli. Han var en straalende elskværdig og fornøjelig Mand, en rigtig Verdensmand.

Vi boede i Halvfjerserne en Sommer i Hornbæk hos en gammel Kaptajn. Min Søster og jeg laa i to smaa Køjer ved hver sin Væg, saa vi kunde sludre sammen, naar vi var kommet i Seng. En Dag fik jeg en slem Ørepine og blev puttet i Seng, hvor jeg hurtigt faldt i Søvn. Et Par Timer efter vaagnede jeg og kravlede ud af Køjen og kom ned paa Vejen. Hverken Mor, Far eller Søster var at se. Saa kom der en lille, onskabsfuld Dreng, og jeg siger:

»Hvor er min Mor og Far?«

»De er taget til København,« svarede Drengen. Med et højt Vræl styrtede jeg hen ad Vejen, – og – ja, da kom de jo gaende til min store Trøst.

Samme haabefulde, unge Mand sagde en Dag, da Far og Mor stod sammen ude paa Vejen: »Gi' mig en Gilling til en Kaje.« – »Ja men lille Hans, du har jo faaet en Kage,« svarede Mor. Til hendes Rædsel siger saa Ungen: »Hold du din Kæft, din Nokkemær« – hvilket alligevel fik Mor til at briste i Latter.

Drachmann boede ogsaa den Sommer i Hornbæk. Han havde lejet sig ind i Fiskeren Bjørn Andersens Hus. Det var i den Periode, hvor han gik og ventede paa, at Polly Thalbitzer kunde blive skilt fra sin Mand, saa hun og Drachmann kunde faa deres Forhold legaliseret. Drachmann og Far fandt hurtigt hinanden og tog ofte ud om Morgenen for at fiske, og de blev naturligvis om-gaaende dus. Venskabet varede helt op gennem Aarene. Et Par Breve fra Drachmann vil tydeligt vise det:

Østerbro 11. Decbr. 1879.

Kære Dorph

Schandorph fortalte ganske rigtigt. Selv om Du havde truffet mig hjemme, havde jeg dog afslaaet Anmodningen. Jeg har tilbragt de sidste 14 Dage med at gennemlæse Oehlenslägers Værker og Breve, og jeg er

ked og led af ham. En stor Digter var han – og en meget ringe Person.

Jeg kunde derimod have Lyst til at spørge Dig, om *Du* ikke kunde have Lyst til at læse en Prolog eller sligt op ved en Aftenunderholdning, som Skovshoved-Fiskerne ville afholde d. 23. ds. for deres Asyl. Jeg har paa Opfordring lovet at skrive Prologen. For den »menige« Mand og hans Børns Opdragelse har jeg altid Tid og Ord og sommetider Penge med tilovers. Jeg tror at *Du* deler Anskuelse heri med mig.

Skal vi paa Søndag Formiddag gaa sammen derud? Kom og hent mig f. Eks. Kl. 11 her i min Bopæl.

Din hengivne
Holger Drachmann

Og et Par Breve fra Juli-August 1906:

Skanderborg den 30. Juli 06.
Hotel »Skandinavien«

Kære Dorph-Petersen

Jeg har gjort et Par forgæves Forsøg paa at træffe Dig i København – og havde nu, paa Hjemrejsen til Skagen, haft isinde at besøge Dig i din Afkrog ved Hansted-Strand. Men jeg maa opgive dette, da jeg har Gæster, som venter mig paa Skagen imorgen.

Man vil – som *Du* maaske ved – give en Række Festforestillinger paa de forskellige Theatre i de skandinaviske Lande, i Tyskland, Østerrig o. s. v. – i Anledning af min 60-aarige Fødselsdag d. 9de Oktbr. dette Aar. Ikkesandt, Folketheatret bør da ogsaa være et Led i Rækken? Om dette vilde jeg have talt med Dig.

Nu vil jeg kun foreløbig skrive dette som en Forespørgsel: Har *Du* tænkt Dig noget – og hvad har *Du* tænkt Dig? Eller kan jeg gøre Dig et Forslag? Jeg har

hjemme paa Skagen liggende Manuskriptet til en Hel-aftens-Forestilling »Ung og gammel Kærlighed« indeholdende en Enakter »Vildt« (Vikingetiden) og en ToAkter »St. Briac« (moderne Paris) begge forbundne ved en fælles Idé til en Helhed.

De to Stykker danner altsaa en Helaftensforestilling – der vil virke ved sin Nyhed. De fordrer intet særligt Udstyr etc. Spørgsmaalet bliver nærmest, hvorledes Du kan besætte Rollerne. Hvis dette støder paa Vanskeligheder, kunde vi jo tænke os en anden kombineret Forestilling, f. Ex. to af Melodramaerne – hvoraf »Amor triumfans« har været spillet paa Folketheatret.*«

Imødesende Dit Svar omgaaende –

Din hengivne
Holger Drachmann

Skagen. 9. August 1906.

Kære Dorph-Petersen

Tak for Dit venlige Svar paa mit Brev til Hansted-Strand. Jeg har senere tænkt lidt nærmere over det nye Dobbelt-Stykke – og jeg tror ikke, at det i saa høj Grad vil egne sig for Folketheatret – netop ikke som Fest-Forestilling.

Tanken falder naturligt paa »Strandby-Folk« – hvilket er frit nu fra Det kgl. Theater. For nogen Tid siden forhørte Casino sig derom – men Forholdene dér synes for Øjeblikket ikke egnede til at træffe hurtige Afgørelser. Jeg har i Dag tilskrevet Dir. Fritz Petersen og bedt om et Telegraf-Svar.

Det skulde gaa underligt til, om Du og jeg – de to gamle Ungdomsvenner – ikke skulde kunne udpønske

*) Opført 1. gang d. 1. Dec. 1895.

en værdig Fest-Forestilling paa Folketheatret d. 9. Oktober.

Med venligste Hilsner
Din hengivne
Holger Drachmann.

Skagen 18. August 1906.

Kære Dorph-Petersen

Fremdeles Tak for Dit Brev. Nu skal jeg forklare Dig, hvordan Sagerne staar. Jeg haaber, ihvert Fald, at vi skal komme til et Resultat sammen.

Martinius Nielsen gør gældende, at jeg ifjor – da »Hallfred Vandraadeskjald« var paa Tale – lovede Dagmartheatret mit nye Dobbelt-Stykke, imod at Dagmartheatret satte det ret kostbare »Vandraadeskjald« op. Martinius ynder jo at bringe en Sag frem med alle Trumfer paa Haanden. Hvad jeg i dette Tilfælde ikke kan sige noget til, da han har mit Løfte. Kun stod det mig ikke saa klart, at det var dette Løfte, da jeg skrev til Dig om »Ung og gammel Kærlighed«.

Men herom lod der sig endda sige en Del pro et contra. Det afgørende for mig *nu* er, at Dagmartheatret i Anna Larssen og de to Brødre Poulsen ejer de Kræfter, uden hvilke jeg ikke kan tænke mig navnlig den *Unge Kærlighed* bragt frem paa Scenen.

Dette Hensyn maa være det afgørende for Skuespildigteren. Hvilket Du utvivlsomt, som Skuespildirektør, vil indrømme mig. Naar Du og jeg vedblivende – hvad jeg haaber – har fælles Interesse i at faa en saa værdig Fest-Forestilling paa Folketheatret, saa er der flere Muligheder. I Samlingen »Kors og Kaarde« er der det fortræffelige Stykke »Mellem Troesfæller«. Det blev i sin Tid saa at sige skrevet paa Tilskyndelse af Olaf Poulsen – og skulde være opført med ham i den dan-

ske Landsknægt-Majors brede og saftige Rolle. Jeg kom imidlertid i Krig med Det kgl. Theater – hvilket er hændt mig et Par Gange – og tog mit Stykke tilbage. Du vil sikkert kunne besætte det godt – og spille det sammen med »Amor triumfans« – og det vil da virke som en Nyhed.

Men endda er der nogle Muligheder tilbage at vælge imellem. Ved Forberedelserne af den store Fest-Folkeudgave af mine samlede Værker (der skal begynde d. 9de Oktbr.) har Borchsenius og jeg gravet nogle »Skatte« frem for Dagens Lys. Bl. a. Skuespillet »Efter Syndefaldet« (som kun eksisterer i Manuskript i Det kgl. Theaters Arkiv) og »Øen i Sydhavet« (kun i Manuskript i Dagmartheatrets Arkiv).

Spørg Borchsenius – eller hos Gyldendal hos Peter Nansen. Begges Udtalelser vil sikkert lyde svært anbefalende. – Og meddel mig venligst Dine Bestemmelser herefter – snart.

Din hengivne
Holger Drachmann

Trods god Vilje fra begge Sider, lykkedes det ikke Folketeatret at faa en Forestilling sat op til Drachmanns 60-aars Fødselsdag. Det kgl. Teater havde Première paa »Hr. Oluf, han rider« med Musik af Carl Nielsen. Stykket gjorde ikke særlig Lykke og opnaaede kun ti Opførelser. Dagmartheatret spillede »Renæssance« med Brødrene Johannes og Adam Poulsen og Anna Larssen. Aarhus Teater fejrede Digteren med Opførelsen af »Strandby Folk«, Randers Teater spillede »Renæssance« med en Prolog af Herman Bang – og Nationalteatret i Kristiania opførte »Gurre« med en Prolog af Vilhelm Krag, fremsagt af Johanne Dybvad.

Om selve Festen for Drachmann paa Københavns Raadhus skal jeg senere fremsætte nogle personlige Erindringer.

Far og Folketeatret

Folketeatret spillede første Gang den 18. September 1857 under H. V. Langes Ledelse, og han sad som Direktør til 1873. Efter ham fulgte M. V. Bruun, men i hans Tid (til 1876) sank Teatrets Anseelse ganske betydelig. Hans Efterfølger, Robert Watt rettede Teatret op og spillede i sin otteaarige Periode et udmærket Repertoire. Efter Watt fulgte saa Severin Abrahams (fra 1884–1900), og hans fine og kultiverede Personlighed hævede Teatret i litterær Henseende.

Far debuterede i 1867 paa Det kgl. Teater og spillede der i et Par Aar, men kom saa allerede i 1870 til Nørregade. Han havde saaledes været Skuespiller under alle de fire før nævnte Direktører, indtil Far selv i 1900 blev Direktør. Kun een Sæson havde Far været borte fra sit kære Folketeater. Det var i Sæsonen 1899–1900, hvor han – paa et Tidspunkt, hvor Severin Abrahams var træt og syg og samme Aar, hvor Abrahams døde – lod sig engagere til Casino. Herman Bang var Sceneinstruktør ved Teatret. Bang og Far kunde ikke arbejde sammen.

Samme Aar som Far blev Folketeatrets Direktør, var han ogsaa blevet tilbudt Stillingen som Direktør for det nye Teater i Aarhus. Far sagde nej Tak til dette Tilbud, da han hellere vilde blive i København, men henstillede til Teaterdirektionen i Aarhus at engagere Benjamin Pedersen, der havde været Skuespiller ved Folketeatret siden 1876. Her havde han vakt stor Opmærksomhed og blev under Høedts Ledelse og Instruktion en ypperlig Støtte for Teatret. I 1889 kom han til Dagmar-teatret under Riis-Knudsen, men trak sig tilbage, da Martinius Nielsen blev Meddirektør i

1897. Da Benjamin Pedersen blev Direktør for Aarhus Teater, sendte han Far følgende Brev:

D. 16. August 1900.

Kære Ven.

Jeg ved slet ikke hvordan jeg skal takke Dig. Det er dog Dig, der har den væsentligste andel i det tilbud, jeg i dette øjeblik har fået, men jeg tror, den bedste tak er i Dine øjne, at jeg viser, at Du ikke kommer til at stå til skamme med Din anbefaling . . . og det håber jeg, jeg skal.

Tak!

Din

Benjamin Pedersen.

Far havde allerede saa tidligt som i 1866 spillet med i en Studenterkomedie paa Scenen i Nørregade. Det var før Far debuterede paa Det kgl. Teater i »Man kan, hvad man vil«. Samme Aar som Far tiltraadte som Direktør, i 1900, gennemgik det gamle Teater en haardt tiltrængt Fornyelse. Tilskuerrummet blev ændret, de gamle, primitive Paaklædningsværelser blev sløjfet, og Elektriciteten afløste de gamle Gasblus. Da Eleonora Duse optraadte i »Kameliadamen«, maatte hun have staaende en Spand med varmt Vand under sin Stol i Paaklædningsværelset for at holde Varmen. Far blev samtidig den første Direktør, der fik Privatbolig i Folketeatrets Bygning ud mod Nørrevold.

Som allerede nævnt havde Far gennem alle Aarene fra 1870 fungeret baade som Skuespiller, Instruktør og Inspektør ved Teatret, saa Far var fuldt fortrolig med det Teater, han nu i 1900 blev Direktør for. Til sit Personale knyttede han en Række Skuespillere, der i bedste Forstand forstod at forny de gamle Folketeatertraditioner, og saavel Holberg som Hostrup stod paa den første Sæsons Program, ligesom Far ogsaa knyttede fortrinlige Sceneinstruktører til sit Teater, blandt andet Karl Mantzius, der for Eksempel iscenesatte »Sherlock Holmes«.

Ogsaa blandt Dramatikerne fandt Far nye Navne, der kunde give Repertoiret frisk Blod, Forfattere, med hvem Far sluttede et varmt, aarelangt Venskab. Dette gjaldt ikke mindst Gustav Wied. Gustav Wied havde allerede i 1892 sendt Far dette Brev:

Lendemark. Stege Møn.
25 April 92.

Hr. Skuespiller Dorph-Petersen

En Tak for »Jingle« og for alle de andre klassiske Figurer, men en særlig Tak for den geniale Bonde-
mand i de Bredahlske Scener.

Gustav Wied.

Da saa Far blev Direktør for Teatret, overflyttede Gustav Wied flere af sine tidligere Successer – bl. a. »Bønder« og »Erotik« til Folketeatret og fik mange af sine kommende Stykker opført første Gang paa Folketeatrets Scene. Sommeren 1899 sendte han Far dette Brev fra Roskilde:

Kære Dorph-Petersen

Tak for Deres Besøg forleden og for Deres venlige Brev. Jeg søgte Dem forresten om Morgenen for pr. Hjerter at følge Dem lidt paa Vej. Men De var paa intet af Hotellerne og havde ikke været der. Slumrede De i Domkirken?

Jeg har givet min Sagfører de skrappeste Ordre med Hensyn til Abrahams. Forøvrigt saa jeg bemeldte Forbryder paa Østbanegaarden igaar. Han betragtede mig med syge Øjne og sammensunken som et Skovbæger i Hvil. Men jeg lod, som var han Luft, thi havde jeg talt til ham var det endt med Haandgribeligheder. I Morges, medens jeg sad paa Closettet, begyndte jeg paa følgende »Nidvise« om ham:

Hr. Abrahams var sig en Ridder prud,
Kassen er laast.
Den Digter sender ham Bud paa Bud,
og gi'r ham paa Pukkel og gi'r ham paa Fod,
– men for Døren staar Junker Gleesen.

Nu faar vi se, hvad Enden bliver. Ja Tak, jeg vil meget gerne besøge Dem og Deres elskværdige Frue. Men som jeg vist fortalte Dem: Jeg sidder i en Bog til Øjnene. Dog en Fridag faar jeg vel nok, og da kommer jeg rullende. Jeg havde den Glæde at tale med L. C. Nielsen og Deres Datter igaar.

De bedste Hilsner
Deres hengivne

Gustav Wied.

Far havde i Vinteren 1899 bedt Gustav Wied skrive et Stykke til sin første Sæson paa Folketeatret og fik følgende Brev fra Roskilde:

Kære Dorph-Petersen

Jeg har tænkt over Deres Forslag om at skrive Dem et Lystspil til Deres Teaters Aabning. Og jeg har talt (skriftligt) med Hr. Jens Petersen derom. Vi kunde begge have Lyst dertil. Men kunde De saa ikke sende os en Fortegnelse over Deres Personale, at vi kan se, hvem vi faar at »operere« med? Vi vilde gerne lave den hurtigt. Hvornaar skulde Arbejdet leveres Dem?

Jeg har ment, at det var bedst at skrive sammen med Jens Petersen, dels fordi vor »Violin« jo var det af »mine« Arbejder, der har gjort sig bedst. Og dels fordi han er dygtigere til at lave »Skeletter« end jeg. Endelig arbejder jeg hurtigere, naar jeg har ham til Pacer.

Hjertelig Hilsen
Deres hengivne Gustav Wied.

Da Far ikke var meget for Ideen med at lade Jens Petersen være Medforfatter, skrev Gustav Wied et Par Maaneder efter:

Kære Dorph-Petersen

Jeg har tænkt meget over Sagerne, siden den Dag, Jens Petersen meddelte mig, at De og han ikke kunde enes. De har jo læst »Livsens Ondskab«. Gør mig den Tjeneste, naar De faar Tid dertil, paa ny at kigge den igennem.

Jeg tror, at der kunde blive en morsom og underholdende Komædie ud af den. Der er jo mange gode Figurer. – Men, ser De, selv formaar jeg ikke at lave den om til Skuespil. Det vil sige: Det er Scenegangen, jeg ikke kan gøre. Kan DE ikke selv, eller kender De ikke en Teatermand, der kunde lave mig et passende Skelet? Kyddet skal jeg nok selv sætte paa.

Det er ene det ender haandværksmæssige Tag jeg mangler. Tænk lidt over dette. Og skriv mig saa til, at jeg kan komme ind at tale med Dem. Tak for sidst.

Venlig Hilsen
Deres hengivne
Gustav Wied.

Far foreslog nu Wied at lade Fristrup udfærdige »Skelettet« til Stykket, og Gustav Wied svarede:

Kære Dorph-Petersen

Tak til Dem og Frue for de behagelige Timer i Fredags. Jeg gik altsaa ud til Hr. Fristrup. Og, som De af vedlagte Kontrakt vil se, blev vi enige. Han syntes meget fornuftig og forelagde mig allerede et Udkast. Men kunde ikke De alligevel tale lidt med ham uden dog at lade ham mærke, at jeg er Medvider i Missionen? Ganske fornøjet med ikke at skulle staa paa

Plakaten, var Manden ikke. Det vilde jeg heller ikke i hans Sted.

Dette med »Bestillingshonorar« ønskede han anført i sin Kontrakt. Og jeg lod ham faa sin Vilje. Vil De betale ham de 250 Kr.? Eller skal jeg? Ligeledes overlader jeg det ganske til Deres Forgodtbefindende, om De allerede nu vil afslutte Kontrakt med mig om Stykket, eller om De vil vente indtil det foreligger færdigt. Nogen bestemt Termin for dets Fuldendelse kan jeg ikke give Dem. Derimod kan jeg *sikkert* love Dem, at det skal blive fortræffeligt. Jeg har nemlig stort Mod og stor Lyst paa det.

Betaler De Fristrup de 250 Kr., kan De jo senere trække dem fra mine Procenter. Eller ogsaa faa Pengene kontant, naar jeg kommer tilbage fra Berlin. De vilde bevise mig en lille Tjeneste ved at betale ham, da jeg nu lige før jeg rejser har en Del Udgifter til mit yndige forbandede Hus. Naar jeg kommer til Berlin og finder mig en Bolig, skal jeg straks meddele Dem min Adr. Hvis De da vil sende mig Fristrups Kontrakt og Deres Svar? Og samtidig beder jeg Dem vedlægge en Fortegnelse over, hvem De mener skal spille Hovedrollerne (Som De saa faar opgivet hos Fristrup. De bliver noget nær de samme Personer som i Romanen). Thummelumsen er vi altsaa enige om spilles af Wulff. Og jeg vilde jo gerne, at De spillede Menneske-Mortensen. De kunde lave en genial, gammel, hostende Knark.

De venligste Hilsner til Dem, Frue og øvrige Familie.

Deres hengivne
Gustav Wied.

Nede fra Berlin sendte Gustav Wied en Maanedstid efter dette Brev til Far:

pt. Artilleristrasse 11.
Berlin N.

Kære Dorph-Petersen.

Tak for Deres Brev. – Jeg har nu udstedt og sendt Hr. Fristrup en Anvisning stor 250 Kr. paa Dem. Saa snart jeg vender tilbage til Danmark, skal jeg om De ønsker, betale Dem Pengene tilbage. Deres Kontraktudkast kan jeg ikke underskrive. Ikke af anden Grund end den, at det vil være mig aldeles umuligt at faa Stykket færdigt til nogen bestemt Termin. (Dette tror jeg ogsaa, at jeg gjorde Dem opmærksom paa i mit forrige Brev). Jeg har en Del Arbejde, som først skal fra Haanden, og maa altsaa bede Dem have nogen Taalmodighed. Maaske kan jeg faa Komedien færdig til Juleforestilling. Vil *det* behage Dem? (Er det i saa Tilfælde tidligt nok, naar det afleveres 1. December?)

Jeg bad i et tidligere Brev til Hr. Fristrup, om han vilde vise Dem det Udkast til Stykket, han alt har forelagt mig. Jeg ved ikke, om han har gjort det? Jeg har forandret Titlen til »Thummelumsen« i Stedet for »L. O.«, da *han* jo nu gøres til den absolutte Hovedperson. Fristrup har lavet Udkastet i fem smaa Akter. Han kunde ikke faa Plads til fire. De bør bede ham om at faa dette Udkast at se og sige mig Deres Mening derom. Det begynder altsaa med en Gadescene. Troer De, vi kan indføre en Ko? Eller skal vi nøjes med et Faar? Begge Dele vilde jo være af knusende Virkning. – Og saa er der det Spørgsmaal, jeg alt tidligere har gjort Dem. Vil ikke *De* spille Menneske-Mortensen? Ingen i Verden vil kunde gøre det bedre.

Her er forfærdeligt at være. Men jeg holder det ud for mine Synders Skyld.

Venlig Hilsen Deres hengivne
Gustav Wied.

Godt tre Maaneder efter var »Thummelumsen« færdig, og i et Brev fra Roskilde, dateret den 25. Okt. 1900 skriver Gustav Wied:

Kære Ven

Hermed følger »Thummelumsen«. Gid den maa behage Dem. Saasnart femte Akt er renskrevet bedes De sende mig mit Manuskript tilbage, da det jo straks skulde i Trykken. De ser, at jeg har kaldt Komedien »Billeder«. Det passer bedre paa de korte Akter. Jeg mener, den skal spilles meget hurtigt og være Billeder der gled forbi Tilskuernes Øjne. Naar De har læst Manuskriptet igennem, sender De mig nok et Par Ord der fortæller mig, hvad De synes om det. Og saa mener jeg, at jeg bør komme ind til Dem, for at vi kan tale om Rollebesætning o.s.v.

Hilsen til Dem og Frue
Deres hengivne
Gustav Wied.

Efter at have været inde og tale med Far om Stykket og dets Rollebesætning, skriver Gustav Wied den 29. Nov. 1900 fra Roskilde:

Kære Dorph-Petersen

Vil De sende Hr. Wulff herved paa førstkommende Mandag med Tog 9,35 Formd. Jeg skal da tale med ham, og, om formaalstjenligt, lade ham se Originalen. Jeg troer nemlig ikke, at det er absolut tilraadeligt at opsøge Thummelumsen. Hvis Wulff nu har dannet sig et Billede af ham, og den anden ikke svarer til det, vil det kun gøre Skade. Men nu taler vi sammen. Tak for sidst. Og de bedste Hilsner til Dem og Frue

fra Deres hengivne
Gustav Wied.

Som bekendt er »Thummelumsen«-Figuren bygget over levende Model. Gustav Wied har benyttet en daværende kendt Antikvitetshandler i Roskilde som Model. Wulff fik i »Thummelumsen« som Titelfiguren en af sit Livs allerstørste Successer, og Far var en glimrende »Menneske-Mortensen«, der trak et Par levende Faar hen over Scenegulvet. Medens »Thummelumsen« blev en langvarig Succes, havde Gustav Wied ikke særligt Held med sit næste Stykke paa Folketeatret: »Hendes gamle Naade«. Gustav Wied skriver i et Brev fra Roskilde den 11. Febr. 1904:

Kære Ven

Saa stedes vel »Hendes gamle Naade« til Hvile paa Lørdag? Ikke til den evige Hvile, thi der gives en historisk Retfærdighed, der engang vil paavise, at Folke-teatret og Undertegnede i dette Tilfælde har været Genstand for et af de gemeneste Overfald i nyere dansk Teaterhistorie! Her var i forgaars en Interviewer fra Nationaltidende i den Anledning. Jeg sagde ham min Mening rent ud af Posen. Nu faar vi se, om han tør sætte den i Bladet. Han tør vel Fanden; de Aviser hænger jo sammen som Ærtehalm.

Naa! Skal ogsaa Hr. Thummelumsen tages af Repertoiret nu? Hvordan har Besøget været? Jeg ser, at H. K. H. Kronprinsen atter vil glæde sig over Stykket. Kan De ikke faa ham til at gaa paa Naaden ogsaa?

Og maa jeg saa takke Dem for Menneskemortensen forleden. Han var vidunderlig. De har gjort ham til akkurat det, jeg har tænkt mig. De er en dejlig Mand!

Hjærtelig Hilsen
Deres hengivne
Gustav Wied.

Fars og Gustav Wieds Venskab holdt lige til Gustav Wieds Død i 1914. I et af de sidste Breve, Gustav Wied skrev til Far, hedder

det: »De er jo min gamle Kærlighed.« Og da Far, efter at have forladt Folketeatret, boede i Vallø, kom Gustav Wied ofte og besøgte Far og Mor. En Dag, han kom paa Besøg, havde han konstrueret et højt Stativ over sin Cykel. Det vakte Børnenes store Fornøjelse at se ham køre bort om Aftenen siddende højt oppe paa sit Cykel-Stativ.

Jeg kan saa tydeligt huske den sidste Sommer Gustav Wied kom og besøgte mine Forældre i Vallø. Mor, Gustav Wied og jeg gik en Tur inden Middagen ind i den smukke Slotspark. Vi satte os paa en Bænk, og Gustav Wied sagde blandt andet: »Jeg er saa dødsens træt af at være morsom!«

Mod Sædvane var han trist, men saa inderlig og elskelig, at det gjorde det dybeste Indtryk paa Mor og mig at faa et Indblik i en skuffet Mands inderste Tanker – han, der ellers altid havde været saa ironisk hjertelig, men med sit gode Humør saa uendelig indtagende . . .

Ikke mange Maaneder senere døde Gustav Wied.

Blandt Fars ældste og bedste Venner var Elith Reumert. Han var ganske vist ti Aar yngre end Far og var, efter at have debuteret paa Det kgl. Teater i 1876, kommet til Folketeatret i 1882, hvor han hurtigt vandt sig en sikker Position, saa at han allerede ni Aar efter kunde vende tilbage til Teatret paa Kongens Nytorv. Som bekendt var Elith Reumert en fortræffelig Litterat og dyrkede med samme Flid denne Side af sit Talent.

En Gang, det var medens Far var Inspektør ved Folketeatret, havde han og Elith Reumert haft en lille, teaterteknisk Kontrovers. Dagen efter – den 20. Januar 1886 – kom følgende Vers med Posten til Far:

Lidt varm endnu efter Stridens Brand
Paa Inspektørens Kontor,
Vil jeg, saa godt mit »Forfatter«skab kan,
Blot sende Dig et Par Ord.

Ak! Det er jo ikke den første Gang
Vi kommer hinanden paatværs –
Idag jeg stemmer min Luth til Sang
Og sætter Striden paa Vers.

Men – som Tyrtæus – jeg synger ej,
Der maned' til Kamp i sin Sang. –
Nej, jeg gaar netop den modsatte Vej
Og maner til Fred engang!

Du gav minsæl et Par drøje Stød.
Og da saa *Du* var begyndt
Betalte jeg Dig, hvad jeg ikke fortrød,
Med samme skruppede Mønt.

Saa blev jeg bestormet fra hver en Kant,
Og Ingen til Angreb var sen,
Og I var enige om – ikkesandt –
At jeg var en ækel En.

Under Hatteskylgen sendte Du mig
Inspektoriske Øjekast,
Jeg fanged Dit Blik paa den halve Vej, –
Ømt var det ikke – men hvast!

Lyn med Øjne og sig, jeg er fæl,
Kun Et i Hjertet mig stak,
Gennem det vil jeg be Dig ramme en Pæl,
Og gør *Du* det, siger jeg Tak!

Jeg fik mit Skudsmaal skrevet og læst,
Førend jeg gik min Vej – –.
Maaske har Du Ret i, at jeg er et Bæst,
Ukammeratlig er jeg dog ej!

Det tror Du selv ikke rigtig paa,
Naar ret Du paa Bunden vil se,
Det var kun noget »man siger saa«,
Det var en – façon de parl e.

Saa stinger vi ned den lede Troid
Og slutter paany en Fred
Og mødes som Venner ved Nørrevold
Paa det gamle bekendte Sted.

Moral:

Tror Du, jeg brød min Hjerneskal
Og lod *saa* mange Rim gaa fra mig,
Hvis jeg ikke  nsked, Du gjerne skal
Holde en lillebitte Smule a' mig?

Din hengivne
Elith Reumert

Som bekendt var det Elith Reumert, der dramatiserede H. Scharlings Bog: »Ved Nytaarstid i N ddebo Præstegaard« – og siden er »N ddebo Præstegaard« jo blevet opført adskillige Gange paa Folketeatret, og ingen kan vel i Dag tænke sig Julen, uden at Folketeatret skulle spille den gamle, hyggelige Komedie. Elith Reumert spillede selv den første Nicolai. Det var anden Juledag 1888 at »N ddebo Præstegaard« første Gang gik over Folketeatrets Scene. Zinck var Pastor Blicher, Benjamin Pedersen »Gamle«, Johannes Ring spillede corpus juris, Fru M ller Fru Blicher, Fru Ring Emmy og Olga Meyer Andrea Margrethe. Fru M ller var en meget alsidig Skuespillerinde, meget fin og stilfærdig i sine sceniske Skikkelser. Baade i Spøg og Alvor kunde hun være den jævne, ægte Kone – ligesom den fine Dame. Jeg kan huske en Gang der gik et Stykke, hvis Navn jeg imidlertid har glemmt. Fru M ller og Far mødes i Stykket efter et langt Liv, hvor de ikke har set hinanden f r nu, hvor de tilfældig træffer hinanden som gamle

Mennesker. De mindes deres Ungdom, hvor de har været forelsket i hinanden, men hvor de ved en Misforstaaelse blev skilt. Min Søster og jeg sad i Gitterlogen, og da vi efter Aktens Slutning kommer ud i Foyeren, møder vi Carl Ewald, der siger:

»Skammer I jer ikke . . . Der sidder I og tudbrøler lige ned i Hovedet paa Orkesteret!«

Senere spillede Elith Reumert i Schandorphs Skuespil »Uden Midtpunkt« og fremstillede heri en jysk Kapellan, og gjorde det saa henrivende morsomt, at det betød en helt ny humoristisk Side af Elith Reumerts Talent.

En Gang i Midten af 90'erne havde Far skrevet en Artikel i »Dannebrog« – jeg har glemt i hvilken Anledning – og fik følgende Brev fra sin gode Ven:

Kjære Dorph

Først idag læser jeg – i mit landlige Smuthul – Din Artikel i »Dannebrog«, og jeg kan ikke nære mig men *maa* sende Dig min Kompliment – ikke blot for den baade i realiteter og formaliteter udmærkede Ripost – men mest for den hensynsløse Aabenhed, der præger den, og som er Udtryk for en Individualitet, en Personlighed. Aa Gud – hvor gør det godt, at høre et ærligt og mandigt Ord i al denne Løgnagtighed og Fejghed! Bryder Du Dig om at jeg gjentager, hvad jeg baade mundtligt og skriftligt har ladet Dig vide før, saa hør da: Jeg holder af Dig! Rigtig meget.

I Hast
Din hengivne
Elith Reumert

Venskabet mellem Mor og Far og Elith og Athalia Reumert varede højt op gennem Aarene. Da Mor fyldte 70 Aar, sendte de hende denne Hilsen:

Trods Aarenes Tal ingen Metamorfose, –
Bestandig den unge og yndige Rose!

Deres gamle og altid hengivne Venner
Athalia og Elith Reumert.

Poul Reumert har i sin Bog omtalt sit Liv og sine Roller. Billederne af de mange forskellige Skikkelser, han har skabt, taler deres levende Sprog om den utrolige Evne, Poul Reumert har til at leve sig ind i Menneskers Indre og Ydre.

Poul Reumert giver dem Liv, og Livet kommer indefra.

Der er skrevet meget om Poul Reumert som Kunstner. Poul Reumerts Kunst har Rødder i hans eget lykkelige Barndomshjem, da man kendte Fred og Glæde, Tro og Haab.

Paa Det kgl. Teater, hvor Poul Reumert havde den Lykke at blive ledet af Professor William Bloch, der kom fra en gammel Kultur-Slægt med Respekt og Kærlighed for Teatret, optraadte Reumert første Gang den sekstende Februar 1902 som Herbert i »Da vi var en og tyve –«. Poul Reumert havde en elskelig, glad Mor og en smuk og straalende Far, der selv kom fra en gammel Slægt.

Det var et elskeligt Hjem med Glæde og Forstaaelse for Livets Værd – det er Baggrunden for Poul Reumerts Liv.

Poul Reumert er et meget trofast Menneske. Han har aldrig glemt sin Ungdomstid hos Far paa Folketeatret. Far var jo en meget god Ven af Poul Reumerts Forældre, og de var ogsaa uden for Teatret Venner, der hyppigt kom hos hinanden. Far holdt meget af Poul Reumert, og Poul Reumert bevarede sin Trofasthed mod Far op gennem Aarene. En af de sidste Dage Far levede, kom Poul Reumert ud paa Hospitalet og tog Afsked med Far . . . Poul Reumert var den eneste Skuespiller, der var med til Fars stille Begravelse.

Far beundrede Poul Reumerts Kunst, og saalænge han kunde, glædede han sig over de geniale Skikkelser, Poul Reumert skabte.

Jeg selv som gammel Kone saa for nogle Maaneder siden Poul Reumert som Advokat Lindkvist i Strindbergs »Paaske« i Fjernsynet. Jeg har tidligere set Reumert i den samme Rolle paa Teatret, men her i Fjernsynet var det en ganske særlig Oplevelse at se den Skikkelse han havde skabt, de skiftende Stemninger saas og hørtes i Stemme og Mimik, alt stemte sammen. . . . Det var en uforglemmelig og genial Præstation.

For et Par Aar siden gjorde Poul Reumert mig den Glæde at sende mig sin Bog. Jeg takkede mange Gange for Bogen og modtog følgende Brev:

København, den 19. Maj 1958.

Kæreste fru Margrethe Schnohr.

Det var et henrivende Brev, De glædede mig med til min Fødselsdag.

Ogsaa jeg mindes med den største Taknemmelighed og Glæde de svundne gode Tider, som De taler om. Især er Erindringen levende om min Folketeater-Tid, hvor jeg havde et andet og kært Hjem hos Deres herlige Forældre, og hvor Deres Fader med Mildhed og Streghed i øm Forening gav mig den sceniske Opdragelse, paa hvilken min Virksomhed siden har hvilet.

Jeg sender Dem alle mine hjerteligste og mest taknemmelige Tanker.

Deres meget hengivne
Poul Reumert.

Zinck hørte – sammen med Kolding – til Folketeatrets ypperste og gennem mange, mange Aar faste Støtter. I »En Børsbaron« havde de for Eksempel det herligste S sammenspil. Zinck kunde

være ustyrlig morsom paa sin egen tørre Facon, mens Kolding var frodigere.

Zincks to Døtre, Kamma og Ingeborg havde arvet Faderens komiske Sans. Ingeborg, der i mange Aar var en udmærket Sangerinde paa de tyske Scener, havde som ung optraadt paa Folke-teatret. Som Heksen i Humperdincks lille Opera »Hans og Grete« var hun ustyrlig morsom, da hun sætter sig overskrævs paa Koste-skaftet og – ligesom sin Far – tager Snustobaksdaasen frem, tager en Pris, Fingeren op til Næsen – og saa i Galop ud af Scenen.

En Aften var Mor, min Søster, Kamma, Ingeborg og jeg blevet bedt hen til Robert Watts to fine, yndige gamle Søstre. Efter en hyggelig Aften fulgtes vi hjem gennem de stille Gader. Zincks boede i Frederiksborggade, vi i Gothersgade. Da vi naaede Zincks Gadedør, udbryder Kamma: »Tak skal I ha' – jeg har glemmt Nøglerne!«

Saa kimede hun – gentagne Gange – paa Klokken. Endelig blev et Vindue smækket op og et rasende Hoved med Nathue forsynet med Kvast blev stukket ud af Vinduet. Det var Zinck. »Vi har glemmt Nøglen« raabte Kamma op. Med et kraftigt: »Gi' Fa'nen ha' jer« kom et tungt Bundt Nøgler susende ned – Ringen gik i Stykker ved Faldet, og Nøglerne blev spredt over hele Gaden.

Halvkvalt af Latter maatte vi lede rundt mellem Brostenene for at finde Nøglerne, fik dem endelig samlet til et Bundt igen og med et hastigt »God Nat« forsvandt Kamma og Ingeborg ind gennem Gadedøren.

Det var hyggelige og fredelige Tider dengang; saa sent gik der ikke mange Sporvogne – der var kun Linie syv – og der fandtes kun meget faa Drosker.

Betty Hennings, født Schnell, var som bekendt uddannet ved Balletten. Hun var en af Mormors kære unge Venner fra Teatret og kom allerede i en ret ung Alder i Mormors Hjem paa Vestervold og blev ogsaa gode Venner med Mor. Det Venskab holdt Livet igennem. En Dag – min Søster var nylig blevet gift – var Mor og jeg til Middag hos Hennings paa Frederiksberg, saavidt jeg husker paa Platanvej. I mange Aar var Hennings Direktør for og Ejer af

Hofmusikhandelen, som han førte videre under Nordisk Musikforlag. Samtidig var han Koncertarrangør blandt andet for en lang Række udenlandske Dirigenter og Solister. Han var meget elskværdig med at sende os Billetter til Filharmoniske Koncerter. Mange tilrejsende store Kunstnere hørte vi i de Aar. Jeg ser endnu for mig Lady Hallé, Professor Nerudas Søster – han med sin Cello og Lady Hallé med Violinen; det var et fornemt Par.

Mor og Moster Johanne havde gennem flere Aar sunget i Cecilieforeningens Kor. Der sang ogsaa den udmærkede Sangerinde Margrethe Cold og Fru Rung. Frederik Rung var Dirigent for Cecilieforeningen. Jeg sang et Par Aar med i Koret og sad sammen med Golla Hammerich (Pianistindens) Datter Bodil. Vi to unge Piger morede os over det Humør og den Snak, der var over de ældre Damer. En Dag blev det Prof. Rung for meget . . . Her sad Damerne – og hans egen Kone med – og snakkede sammen med Hovederne ind i hinanden – midt under Prøven. Rung greb rasende Pinden fra Flygelets Laag, saa det knaldede ned med et mægtigt Rabalder. . . . Bodil Hammerich og jeg nød at se Damernes Rædsel farende fra hinanden – der blev ikke snakket mere ved den Prøve!

Da Christian Hostrup i sin Tid sendte »Feriegæsterne« til Direktør Lange – det var i 1858 – udbad han sig, at hans Navn ikke blev sat i Forbindelse med dette Stykke, men haabede, at Kommedien vilde blive til Glæde for Teatret. Det tør siges, at den gjorde det. Stykket er blevet opført langt over 200 Gange.

Ved en Jubilæumsforestilling i 1892 havde Far – dengang Inspektør ved Teatret, med Direktør Abrahams Billigelse – opfordret den aldrende Digter til at skrive en Epilog til Forestillingen, hvor blandt andet hans »Feriegæster« skulde opføres. Denne Epilog, noget af det sidste Hostrup skrev, sendte han til Far med disse Linjer:

Kjære Dorph-Petersen

Hvis De ikke har noget derimod, maa »Morgen-

bladet« gjerne efter Forestillingen aftrykke denne Epilog, skjønt jeg finder den for ubetydelig dertil.

Deres
C. Hostrup.

Og efter selve Jubilæumsforestillingen sendte Christian Hostrup Far dette Brev Dagen efter:

Kjære Hr. Dorph-Petersen

Maa jeg herved paa egne og mine nærmestes Vegne hjertelig takke Dem for den smukke Festforestilling, hvortil De igaar havde givet os Adgang. »Feriegæsterne« gik jo som altid livligt og stemningsfuldt over Scenen. Deres fortræffelige Jørgen har jeg aldrig set bedre. »For Alvor« fik sin fulde Glans ved Reumerts Bravour, og min fordringsløse Epilog blev ved Deres jævne og tiltalende Fremsigelse en naturlig og smuk Afslutning paa en sjelden fornøjelig Aften.

Endnu en Gang Tak for igaar og til Lykke med det smukke Jubilæum.

Deres hengivne
C. Hostrup.

D. 27.5.92.

Faa Maaneder senere døde Digteren Christian Hostrup, der lige siden de første Aar havde hørt til en af Folketeatrets faste Husdigtere.

Medens Far var Direktør for Teatret søgte han ivrigt efter nye, unge og talentfulde Dramatikere. Da han hørte, at Henrik Pontoppidan netop havde fuldført sit første dramatiske Arbejde, skrev han til Pontoppidan for at sikre sig dette Stykke, og i Begyndelsen

af Oktober 1906 tog han op til Hillerød for at tale med Forfatteren, men traf ham ikke. Dagen efter skrev Henrik Pontoppidan til Far:

Hillerød
4de Okt. 1906.

Kære Hr. Direktør

Jeg håber ikke, det alene var for min Skyld, at De igår ulejlige Dem herud til Hillerød; i så Fald vilde det gøre mig dobbelt ondt, at jeg gik glip af Lejligheden til at tale med Dem.

Jeg tror, som De, at Johannes Nielsen vilde egne sig ypperligt til at spille Hovedrollen i mit nye Stykke; han er netop en sådan på eengang jævn og fantasifuld Kunstner, som Rollen kræver. Men allerede for et Par Uger siden modtog jeg en – forøvrigt ganske privat – Forespørgsel fra et andet københavnsk Teater, og jeg anser mig derfor forpligtet til alene af den Grund først at tilbyde dette Teater mit Stykke.

Foreløbig må jeg da nøjes med at takke Dem, fordi De overhovedet har tænkt Dem Muligheden af at opføre det.

Deres ærbødigt forbundne
H. Pontoppidan

Det andet københavnske Teater, som Pontoppidan omtaler i sit Brev, var det kongelige, der imidlertid ikke ønskede at spille det, og Grunden hertil fremgaar af følgende Brev til Far:

23d. Novb. 1906.

Kære Hr. Direktør

Uge efter Uge har jeg måttet opsætte et påtænkt Besøg i København, hvor jeg bl. a. gerne vilde have

hilst på Dem for at spørge Dem, om De endnu skulde kunne tænke Dem at opføre »Asgårdsrejen«.

Det kgl. Teater, som jeg på Grund af en forudgående, privat Forespørgsel følte mig forpligtet til først at henvende mig til, har ikke ønsket at spille det, fordi jeg ikke kunde imødekomme en Henstilling om at tilbageholde den trykte Bog indtil efter Opførelsen. Det drejer sig vist her om et Principspørgsmål for Teatret, i hvert Fald hvor det ikke gælder Koryfæerne mellem de dramatiske Forfattere. Stykket skal nu opføres i Provinserne, men det vilde naturligvis være en adskillig større Tilfredsstillelse for mig at få det frem på Folketeatret.

Deres ærbødigst forbundne
Henrik Pontoppidan.

Hillerød
21' Dec. 1906.

Kære Hr. Direktør.

Min bedste Tak, fordi De vil tage Dem af mit Skuespil! De økonomiske Betingelser, De stiller mig, gaar jeg gerne ind på, og hvad Forkortelserne angår, så havde jeg allerede delvis foretaget dem efter at have overværet Opførelsen i Odense. Jeg sender Dem nu her et Eksp. af Stykket med de Ændringer, som Johannes Nielsen igår sanktionerede. På de Steder, hvor jeg har sat et Kryds i Marginen, har jeg enten foretaget yderligere Ændringer eller fortrudt sådanne og rettet tilbage. På disse Steder må Johannes Niensens Eksp. altså rettes i Overensstemmelse med det her medfølgende.

Jeg vil nu håbe, De ikke skal komme til at fortryde, at De har indladt Dem på dette Eksperiment. Fast-

holdes den Rollebesætning, jeg igår fik meddelt, tror jeg sikkert, Stykket vil gøre Virkning.

Modtag en venlig Hilsen og min oprigtige Tak.

Deres ærbødigst forbundne
H. Pontoppidan.

Far satte »Asgårdsrejen« op. Der var mange glimrende Skikkelser deri, ikke mindst Thomas Graae, som Johannes Nielsen spillede stærkt og godt, men Stykket gjorde ikke Lykke og maatte til Fars store Fortrydelse snart tages af Plakaten igen. Henrik Pontoppidan skrev til Far:

Frederiksborg 2de. Febr. 1907.

Kære Hr. Direktør

Deres Sorgens Budskab om »Asgårdsrejen«s hastige Død traf mig jo ikke helt uforberedt. Jeg søgte Dem i Forgårs Aftes på Teatret; men desværre kom jeg på Grund af et Besøg først til Byen henimod Kl. 9 og traf Dem ikke.

Jeg vilde have sagt Dem, at jeg har ærgret mig grundigt over den uretfærdige Påskønnelse, Stykkets Udførelse har fået i Pressen, og jeg vilde have bragt Dem min fornøjede Tak for det Mod, hvormed De har fremført et Skuespil, der allerede var bleven dødsdømt af Kritikken. Jeg beklager Resultatet, først for Deres Skyld, der har kostet så meget på en smuk Udstyrelse, og så for Johannes Niensens.

Det skulde rigtig glæde mig, om De vilde gøre Alvor af at gøre mig et Besøg her. For Øjeblikket er her så dejligt, at jeg har tabt Lysten til at rejse. Men Herligheden varer næppe ret længe, og når Tågen og Stormene kommer igen, må jeg sagtens bort.

Deres hengivne
H. Pontoppidan.

Første Gang, Norges store Skuespillerinde Fru Johanne Dybvad optraadte i Danmark paa et Privatteater, var paa Fars Initiativ. Det var ligeledes i 1907, og hermed indledte Fru Dybvad den lange Række af Gæstespil paa Folketeatret, der skulde faa saa stor kunstnerisk Betydning baade for Teatret og dets Skuespillere. Far havde sendt Fru Dybvad den franske Forfatter Henri Bernsteins Skuespil »Le voleur« til Gennemlæsning og havde spurgt hende, om hun ikke kunde tænke sig at spille med i dette Stykke paa Folketeatret. Fru Dybvad svarede:

Hrr. direktør Dorph-Petersen

Nu har jeg læst »Le voleur« – og jeg synes godt om det – det må kunne gjøre sig fortræffeligt! Rollen passer mig svært bra og jeg tror det vil interessere mig og more mig at arbejde med det. Det vil også glæde mig at lære hrr. Johannes Nielsen at kjende som skuespiller og instruktør. De forstår altså, at jeg kan og har lyst til at spille hos Dem i Mai. Jeg venter derfor nærmere brev fra Dem.

Min hjerteligste hilsen

Johanne Dybvad.

21. 1. 07.

Efter at Far havde skrevet til Fru Johanne Dybvad, og i dette Brev fremsat et mere konkret Tilbud, svarede Fru Dybvad:

Kjære hrr direktør!

Mange tak for Deres brev! Tilbudet 15 forestillinger med garanti 4000 kr. tager jeg gjerne imod. Da jeg ser, at De ikke vil begynde før den 9de – sørger jeg altså for, at jeg kommer så tidligt derved, at jeg kan få prøve den sidste uge i april. Jeg *må* nemlig betinge mig 14 dages instudering på scenen.

Af de stykker De foreslår som extraforestillinger i nødsfald – synes jeg, at »Rosmerholm« passer mig bedst. Gjerne for mig »Over Evne«. Men det fylder ikke en aften – og jeg har spillet det på det kongl. – Imidlertid får vi spille så pokkers godt i »Voleur« at noget andet bliver overflødig. Nu venter jeg brev fra Dem hrr direktør – for at få vide om dette er fastslået – og hvilken dag jeg skal møde til prøve.

Jeg glæder mig til at få oversættelsen. Jeg må naturligvis få hele stykket.

Med hilsen Deres ærbødige

Johanne Dybvad.

»Tyven« blev en Sejr for Folketeatret, og Stykket fik virkelig kunstnerisk Vægt gennem Johanne Dybvads gribende Spil som den unge, ulykkelige Frue. Far bragte andre kunstneriske Gæstespil frem paa Folketeatret.

ELEONORA DUSE

I 1901 havde jeg set Eleonora Duse i »La città morte« af d'Annunzio i Rom. Duse spillede den blinde Hustru, der ved sin vidunderlige Følsomhed mærker Mandens Forelskelse i den anden unge Kvinde i Stykket. Det var saa skønt og rørende at se Eleonora Duse med sine fremstrakte Arme og de følsomme, skøntformede Hænder, der sansede Troløsheden hos Manden og Kvinden, og at se hendes vidunderlige Minespil. I Mellemakten blev d'Annunzio kaldt frem. Publikum dels klappede, dels hyssede af ham. Det var som en Storm, der rejste sig og atter faldt til Ro, da Tæppet gik, og der indtraf Dødstilhed, at man ikke skulde miste een af Duses Replikker, sagt med hendes skønne Stemme.

Eleonora Duse havde optraadt herhjemme allerede i 1895 og kom igen i 1906, hvor hun hos Far paa Folketeatret skulde spille

Rebekka West i »Rosmerholm«. Teatret var udsolgt, men saa skete det, at vor gamle, elskelige Kong Christian den niende døde. Forestillingen maatte naturligvis aflyses, og Eleonora Duse rejste til Stockholm.

Far ordnede det saaledes, at alt blev erstattet Duse. Om Aftenen havde Far og Mor inviteret Duses Impressario, Lugn -Po  til Aften hjemme hos dem. I Aftenens Løb fortalte Lugn -Po  om Duses Tragedie med d'Annunzio. Som bekendt ejede Eleonora Duse en Villa i Rom bag Borghese Haven. Duse boede der sammen med d'Annunzio, og Duse havde samlet de sk neste Møbler og Kunstværker. Engang kom Duse uventet tidligere hjem til Villaen fra et Gæstespil. d'Annunzio var ikke hjemme, men paa hans Arbejdsbord laa Manuskriptet til »Il fuoco«. d'Annunzio havde ikke villet, at Duse skulde læse det og havde benyttet hendes Fr v relse til at fuldføre Manuskriptet. Eleonora Duse læste saa meget i Manuskriptet, at hun forstod, det var deres intimeste Samliv, det handlede om, og hun reagerede omgaaende. Hun rejste bort uden at tage noget med sig. d'Annunzio svarede ved at sælge Villaen og alle de skønne Kunstgenstande og Møbler – og selv beholde Pengene.

Eleonora Duse var ikke alene den store Kunstnerinde, men en  del Personlighed. De skiltes, fortalte Lugn -Po , uden Vrede. Dertil var hun for stort et Menneske.

Eleonora Duse sendte Mor et stort og meget smukt privat Portræt af sig selv med en hjertelig Tak og Hilsen.

Far modtog dette Brev Dagen efter den hyggelige Aften:

Merci, cher et fidele ami! . . .

Au revoir!

et V ux pour vous et la famille

Lugn -Po .

Far havde i flere Aar staaet i Forretningsforbindelse med Lugn -Po  og de var Venner.

Ikke mindst erindrer jeg Sarah Bernhardts uforglemmelige Spil som Hamlet. Hun saa glimrende ud med sin slanke, spændstige Skikkelse i den sorte Dragt. Trods sin Alder lignede Sarah Bernhardt en ung Mand, den fortvivlede Hamlet, der ikke kan tro den onde Handling, som hans Farbror har begaaet, men *vil* vide Sandheden. I den Scene, hvor Hamlet har instrueret en Skuespillertrup til at agere Mordet paa hans Far, gik Sarah Bernhardt op mod Tronstolen, hvor hans Farbroder og Moder sidder, Hamlet ivrigt spejdende, om Farbroderens Reaktion ikke vil afsløre ham. Da Hamlet ser Farbroderens af Rædsel fortrukne Ansigt, der tydeligt røber den frygtelige Brøde, udstødte Sarah Bernhardt en haard, fortvivlet Latter, vendte sig om og gik hulkende ud af Scenen. Publikum var lydløs af Betagelse over Sarah Bernhardts eminente Kunst.

Blandt de danske Dramatikere, som Far i sin Tid som Direktør opførte med størst Glæde, var – foruden som allerede omtalt Gustav Wied – ogsaa Hjalmar Bergstrøm. Saavel »Lynggaard & Co.«, hvor Far med stor Succes spillede Overlærer Mikkelsen, medens Robert Neiiendam var Edvard Olsen, som »Møntergade 39« og »Karen Bornemann« blev opført i denne Periode.

Robert Neiiendam, som spillede paa Folketeatret under Fars Direktion og som Far gerne vilde engagere til Sæsonen 1906–1907, mente, at den Gage, som Far tilbød ham, var for lille og sagde nej Tak.

En Maanedes Tid efter henvendte Robert Neiiendam sig til Far paa Folketeatret og sagde, at han alligevel gerne vilde engageres. Far svarede: »Desværre kan det ikke lade sig gøre. Jeg har engageret en anden ung Skuespiller, saa nu kan jeg ikke engagere Dem.«

Mon det er derfor, Dr. Neiiendam, som jo ellers er logisk nok, stadig forfølger Far med det »Nik«, som jo kun Lindstrøm og Far var Vidne til? Far har sikkert villet feje Lindstrøms Spørgsmaal om hans Frues Engagement tilside for at overveje i Fred og Ro, om han vilde faa Brug for den ikke særlig talentfulde, men flotte Frue i den kommende Sæson.

Ved Nytaarstid 1905 skrev Hjalmar Bergstrøm fra Rom følgende Brev til Far:

Via Sistina 86
Rom, den 29/12 1905.

Kære Hr. Direktør

Tusinde Tak for »Jubilæumsbrevet« og for Mikkelsen – begge Dele har glædet os meget, Mikkelsen har faaet Plads paa Kaminhylden, det er da en Herre, man kan være bekendt at vise frem. Lidt vanskeligere er det med Edvard Olsen, som Neiiendam har været saa venlig at sende os. Overfor hans Kabinetsbillede staar vore Gæster noget mere usikre – jeg har lagt Mærke til, at de ikke tør spørge af Angst for, at det skal være en af Familien, det er gaaet lidt galt.

Det vilde glæde mig meget, om De, Hr. Direktør, endnu engang vilde bringe de medvirkende min Hilsen og bedste Tak for det store og saa vellykkede Arbejde, de alle lagde ned i »Lynggaard & Co.« – et Samarbejde, jeg skylder saa meget, baade Glæde, Anseelse og en Pose rare Skillinger. Det vil altid være mig kært at tænke paa den elskværdige og kammeratlige Imødekommenhed, jeg nu to Gange har mødt paa Folke-teatret lige fra Direktøren til – Maskin-Jensen. Og saa vil jeg bede Dem ikke glemme Deres egen elskværdige Frue, men takke hende hjerteligst, ogsaa fra min Kone, for den glade Fest, hun beredte os, inden vi forlod Danmark. De bedste Hilsner og Ønsker om et rigtig godt Nytaar.

Deres ærbødigst hengivne

Hjalmar Bergstrøm.

Far havde ogsaa antaget et Skuespil af Edvard Brandes, men Stykket gjorde sig ikke. I den Anledning skrev Edv. Brandes til Far efter Stykkets Fjernelse fra Repertoiret:

Kære Direktør Dorph-Petersen

Det gør mig hjerteligt ondt, at Teatret ikke fik mere Fornøjelse af mit Stykke. Jeg er bange for, at jeg gjorde en Dumhed, da jeg ikke fulgte Deres Raad med Hensyn til Rollebesætningen. Og det er elskværdigt af Dem ikke at minde mig herom i Deres venlige Brev. Men jeg er ikke populær og mine Stykker heller ikke, og der skal ganske særlige Omstændigheder til, om det skal gaa godt.

Deres hengivne
Edv. Brandes.

Saavidt jeg husker hed det paagældende Stykke af Edv. Brandes »Overmagt«, men dets dybt pessimistiske Tone egnede sig ikke for Folketeatret.

En anden Dramatiker, der gennem en lang Aarrække var til storartet Støtte for Folketeatret, var Kaptajn Frits Holst. Han var gift med Skuespillerinden Louise Holst, født Carpentier, en meget smuk og feteret Skuespillerinde paa Folketeatret. Paa hendes Tid var Høedt Sceneinstruktør ved Teatret. Fru Louise Holst spillede blandt andet i Bjørnstjerne Bjørnsons »Leonarda«, hvor hun gjorde stor Lykke. Hun døde paa Højden af sin Karriere den 18. August 1883. Frits Holst skrev ikke mindre end ti originale Arbejder for Folketeatret og oversatte en Mængde Stykker. Det er en Hentydning til hans Kones Død – næsten 25 Aar før – der skinner igennem dette Brev til Far:

Rosenvængets Allé 18
Den 18' September 1907

Kjære Ven!

Jeg føler Trang til idag at sende Dig – som Folke-theatrets Directeur og en af dets ældste Kunstnere – en hjertelig Hilsen, ligesom ogsaa bede Dig hjertelig hilse de to andre Veteraner, Zinck og Fru Rosenbaum, fra mig.

Mange kjære og glade Minder fra en længst forsvunden Tid knytter mig til det gamle Theater, og med Tak og Venskab tænker jeg tilbage paa Kammeraterne, med hvem jeg engang kæmpede sammen under Folke-theatrets Fane.

Desværre er for mig ogsaa Mindet om en Sorg – mit Livst største Sorg – knyttet til disse Brædder, ellers stod jeg iaften oppe hos Eder for at takke mine tre gamle Kammerater for svundne Dages Venskab og Samarbejde, og ønsker Eder endnu mange glade Dage i det gamle Theaters Tjeneste; – nu maa jeg nøjes med at sende Eder Takken og Ønsket i disse Linier fra

Din hengivne
Frits Holst.

Kort Tid før han døde havde Far sendt Frits Holst et Par Billetter til min daværende Mand, L. C. Nielsens Skuespil »Willemoes«, og Dagen efter skrev Holst til Far:

Kjære Ven!

Tak for igaar Aftes! Efter min Mening er »Willemoes« et sandt poetisk Arbejde. Om det er en god »Comedie«, veed jeg ikke. Jeg har ikke i mange Aar overværet en Forestilling, som glædede og løftede mit Sind, som den igaar Aftes. Begge mine Børn siger Ja og Amen.

Hils Digteren og hils Skuespillerne – og vær selv hjertelig hilset fra din hengivne

Frits Holst.

Da Far spillede Sergent Thim i »Alt for Damerne«, hvori Fru Müller og Elith Reumert var et smukt Par – blev der en voldsom Ballade, da Sergenten af en Rekrut – spillet af Charles Schwanen-

flügel – modtager en Pølse som Bestikkelse. Dengang var Sergenter ofte nogle raa Børster, og Far havde maskeret sig efter Typen. Balladen kom først efter et Par Afteners Opførelse, men saa gik det ogsaa løs. Fra Balkonen blev der raabt, skreget og piftet. Det var Underofficererne, der vilde demonstrere. Tæppet maatte gaa ned, indtil Stormen nogenledes havde lagt sig. Saa gik Tæppet op igen, og efter Stykket var der mange Fremkaldelser. Disse Demonstrationer varede nogle Dage, hvad der naturligvis fremkaldte et stort Publikumbesøg, men efterhaanden holdt saa Demonstrationerne op og Stykket gik længe. Fars Figur som Sergent Thim blev Aarets populæreste, og en Snemand i hans Lignelse blev rejst inde ved Nikolaj Kirke og indsamlede den Vinter flere Tusinde Kroner til Byens fattige.

Jeg kan huske en anden Gang – det var, medens Abrahams var Direktør – at Far spillede Zeus i »Orfeus i Underverdenen«, hvor den straalende og af Ydre saa smukke Fru Anna Petterson – senere Fru Anna Norrie – var Euridike. I Tilgift til sin meget smukke Sangstemme, besad Fru Anna Petterson ogsaa et smittende Humør og havde megen dramatisk Evne. Ogsaa i »Den skønne Helene« var Anna Petterson vidunderlig. Jeg kan huske, at Far, smidig som han var, i »Orfeus i Underverdenen« skulde kravle op ad en Mur, og jeg sad og var frygtelig nervøs for, at Far skulde forfejle et Skridt. Men Rollen morede nu Far. Han bevarede sin Smidighed og holdt den daglig vedlige ved altid at staa tidligt op og, inden han spiste Frokost, var han til Ridning eller spillede Tennis. Derefter tog han sit Bad, fik sin Frokost, og tog saa afsted til Teatret. Hjemme talte Far aldrig om Teatret og dets Verden. En af de eneste Gange var i Julen 1892. Et Par Dage før selve Juleaften var der sket en Brandulykke paa Teatret, der desværre kom til at kræve et Menneskeliv. En ung kvindelig Statist var kommet for tæt til en Gasflamme, der burde være afsikret, men den unge Pige havde taget Afsikringen af. Der gik Ild i hendes Paryk og øjeblikkelig forplantede Flammerne sig til de andre unge Piger i Paaklædningsværelset. De fo'r skrigende ud i Gangen. Fru Maria Ring, der kom styrtende til, fik resolut fat i et stort Tæppe, som

hun rullede Pigerne ind i – og rullede *selv med* for at kvæle Ilden. Men Ilden blev slukket. Kun den unge Statist – Frk. Valborg Sørensen, der havde været Skyld i Ulykken, overlevede ikke, men døde selve Juleaften. Der var naturligvis hurtigt kommet Brandfolk til Hjælp, men Fru Rings hurtige og modige Handling frelste mange af de andre unge Statistinder.

Far kom hjem den Juleaften aldeles fortvivlet og fortalte om Dødsfaldet, og det blev en trist Jul.

Maria Ring havde været gift med Skuespiller Frederik Müller, som spillede i Provinsen. Hun spillede et stort og afvekslende Repertoire, og var altid yndig og kvindelig. Jeg mindes hende blandt andet i »Lille Mor« sammen med Bjørn Bjørnson, i »Alt for Damerne« og i mange andre fornøjelige og henrivende Skikkelser. I sit tidligere Ægteskab havde Maria Müller Datteren, Betty Nansen. Til Maria Müllers og Johannes Rings Bryllup, som forløb ganske stilfærdigt, var der Betty Nansen og Peter Nansen. De havde kun været gift et Par Aar og havde endnu ingen Børn. Saa var der Poul Nielsen, der var Forlover for Johannes Ring, og Far, der var Forlover for Maria Müller. Mor var ogsaa med. Poul Nielsen havde skrevet en Sang, og jeg kan tydelig huske et af Versene:

Far – maaske Bedstefar,
før Far Børn har,
det vist aldrig set er,
det beror paa Peter.

Da Far blev Direktør for Folketeatret, havde han engageret en yngre Skuespiller, der havde haft sin Debut i Provinsen, hvor han havde faaet sig et stort Publikum, Waldemar Hansen hed han. Han debuterede paa Folketeatret i 1901 i »Thummelumsen«, men gjorde egentlig kun Lykke i eet Stykke, »Sherlock Holmes«, hvor han var en udmærket Mikkel Shark. Hans sidste Optræden var i 1903 i »Hans Højhed«, men da Far ikke mente han kunde gøre

videre Brug af hans ikke alt for store Evner, fik han sin Opsigelse. Han skrev da til Far dette Brev, der viser, hvor stor Pris han – til trods for sin Opsigelse – satte paa Far:

Kære Hr. Direktør

Som Svar paa den tilsendte Opsigelse maa det maa- ske være mig tilladt at sende Dem disse faa Ord. – Jeg takker Dem for den Tid jeg har virket under Dem og beder Dem være forvissat om, at De – ligesom kære gamle Cortes – i min Erindring vil staa som en af de nobleste Karakterer, Teaterverdenen har bragt mig i Berøring med. – Maatte jeg ogsaa hos Dem efterlade et godt Indtryk vil det glæde

Deres hengivne
Waldemar Hansen.

I »Sportsmænd« af Otto Benzon spillede Far Konsul Bøje og havde lagt sin Maske, saa at han lignede en kendt Københavner, Konsul Broberg. En Dag fortalte Far hjemme, at han havde mødt Konsul Broberg paa Gaden, og Konsul Broberg havde standset Far, havde trykket ham i Haanden og havde sagt: »Tak for min Genganger!«

Otto Benzon skrev engang følgende om Far i et stort københavnsk Dagblad:

»Mon der er nogen Teaterdirektør, der nogensinde er kommet saa godt ud af det med sine Skuespillere som Dorph-Petersen?

Er det ikke mærkeligt, ja, er det ikke næsten utroligt, at der her i København sidder en Teaterdirektør, som næsten aldrig kommer i Konflikt med sine Skuespillere? Og dog er det sandt. Det er ogsaa sandt, at denne Mand aldrig er bleven bandlyst af Pressen, aldrig rakked ned af nogen Teateranmelder, aldrig angrebet for sin

Ledelse af Folketeatret. Han gaar mellem de stridbare Skuespillere og de krakilske Kritikere lige saa smilende let-paa-Taa og korrekt og uanfægtet, som han gaar ned ad Boulevarden hver Morgen paa Vej til Lawn Tennis Pladsen i en ubekymret Elasticitet, som havde han ikke andet at tænke paa end den Ketcher, han sportsmæssig balancerer med.

Korrekt, værdig, lidt kølig, det er hans Optræden. Ingen brama-saderende Svulst, ingen sprælsk Genialitet, derfor aldrig udfordrende hverken Kritiken eller Personalet, men overlegent balancerende mellem alle Yderpunkter, velovervejet i sin Tale og rolig i sin Færd, saadan er Dorph-Petersen bleven den udmærkede Teaterleder, for hvem hele Maskineriet gaar støt og sikkert.

Og saadan er han ogsaa som Skuespiller – velovervejet, i Besiddelse af en glimrende Teknik og et skolet, elegant Sprog. Han vælger sig helst Roller i andet Plan, men giver dem til Gengæld altid i en fin og gennemtænkt Udførelse, saaledes Pastorens Rolle i »Byens Stolthed« og Grevens i »En Lektion«. Men han gaar ikke af Vejen for at tage sig en Sherlock Holmes Skurkemaske paa og boltre sig i den kraftigste Folkekomedies Spil.

Og saa spiller han saadan, at man synes, ingen anden kunde have spillet den Rolle uden netop Dorph-Petersen.

Saadan er han!«

I den sidste Sæson, Far var Direktør for Folketeatret, fik han en Dag følgende lille Vers fra Otto Benzon – formodentlig efter en for Otto Benzon heldig overstaaet økonomisk Forhandling med Far:

Med dig at gøre Forretning –
det er sågu ingen Sag.
Jeg ynder din Fingersætning
og elsker dit Foredrag.

Din o. s. v.

Otto B.

29.8.07.

Kære Ven!

Jeg ser af Opgørelsen idag, at Du har regnet 8 %, hvor det før var 6. Det bliver mere end det Minimum, jeg henstillede.

Min Kompliment og Erkendtlighed

Din
Otto B.

19.9.07.

Kære »Onkel Jens«

Jeg er en forsømmelig En i Retning af Telegrammer, Blomster og sådan noget ved Fødselsdage og Jubilæer, men jeg vil dog ikke være så forsømmelig, at jeg ikke siger Dig Tak for igår. Og ikke blot – ja, end ikke særlig – for igår, men for alle de Gange, jeg har haft Udbytte af Din Elskværdighed. Jeg mindes, hvor kær og ivrig Du var, da Du skulde starte »Konsul Bøje«, hvor pænt Du lod mig skrabe Dig for de Lag, som Agamemnon, Grev Korniski og andre Figurer havde efterladt på Dig. Og jeg mindes også med ublandet Fornøjelse vort Samarbejde nu sidste Forår. Tak, altså, i Anledning af Jubiladsen, for alt det!

Jeg kan ikke lade være – før jeg slutter – at bede Dig lægge mig for Fru Rings Fødder. Hun var uimodståelig sød igår aftes. Jeg har nu altid elsket hende, men på en Måde, som ikke den mest dydsbebyrdede Censor kan have noget at indvende imod.

Vil Du også hilse Din Kone og takke hende for de små Loge-Nik.

Din hengivne
Otto Benzon.

Det sidste Brev, Far modtog fra sin gamle Ven Otto Benzon, kom faa Dage før Otto Benzons Død:

I. Kristiansvej. 27.
(i Sengen)

Kære Onkel Jens!
Blot et Håndtryk.
Din gamle (syge) Ven

Otto B.

Da Far fejrede sit femogtyveaars Jubilæum som Skuespiller, fik han en Mængde Hilsner fra gode Venner. Saaledes skrev Peter Nansen:

26. April 1892.

Kære Dorph-Petersen

Efter at have læst i alle Bladene, hvorledes De i de forløbne 25 Aar stadig er blevet mere og mere udmærket, tænker jeg med undrende Andagt paa, hvordan det vel overhovedet skal ende, da De jo endnu tilsyneladende er en pur ung Mand. Maa jeg, der allerede offentligt har sunget med i de glade Engles Kor, her mere privat og meget venskabeligt ønske Dem hjerteligt til Lykke og bringe Dem en oprigtig Tak ikke blot for de glade Timer, De har foraarsaget mig, men ogsaa for den elskværdige Interesse og fortrinlige Bistand, De ved forskellige Lejligheder har vist mig eller Foretagender, som jeg havde med at gøre. Med ærbødige Hilsner til Fruen og Frøkenene.

Deres hengivne
Peter Nansen.

Emil og Olaf Poulsen skrev:

Kære Dorph-Petersen

Mine bedste lykønskninger til dagen! Tak for de 25 år, vi har kendt hinanden og mange gode ønsker for de næste. Jeg skal desværre spille i aften, så jeg kan ikke være med at fejre dig – men er med alligevel. Mange venlige hilsner til dig og dine fra min hustru

og din hengivne
Emil Poulsen.

Kære Dorph-Petersen!

Du veed ikke, hvor Du har glædet mig med dit Billede og ikke mindre ved dit kjære Brev, som jeg gemmer mellem andre smukke Minder. Herregud! Jeg skrev altsaa allerede for sytten Aar siden »gamle Ven«. Jeg kan s'gu ikke mærke vi er blevet gamle – det eneste skulde da være, at Du er blevet lidt mere tyndhaaret – og jeg lidt mere tykmavet –

din hengivne
Olaf Poulsen.

Da Far i Forsommeren 1908 var ved at afslutte sin Direktørperiode paa Folketeatret, fik han blandt andre ogsaa dette Bevis fra Emil Helsengreen paa, hvor afholdt en Teaterleder han havde været:

D. 31.5.1908.

Kjære Direktør!

Maa jeg med et Par skrevne Ord takke Dem for de forløbne otte Aar. – Med dyb Respekt og med Tak-

nemmelighed vil jeg altid huske Dem – og sidst, men ikke mindst, mindes og huske Dem som den gode *Ven*, De har været for mig i den Tid. Baade i min Færd paa Theatret, og ogsaa naar der kom nogle haarde Stød ude fra, viste De Dem som en *Ven*.

De bedes undskylde, om dette er noget underligt sammensat, men jeg er overbevist om, at De forstaar mig og ved, at hvad jeg her skriver, mener jeg af et oprigtigt Hjærte.

Endnu en Gang *Tak!* til den bedste Direktør, jeg har været hos, og til Skuespilleren og *Vennen* Dorph-Petersen.

Deres hengivne
Emil Helsengreen.

Illustreret Tidende skrev i en Hyldestartikel bl. a. følgende:

»Det bedste Spil, Hr. Dorph-Petersen har ydet inden for den rette Komædie, turde for øvrigt være, som den ene af Advokaterne i den lavede Retsscene i »Jeppe paa Bjerget«. Han og Hr. Reumert bredte over det fingerede Skænderi en Festivitas, som det kongelige Teater aldrig har kendt paa dette Sted i Komædien«.

Og videre hedder det:

»Der er en Gruppe af Roller, hvor han vel egentlig er den første i København. Det er som Bondemand – baade stor og lille Bonde eller Tjenestekarl – og Fisker med et mer eller mindre godt Hoved. Hans Dialekt er fortræffelig, og der er over hans Person i disse Opgaver en duknakket Ægthed, som skaber den fuldstændige Illusion.

Og han gentager sig ikke, fordi han drager Vadmelskoften eller den islandske Nattrøje paa. Hr. Dorph-Petersen maa en Gang for alle have indsugt et ualmindelig alsidigt Indtryk af Livet paa Landet og ved Stranden. Han har det fulde kunstneriske Herredømme over sin omfattende Viden i denne Retning. Han parodierer ikke Skikkelserne fra Landet, gør dem ikke latterlige i og

for sig, hvor komisk han end kan lade dem virke, han omskaber sig til dem, føler deres Følelser, medens han taler deres Sprog.

Hvem der saa Hr. Dorph-Petersens mesterlige Fremstilling af den ene usle Bonde i Bredahls »Dramatiske Scener« ved det fri Teaters sidste Forestilling, vil have bevaret et uudsletteligt Indtryk af her at staa over for en Kunstner, der i alt Fald paa dette Omraade er helt Herre over sit Stof . . .«

Fra Fars 25 Aars Skuespillerjubilæum stammer ogsaa denne Artikel fra et københavnsk Dagblad:

»J. F. Dorph-Petersen hører blandt de første af dem, som med en god Samvittighed kan tage mod den Hyldest, der ikke vil udeblive ved hans 25-aarige Jubilæum. Privattheatrene fordre strængt Arbejde af deres Personale, dobbelt strængt, fordi der ikke blot kræves det store Kvantum Tid og Flid, men fordi Arbejdet ofte maa anvendes paa Theaterstykker og Roller, der kunstnerisk set byde lidet fristende Opgaver for de Skuespillere, der betragte deres Virksomhed som mere end et Levebrød. Det er de bedste af dem, som ikke alene bevare Respekten for den Kunst, de udøver, men ogsaa gennem en lang Aarrække arbejder sig bestandig videre frem.

Det har i særlig Grad været Tilfældet for Dorph-Petersens Vedkommende. Der ligger en betydelig Udvikling mellem den Dag, da denne Skuespiller debuterede paa det kgl. Theater, og til iaar, hvor han holder sit 25-aarige Jubilæum. Efter at have været i tre Sæsoner ved det kgl. Theater – og bl. a. spillet Halling i »En Spurv i Tranedans«, Cienzo i »Den yngste«, Jokum i »En Søndag paa Amager« foruden adskillige mindre Roller – kom Dorph-Petersen i 1870 til Folketheatret, hvortil han senere uafbrudt har været knyttet. En af hans Debutroller var den unge Student Wahl i »Kanariefuglen«, og skjøndt man den Gang næppe havde nogen klar Forestilling om Rækkevidden af Debutantens Evner, kom han dog hurtig ind i Repertoiret og naaede snart det ikke altid lønnende Standpunkt at maatte spille alle mulige Roller.

Fra Dorph-Petersens første Skuespilleraar vil man især huske

Særtryk af et Billede fra »Livets Dal«, som Fru Nansen gav Far.

hans unge Studenter. De kunde stundom være lidt ubeherskede baade i Plastik og Replik; men de havde en egen frisk Elskværdighed og dertil et Præg af god, solid Dannelse, der viser, at en Studenterexamen – eller i hvert Fald en omhyggelig Opdragelse – ingenlunde er nogen uvæsentlig Tilgift for en Skuespiller. Alle-rede i sin første Folketheatersæson spillede Dorph-Petersen saa forskellige Ting som Poul Frank i »Hverdagsfolk«, Charles i »Revuen« og Tamerlan i »Den svage Side«. Og Omraadet ud-videdes Sæson efter Sæson til at omfatte alle Genrer, fra den bre-deste Folkekomedie og kaadeste Farce til det franske Drama og Lystspil. Det er et højst broget Kaleidoskop af Privattheater-Repertoire, der frembyder sig, naar man gennemgaar de henved 300 Roller, Dorph-Petersen har spillet.

Men i al denne Overflod er der adskillige Ting, man vil huske. I Folkekomedien hans troværdige og bredt gennemførte Ib i M. B. Bruns »Gjønggehøvdingen«, Thompson i »Hvem er han« og den fortræffeligt karakteriserede Mr. Jingle i »Pickwick-Klubben«. Ogsaa i Farcen har Dorph-Petersen kunnet slaa sig løs med ægte Temperament. Men de Opgaver, som har staaet Skuespillerens Hjerte nærmest, har dog utvivlsomt været de halvt komiske Ka-rakterroller i dansk Lystspil, og han har paa dette Felt ydet saa god scenisk Kunst, at den bør anerkjendes uden alt Forbehold. Vi skulle blot nævne enkelte Figurer som Henrik Grønberg i »For Alvor«, Jørgen i »Feriegjæsterne«, Jens Driversen i »Audiensen«, dovne Madsen i »Skovridergaarden« og i »Revuen« Nicolaisen, der ikke paa en Gang kan slaa Lilletromme og have Barn i Kirke. Og endelig fra denne Sæson Dorph-Petersens Udførelse af Konsul Bøje i »Sportsmænd«, der med en sjælden Enstemmighed i Dag-bladskritikken fik Testimonium for at være saa god og fint gen-nemført Komedie, som der overhovedet bliver spillet paa vore Theatre.

Dorph-Petersen har havt den værdifulde Egenskab, at han har øvet sin Kunst med lige stor Kjærlighed og Respekt. Selv hvor Opgaven var ringe, har han sat al Evne og Arbejde ind paa at naa det bedst mulige Resultat. Han er derved naaet langt frem og

hører nu til de uundværlige Kræfter ved det Theater, han virker ved, nøje passende ind i Folketheatrets gamle, solide Stab. Og man ved ogsaa, at han er en trofast og hjælpsom Kammerat, en Mand, der – selv i fuldeste Maal pligtopfyldende og gentlemanlike – ikke stiller strængere Fordringer til andre end til sig selv.

Publikum, som paa Jubilæumsaftenen vil fylde Huset, vil med god Grund bringe Folketheatrets Jubilar en oprigtig Tak for de forløbne Aar og hjertelige Ønsker for hans Fremtid.«

I Aaret 1903 blev Betty Nansen – efter Samtaler med Peter Nansen og Far – Meddirektør ved Folketeatret. Sæsonen indledtes med »Ninon« af Henrik Hertz. Fru Nansen spillede Titelrollen og havde skabt en meget smuk Skikkelse og saa straalende ud. Stykket var sat smukt op og var efter den Tid meget dyrt i Opsætningen. Det gjorde ikke særlig Lykke og maatte ret hurtigt – i Forhold til det store Arbejde – tages af Plakaten, men Sæsonen gik senere udmærket.

Midt i den næste Sæson, da Besøget i Teatret ikke var særlig godt, sagde Fru Nansen en Dag til Far: »Jeg vil holde op med at være Deres Meddirektør efter denne Sæsons Slutning.« Da der imidlertid saa i Slutningen af Sæsonen kom et Stykke, der gjorde megen Lykke, kom Peter Nansen op til Far en Dag og sagde: »Dorph, Betty vil alligevel gerne fortsætte med at være Deres Meddirektør.« Far svarede: »Kære Nansen, Deres Hustru sagde, som De ved, for et Par Maaneder siden, at hun vilde ophæve sit Meddirektørskab fra Slutningen af denne Sæson, og derved mener jeg, det er ophævet.«

Senere – paa hendes eget Teater – mindes jeg Fru Nansen i to saa forskellige Roller, som hun gav Liv: »Marie Stuart«, da hun efter Aars Indespærring endelig igen kommer ud i den frie Natur, med sin slidte Kjole og med sit flagrende, forsømte Haar, og dog saa menneskelig lykkelig over Naturen, over Friheden – det var, som hun trods al Sorg og Angst omfavnede Livet. – Og saa hendes straalende Lune i »Du kan ikke tage det med dig«. Fru Nansen selv morede sig herligt over denne Rolle, og det smittede paa Publikum.

De sidste Aar var svære for Fru Nansen. En Aften min Søn, Skuespiller Jakob Nielsen, var hjemme hos hende, sagde hun, der var træt og trist, i Samtalens Løb: »Det er Nemesis, Jakob.«

De samme Ord sagde Holger Drachmann til Fru Hegel, da hun besøgte ham for sidste Gang paa Dr. Brünniches Klinik i Hornbæk. Fru Hegel kom op til os efter dette triste Besøg, hun maatte græde ud. Drachmann havde sagt ved Afskeden: »Her ligger jeg ensom og forladt – men det er vel Nemesis!«

Clemens Petersen, den danske Æstetiker, der havde staaet J. L. Heiberg nær og som efter dennes Død havde været den mest fremragende kritiske Begavelse i Danmark, havde først forsøgt sig som Forfatter og senere som Skuespiller, men uden Held. Først da han, i 1857 blev »Fædrelandet«s Anmelder, fandt han det Omraade, han fuldt ud beherskede. Hans Venskab med Bjørnstjerne Bjørnson bevirkede, at han blev den varme Talsmand for den yngre norske Litteratur. I 1868 maatte han forlade Landet paa Grund af homoseksuelle Forhold. Han bosatte sig i U.S.A. og vendte først mange Aar senere tilbage til Danmark, hvor han indtil sin Død i 1918 levede under meget smaa Forhold. Far havde sendt ham et Par Billetter til en Bjørnson Forestilling, og Clemens Petersen sendte Dagen efter Far dette Brev:

9. Sept. 1904.

Hr. J. F. Dorph-Petersen
Højstærede

Jeg takker Dem for de tilsendte Billetter. Opførelsen interesserede mig i høj Grad. Ikke blot fordi det gjaldt et Stykke af Bjørnstjerne Bjørnson, men fordi det viste et betydeligt Fremskridt i Folketheatrets hele Stilling; det er jo ikke mere et Sekond-Theater, men et af Kjøbenhavns bedste Theatre.

Ærbødigst
Clemens Petersen

Fars mest populære Rolle var nok Titelrollen i »Sherlock Holmes«. Dr. Mantzius satte det i Scene, og hans daværende Forlovede, Sarah Becket spillede Stykkets unge, yndige Pige, medens Helsingreen var Forbryderkongen. Walter Christmas havde set Stykket i Amerika og havde oversat det. Hele København skulde se dette spændende Stykke, Far morede sig dejligt ved at spille Sherlock Holmes, og Stykket gik længe.

Den attende September 1907 kunde Folketeatret fejre sit 50 Aars Jubilæum. Albert Gnuetzmann havde skrevet Festforestillingen »Brogede Minder«, hvori den 83 aarige Otto Zinck som Jokum vakte stormende Jubel. Det blev hans sidste Optræden, og han døde kort Tid efter. Teatrets gamle Husdigter, Frits Holst overværede Forestillingen og blev hyldet af Publikum. Baade den danske Konge Frederik den ottende og Kong Georg af Grækenland var i Folketeatret den Aften.

Fars sidste Optræden paa sin gamle Scene var som Overlærer Mikkelsen i »Lynggaard & Co.«, hvori Hjalmar Bergstrøm havde indlagt nogle Replikker, der gav Far Anledning til at bringe sit gamle Teater sit sidste Farvel efter 40 Aars Virke.

I »Lynggaard & Co.« blev alle Skikkelserne udmærket levende-gjort af Maria og Johannes Ring som den rige Fabrikant og hans nervøse Frue. Datteren blev spillet af Ellen Aggerholm, som var yndig, frisk og djærv, Far spillede som sagt hendes Bedstefader, Overlærer Mikkelsen, elskværdig og let ironisk, Johannes Nielsen var stærk og sand i sin Fremstilling af Forretningsmanden Heimann, Julie Møller var meget levende som den udslidte, lidt ondskabsfulde og sleske Madam Olsen, og Robert Neiiendam var udmærket som den unge Olsen, en forloren Anarkist.

Blandt de mange Skuespillerinder og Skuespillere, der var knyttet til Teatret i min Fars Tid, husker jeg blandt andre Poul Reumert, hvis første Karakterrolle var i Walter Christmas' Skuespil »En Lektion«, hvor Reumert var aldeles fortræffelig. Ligeledes mindes jeg ham i hans mutte, elskværdige Spil i »Livets Dal«, hvor Betty Nansen spillede med Liv og Lyst. Endvidere husker jeg Agnes

Thorberg Sommer, senere Fru Wieth. Hun debuterede den anden November 1904 som Suzanne i Paillerons Lystspil »Hvor man keder sig«. Frøken Thorberg Sommer var en yndefuld og fin ung Pige, rigtig som Digteren havde tænkt sig hende. Frøken Thorberg Sommers Tante, Fru Eckardt, der var forhenværende kongelig Skuespillerinde, var Folketeatrets Gæst og optraadte i samme Stykke som Hertuginde, hvor hun gjorde stormende Lykke. Fru Eckardt, der havde forladt Det kgl. Teater i 1901 efter at have tilhørt denne Scene gennem fyrretyve Aar, havde taget imod dette Gæstespil af Far for at støtte og hjælpe sin unge Niece – og det blev en meget smuk Forestilling. Senere blev Frøken Sommer – nu som Fru Agnes Wieth – en udmærket Karakterskuespillerinde. Jeg husker hende blandt andet som Moderen i »Manden uden Bagage«, hvor Sigfred Johansen havde skabt en af sine bedste Roller. Særlig husker jeg, da han tilslut har fornægtet sin Slægt og nu staar med den ligesaa ensomme, lille Dreng i Haanden, frigjort til at gaa ud i Livet. Det var paa Betty Nansen Teatret.

Sigrid Neiiendam, født Andersen, havde nogle Aar gaaet uvirkelig paa Det kgl. Teater og tog saa hjem til Rødkilde Højskole for at lægge sit Virke der. Far havde gennem William Bloch megen Interesse for hende og tog Sommeren efter over til Rødkilde Skole sammen med min Søster og fik Sigrid Andersen til at tage over til København for at tale med Bloch. Det gjorde Sigrid saa – og til Lykke for Teatret og for hendes store kunstneriske Fremtid. Paa Folketeatret spillede hun sammen med Emil Wulf i Gustav Wiedes »Thummelumsen«. Emil Wulf var meget morsom som Thummelumsen, og Sigrid aldeles glimrende som Wulfdine, lattermild og kælen. I Ellen Reumerts »Tvillingerne« var Sigrid Neiiendam rørende komisk og menneskelig ægte som Tjenestepigen.

Efter at Fru Sigrid Neiiendam havde fejret sit halvtredsars Jubilæum som Skuespillerinde og havde forladt Det kongelige Teater efter i sin sidste Periode at have tilhørt denne Scene gennem mere end tredive Aar (fra 1911–1942), gik jeg en Dag ud med Mormors sorte Kæde med Korset – den Kæde, som Mormor bar i mange Aar.

Fru Neiiendam var ikke hjemme, saa jeg overgav Pakken til Husassistenten og modtog Dagen efter dette Brev:

Drosselvej 11. 16.11.1942.

Kære Margrethe!

Tak fordi du tænkte paa mig med din Mormoders Kors. Du kan tro, jeg blev rørt, og naar jeg ikke er mere, skal det paa Teatermusæet.

Din hengivne
Sigrid Neiiendam
f. Andersen.

Axel Richardt Christensen, der var Søn af Maleren Godfred Christensen og Mors Søster Johanne Louise Christensen, debuterede som 18 aarig i »Klosterbrødrene« som Broder Paulus. Med sit smukke, unge, rene Ansigt passede han til Rollen, men Stykket var for alvorligt for Publikum. Senere spillede Axel Richardt mange udmærkede Skikkelser, blandt andre Onkel Eli i »Jette Gebert« og den elskelige Onkel Bibiez i »Tre smaa Piger«. Ved sit Lune bidrog han ikke saa lidt til dette Syngespils store Succes. Det var Slægten Rosenkilde, der levede i hans Spil. I »Jette Gebert« spillede Frk. Diedrich – senere Fru Rindom – smukt og gribende den unge Pige, der af Familien koldblodigt tvinges ind i Ægteskabet for at bevare Slægten.

Peter Fjeldstrup spillede mest lette Roller paa Folketeatret. Senere, paa Betty Nansen Teatret, udførte han Titelrollen i Strindbergs »Faderen« og var storslaet betagende i sin Svaghed, Styrke og Fortvivlelse. Peter Fjeldstrup var slem til at drille Herman Bang. Det sidste Aar, Bang var Sceneinstruktør paa Folketeatret, skulde Fjeldstrup til en Prøve. Han anbragte sig paa den Lem, der gaar ned i Kælderen under Scenen – og midt i en Replik var

han borte. Han havde aftalt med en Maskinmand, at denne skulde lade Lemmen gaa ned netop under hans Replik. En anden Gang i en stille Scene paa Prøven, havde Fjeldstrup sat Vand- og Tordeninstrumenterne i Gang, og midt under Larmen forsvandt Fjeldstrup og Bang stod ensom tilbage paa den tomme Scene. Fjeldstrup kunde ikke med Bangs Instruktion – undtagen i »Trilby«, hvor Fjeldstrup var uhyggelig god som Svengali i den makabre Dødscene. Svengalis Hypnose af den arme Trilby gjorde et dybt Indtryk paa Publikum, og Anna Larssen var som altid smuk og henrivende som Trilby. Første Gang jeg saa Herman Bang paa Scenen var, da et fransk Selskab spillede »Pèlléas et Mélisande« paa Folketeatret. Herman Bang fremtraadte iført Kjole med korte Ærmer, der var skaaret af ved Albuen og afsluttedes med Knip-linger, og saa var han iøvrigt iført lange Handsker.

Anna Larssen gik altid til Bang med sine Roller og bad ham læse Replikkerne, til hun fik fat paa Rollen. Da »Trilby« skulde opføres, skulde Johannes Nielsen spille Trilby's unge, ulykkelige Elsker, der med Fortvivlelse ser den Magt, Svengali faar over den stakkels Trilby. En Aften skulde de op og prøve hos Herman Bang i dennes Privatlejlighed. De blev vist ind i et dunkelt oplyst Værelse behængt med kulsorte Draperier. Midt i Værelset stod en Kiste, og fra denne lød der en svag Stemme: »Begynd!«

Efterhaanden blev Stemmen stærkere, og tilsidst stod »Liget« op, fik en Slaabrok paa – og saa fortsattes Prøven.

Charlotte Wiehe, som havde været ved Balletten og som havde en god Sangstemme, gjorde megen Lykke som Nitouche, som hun spillede med Humør, Ynde og Skælmeri. Hun saa yndig og pikant ud. Ogsaa i Carrés og Wormers Pantomime »L'enfant prodigue« var Charlotte Wiehe udmærket som den forlorne Søn Pjerrot. Og Olivia Jørgensen – senere Olivia Norrie – var henrivende yndefuld i sine Bevægelser, Mimik og dramatiske Udtryksfuldhed, og Fru Müller var fin i sin moderlige Sorgs Stilhed.

Nogle Aar efter at Far havde trukket sig tilbage som Direktør og nu boede nede i Vallø, fik han en Dag en Hilsen fra Ellen og Svend Aggerholm, der paa det Tidspunkt opholdt sig i London:

En ærbødig og hjærtelig Hilsen til den eneste rigtige
Theaterdirektør, vi har kendt.

Ellen og Svend Aggerholm

Med Brevet fulgte et Fotografi af Ellen Aggerholm som Puk, og paa Billedet havde Ellen Aggerholm skrevet: »Til Bedstefar fra Essepigee.« Det hentydede til Hjalmar Bergstrøms Komedie »Lyn-gaard & Co.«, hvor Far havde spillet den gamle Overlærer, mens Fru Aggerholm var hans Barnebarn, Estrid.

Peter Nansens fine, lille Skuespil »En Bryllupsaften« mindes jeg ved den henrivende Erotik og de morsomme Afbrydelser i de ømme Scener – af den ældre Pige, der flere Gange meget lidet velkommen braser ind og tilbyder sin Aftenthe.

Anna Bloch var som en fin Sévres Porcelænsfigur af Ydre. Som Menneske var hun trofast og stilfærdig og let at skræmme. I »Den kære Familie« af Esmann spillede hun – hvad nogle vel endnu husker – den yngste Datter. Søstrene er gift, sin Moder har hun mistet tidligt, og hun bor nu sammen med Faderen og sin eneste Broder, en ung Laban. Der er noget ensomt over denne unge Skikkelse, og det fik Fru Bloch frem paa en rørende Maade.

Derfor var det saa interessant at se Fru Bloch som den unge Eleonora i Strindbergs »Paaske«. Det var en helt ny Side af hendes Kunst, denne fantasirige Pige, der lever sit eget, for de andre uforstaaelige Liv, ud over den daglige Tilværelse. Det var meget smukt spillet i al sin Stilfærdighed og dog med en indre Styrke.

Gennem hele Livet var Peter Jerndorff og Far gode Venner.

Da Far fyldte 70 Aar, sendte Jerndorff Far dette Brev:

Kære Dorph-Petersen

Saa er du altsaa ogsaa naaet til det famøse Tal i Aarene, som jo forøvrigt kun har Betydning som Regnestykke, naar man som du træder saa ung og frisk ind i dem. At 1845 fra 1915 som Facit giver 70, den Kendsgerning maa man jo bøje sig for; men at

Axel Richardt Christensen som »Charly's Tante«.

Billedet, som Ellen Aggerholm sendte Far fra London.

du efter den Bøjning kan rejse dig saa rank og spændstig og smidig baade i Sjæl og Krop, det er noget at ønske tillykke til, og det gør jeg af Hjertet, idet jeg ønsker dig fortsat lys og lykkelig Ungdom og Guds Velsignelse over de kommende Aar og bringer dig en varm Tak for trofast Venskab fra dengang for snart 50 Aar siden, da du besøgte mig paa Frederiks Hospital, og vi blev Venner. Ses vi end kun sjældent, saa finder jeg dig altid, hvor jeg slap dig sidst, hjertelig og varm, frisk og elskværdig. Saaledes ogsaa sidste Gang i Vinter hos Gads, hvor det var mig en stor Glæde at træffe dig og din Hustru.

Din gamle Ven
Peter Jerndorff.

Og da Far ti Aar senere fyldte 80 Aar, fik Far følgende Brev fra Jerndorff:

Kbhvn. 9.4.1925.

Kære gamle Ven!

En kærlig Hilsen og en varm Lykønskning til din ungdommelige Indtræden i de rigtige Gamles Aar, hvor Alderdom nok begynder at mærkes lidt paa Legemet, men hvor Aanden og Sjælen dog kan bevares helt ung og frisk. Gud give dig at bevare den saaledes endnu i mange Aar – og tag imod en inderlig Tak for dit trofaste Venskab fra vor Ungdoms Dage, som jeg har faaet saa mange Beviser paa, skønt vi saa sjælden ses.

Din gamle Ven
Peter Jerndorff

Da Far i 1908 traadte tilbage som Direktør for Folketeatret, fik han en smuk kalligraferet Adresse fra en Del af de Forfattere, der havde været knyttet til Teatret i denne Epoke. Adressen lød:

Hr. Direktør Dorph-Petersen

Vi undertegnede danske Forfattere, af hvem Arbejder er blevne fremførte paa Folketeatret, beder Dem paa denne den sidste Dag, hvor De udøver Deres Virksomhed som Direktør, at modtage en Tak, ikke alene for den varme Interesse, hvormed De har omfattet vore Arbejder, men tillige for det nære og forstaaende Forhold, hvori De har stillet Dem til samtidig dansk dramatisk Litteratur i den Tid, De har ledet Teatret. Denne Deres Forstaaelse af, hvilken dyb Betydning Scenens Kunst har for et Lands Kultur og Særpræg, naar den har sin Rod i Folkets eget Sprog og Aandsliv, vil sikkert ikke unnlade at sætte sit Spor i en rigere fremtidig Blomstring i Danmarks dramatiske Litteratur.

Hjalmar Bergstrøm, William Bloch, Otto Borchsenius,
Walter Christmas, Charlotte Eilersgaard, Emma Gad,
Frits Holst, L. C. Nielsen, Ellen Reumert,
Palle Rosenkrantz, Gustav Wied.

Kjøbenhavn d. 31. Maj 1908.

Da Far fyldte 70 Aar, fortalte Johannes Ring i et Interview om sin gamle Kammerat og Direktør følgende:

»I 1898, da Herman Bang af Abrahams blev kaldet til Folke-teatret, forlod Dorph sit gamle Teater. Det hele var i Virkeligheden et Kaos, og Manglen paa Diciplin var iøjnefaldende. Abrahams følte sig i disse sine to sidste Aar syg og var lidet lykkelig – vort gamle Folketeater var nærmest i Opløsnings-Tilstand.

Det var derfor i et kritisk Øjeblik, at Dorph i 1900 traadte til som Direktør. Men hurtig viste det sig, at han var den rette Mand! Han var en Administrator af Rang i sin otteaarige Direktør-

Periode, alt gik med Præcision, og Dorph var et af de flittigste Mennesker, jeg har truffet. Der kom Orden i Tingene, enhver gjorde sin Pligt. Hvis noget var galt, eller manglede, skulde han nok være over vedkommende straks, og det, hvad enten det gjaldt Teatrets første Kraft eller den yngste Lampepudder. Vi, hans Personale, stod i et udmærket Forhold til vor Direktør. Man kunde stole paa ham; ja var ja, nej var nej. I de Aar, hvor han boede oppe paa 2. Sal i Nr. 50 paa Boulevarden, udfoldede han i sit Hjem en Gæstfrihed, en Hygge, som aldrig vil glemmes . . .

Dorph havde som Direktør en meget heldig Haand, og han forstod at samle gode Stykker – ikke mindst af danske Forfattere – som Teatret Gang paa Gang er faldet tilbage paa . . .«

Paa Fars 70 Aars Dag skrev ogsaa Otto Borchsenius:

Professor Dorph-Petersen kan i Dag, hvor han fylder de 70, se tilbage paa en kunstnerisk Virksomhed, der strækker sig over et Tidsrum paa henvend de halvt Hundrede Aar. Han var blevet Student i 1863, og hans Kammerater fra Rusaaret har i Tidens Løb faaet mange Beviser paa hans trofaste Venskab, men ligesom hans omtrentlige samtidige Værkfælle Niels Juel Simonsen var han et Par Aar Landmand, inden København og Det kgl. Teater atter kaldte ham tilbage. Overskou siger om den unge Student og Debutant – hvad man endnu kan sige om den gamle Jubilar – at han med et godt Teateransigt forbandt en rank, velvoksen Figur og naturlig Holdning. Men paa Det kgl. Teater var det den Gang smaat med Pladsen, og de materielle Vilkaar var just ikke til at bygge en Fremtid paa. Ingen af Debutanterne fik nogen Gage, og Brødrene Emil og Olaf Poulsen blev efter Spilleaarets Udgang afspiste med et Gratiale eller Dusør paa henholdsvis 100 og 30 Rigsdaler! Hvad Dorph-Petersen oppebar, melder Historien ikke noget om. Men vandt han saaledes hverken Guld eller grønne Skove, kom han dog aldrig til at fortryde sine første Aar paa Det kgl. Teater.

I det gæstfri Sødringske Hjem paa første Sal af Hjørnehuset, Vestervold og St. Pederstræde, hvor Voldens gamle Træer endnu

breder deres herlige Skygge, vandt den unge Skuespiller altsaa sin Brud. Husets Frue, den store Kunstnerinde, der i Efteraaret 1868 fejrede sit 25. Aars Jubilæum ved Det kgl. Teater, elskede Ungdom, og naar der blev danset i den mellemstore Spisestue, var der blandt de unge Kvinder og Mænd mere end én Personlighed, der senere i Livet vandt Navn og Ry. Hjemmets to unge Døtre var Veninder med Det kgl. Teaters opgaende Stjerner, den muntre Camilla Jensen (Thalia) ikke mindre end den alvorlige Agnes Dehn (Melmopene) og de to Søkadetter fra »Fjernt fra Danmark«, Betty Schnell (senere Fru Hennings) og Anna Scholl. Her bankede unge Hjærter stærkere, ikke alene Dorph-Petersens, men mange andres. Brødrene William og Oscar Bloch, Nicolai Bøgh og Frants Henningsen hørte bl. a. til Husets nærmeste unge Venner.«

JOHANNES NIELSEN

Johannes Nielsen kom i 1897 til Folketeatret fra Det kgl. Teater. Det var medens Abrahams var Direktør for Nørregadescenen og Far var Inspektør. Far og Johannes Nielsen fandt hurtigt hinanden i et langt Venskab. Særlig som Pastor Sang i Bjørnsons »Over Evne« aabenbarede hans kunstneriske Evner sig. Hans mandige, enfoldige stærke Tro fandt et saa menneskeligt naturligt Udtryk, saa at hans Styrke meddelte sig til Debutantinden Alma Ahlstrøm, der spillede den syge Fru Sang. Senere hen lykkedes det aldrig Frøken Ahlstrøm at komme op paa Højde med denne kunstneriske Præstation, saa hun trak sig ret hurtigt tilbage til Privatlivet og giftede sig med Forfatteren Jacobi. Johannes spillede mange forskellige Roller i de første Aar han var ved Folketeatret. Det er vist faa, der endnu lever, som har set ham i Sven Langes »Samson og Dalila«. Det var en rystende tragisk Skikkelse, han havde skabt. Den var saa naturalistisk, at der gik en Gysen gennem Publikum. Da han stod paa Scenen som Peter Krumbak, som den ulykkelige, af sin Hustru forhaanede Mand, i al sin Ynkelihood med forrevet

Tøj, der var oversaaet med vissent Løv efter en lang Nats Lidelser og Jagen rundt i Skoven, da han stod dér foran sin smukke Hustru og hendes Elsker, gik der en isnende Følelse af Medlidenhed gennem alle. Sven Lange, ved jeg, var meget glad for Johannes' Udførelse og Forstaaelse af Rollen. Han udtalte selv engang, at »Johannes Nielsen havde skabt en fortrinlig Skikkelse; navnlig i de tungere Partier var han vidunderlig, det lette har han jo aldrig magtet, men jeg skal ikke glemme hans ægte og smertefyldte Spil i de to sidste Akter. Han har ikke spillet bedre Komædie senere. . . . Ogsaa Lili Beck erindrer jeg som Dalila. Hun havde en meget smuk Debut i mit Stykke.«

I Gustav Wieds »Byens Stolthed« var Johannes Skrivelæreren Mølmark. Det blev en rørende gammel, genert Mand, som Johannes gav scenisk Liv, og i »Willemoes« af L. C. Nielsen spillede hans Bror Johannes Titelrollen, mens Carl Nielsen havde skrevet Musikken til det meget smukke Digterværk. Johannes satte ogsaa Stykket i Scene. Han gik op i det med Liv og Sjæl, og med sin sædvanlige Ivrighed rasede han løs, naar det ikke var ham godt nok. Særlig Albrecht Schmidt som Grundtvig arbejdede han meget med. Albrecht Schmidt saa udmærket ud til Premiereren og spillede godt, men paa Prøverne tog han den med Ro – ja, var rent ud sagt godt doven. Johannes rasede med ham, saa Far Gang paa Gang maatte dæmpe ham ned og advare ham mod Overanstrengelse af Stemmen. Vi boede dengang i Nørregade lige overfor Teatret, og en Dag kom Carl Nielsen op og besøgte mig i en Pause i Prøverne og sagde: »Var jeg Johannes, ville jeg ruske ham.« Resultatet var, at da Premiereren kom, spillede Johannes smukt, saa' godt ud som den lille Willemoes, men var hæs! Stykket var smukt lyrisk, men savnede dramatisk Kraft og fik kun en kort Levetid. Stykket opførtes første Gang den 7.2.1908, og Far spillede Grev Ahlefeldt. Sangen »Havet omkring Danmark« med Carl Niensens skønne, mandige Toner, stammer fra dette Stykke.

Johannes, der oprindeligt debuterede paa Det kgl. Teater som Arv i »Mascarade«, blev i første Omgang kun to Aar ved Folke-teatret. Fra 1899–1904 var han ansat ved Det kgl. Teater som

Inspektør og Sceneinstruktør. Fra 1904 blev han atter knyttet til Folketeatret og blev efter Far's Afgang Direktør indtil 1912. Fra Aarene paa Det kgl. Teater modtog han dybe kunstneriske Paa-virkninger af Prof. William Bloch, og gennem Bloch som den inspi-rerende Sceneinstruktør, opnaaede Johannes den Modenhed, som han fik saa rig Anledning til at udnytte selv som Instruktør paa Folketeatret. Far og han arbejdede udmærket sammen, saalænge Far var Direktør.

Far døde ude paa Frederiksberg Hospital. Ved Fars Baare stod vi sammen og Johannes sagde da til mig: »Ved du, det var den lykkeligste Tid i mit Teaterliv de Aar, jeg arbejdede sammen med din Far.«

Johannes var meget impulsiv og en meget blød Natur, der, naar han arbejdede for at modvirke denne sensitive Følsomhed, ofte gik til den stik modsatte Yderlighed – og saa rasede han løs. Af Natur var han paa samme Tid baade sentimental og mandig! Han var en bundærlig Mand, der ikke forstod sig paa Menneskers underfundige Rævestreger.

Efter i Aarene 1912–14 at have været Meddirektør for Dagmar-teatret, blev Johannes i 1914 ansat som kunstnerisk Direktør paa Det kgl. Teater. Det var daværende Kultusminister Jacob Appel i Ministeriet Berntsen, der Aaret i Forvejen havde henvendt sig til Johannes med Tilbud om Ansættelse som Direktør paa Det kgl. Teater. Johannes havde haft en Samtale med Ministeren, hvori han meget stærkt betonede, at han kun vilde modtage Udnævnel-sen, hvis Ministeren vilde love ham, at der blev oprettet en ny Talescene. Dette svarede Appel ja til. Men Appel var traadt tilbage som Minister, da Johannes overtog Direktørposten – Aarene gik, og der kom stadig ingen ny Talescene.

Flere Aar efter stillede tre Herrer paa Det kgl. Teater for at tale med Johannes. De overvældede ham med Bebrejdelser, fordi det stadig ikke var blevet til noget med Oprettelsen af denne Talescene.

Efter alle disse Aars Skuffelser over, at Talescenen – trods de givne Løfter – ikke var blevet ført ud i Livet, blev Johannes saa

rasende, at han gav de tre fremmødte Død og Dævelen – og opsagde sin Stilling.

De tre Herrer vidste nok, hvad de gjorde. De kendte udmærket godt Johannes' stadig Kampe og dybe Skuffelser – og vidste, hvordan han vilde reagere.

Johannes indsendte omgaaende sin Ansøgning om Afsked fra Det kgl. Teater.

En af disse Herrer blev selv Direktør for Teatret, men det varede kun et Aars Tid. Den anden blev gennem adskillige Aar en dygtig Direktør – den tredie kan jeg ikke huske hvem var.

EMMA GAD

Der var saa hyggeligt i Admiral Gad og Emma Gads Hjem. Min Søster og jeg havde lige fra vi var smaa Piger altid været velkomne i Hjemmet. Emma Gad, Mor og Mors Søster Johanne havde gaaet i Skole sammen, og deres Venskab varede hele Livet. Mange Gange om Eftermiddagen kunde jeg, der i flere Aar boede skraas over for Emma Gad i Dronningens Tværgade, gaa derover og blev kærlig modtaget, selv om Emma Gad sad og skrev. Saa lagde hun Arbejdet tilside, og vi fik os en hyggelig Passiar. Admiralen sad i sin Stue ved Siden af. Endnu kan jeg høre Emma Gads Stemme sige: »Urban, hvordan var nu det?« – naar der var noget, hun havde glemmt, og som hun ikke kunde komme paa.

Der var en Ro og Hygge over det smukke Hjem med de store Stuer, flere Vægge var beklædt med gamle Gobeliner, som Sønnen, Kunstneren og senere Direktør for Grand Teater, Peter Urban Gad, havde købt i Frankrig.

Far fortalte mig en Dag, at han havde foræret Peter Urban en Del Breve, som H. C. Andersen havde skrevet til Mormor Sødring og til Far.

Et Aar, da mine ældste Sønner var tre og to Aar, havde Far lejet et yndigt lille, lyserødt Fiskerhus i Hornbæk. Det laa lige op til den gamle Plantage. L. C. Nielsen var paa Rejse, saa jeg var

jo meget lykkelig for at kunne være paa Landet. Min Søster, Mor og Far boede ogsaa i Hornbæk den Sommer. Mor og Far i Frk. Friis' Pension, og min Søster og Svoger med deres Børn havde lejet et større Hus, saa vi havde en glad og smuk Sommer sammen.

Et Par Dage efter at vi var flyttet ud, kom der en Vogn kørende med mit Klaver. Jeg blev naturligvis mere end glad overrasket, men maatte ikke faa at vide, hvem der havde sendt Klaveret ud inde fra min Lejlighed i Byen. Senere fortalte Mor mig, at det var Admiral Gad. Mor havde en Dag bedt min unge Pige om hendes Nøgle til Lejligheden, og saa fik Admiral Gad Nøglen og sørgede for Udflytningen af Klaveret, saa jeg kunne øve mig. Da Moster Johanne ogsaa flyttede ud i Pension Friis sammen med sin Mand, Datteren Gerda, den Gang en ganske ung, smuk Pige, og Sønnen, senere Skuespiller Axel Richard Christensen, kom Moster ofte hen og akkompagnerede mig. Den Sommer staar for mig i lutter skønne Soldage og glad Samvær.

Da Admiral Gad var død og den nærmeste Slægt og Venner skulde tage Afsked med Admiralen i Hjemmet, bad Emma Gad mig synge en Salme. Jeg var da blevet gift med Axel Schnohr, som akkompagnerede mig. Da Emma Gad døde, bad Sønnerne mig ogsaa om at synge et Farvel til deres Mor, før Kisten blev ført bort fra Hjemmet.

I Fars Direktørtid paa Folketeatret, blev flere af Emma Gads Skuespil opført.

Et af dem »Gadens Børn« gjorde ikke særlig Lykke, undtagen een Akt, der foregik paa en Trappeopgang. Det blev meget vittigt og godt spillet, saa Far og Emma Gad blev enige om at lade den Akt blive til en lille Enakter »Paa Trappegangen«, der gjorde megen Lykke. Et andet Stykke var »Den mystiske Arv«, hvor Emma Gad paa elskværdig vittig Maade fremhævede Bourgeoisiets Latterligheder. Stykket blev udmærket spillet og fik en glimrende Kritik af Sven Lange i Politiken.

Blandt de mange Breve, Emma Gad sendte Mor i Tidens Løb, hidsætter jeg disse to, som jeg synes er saa karakteristiske for Emma Gads Humør:

Humblebæk 3 Juli.

Kære søde Rose

Hvor var det elskeligt af jer straks at sende en Hilsen, da jeg var kommet galt op at køre – det var saa ganske ligt jer. Ja, vi kom jo godt fra det, skønt jeg ingenlunde syntes saa, da jeg laa blodig og støvet og iturevet paa Vejen og saa paa en splintret Vogn, hvis Hest kom trækkende tilbage med blodig Mule fra det fjerne af den ved slige Lejligheder altid tilstedeværende behjertede Mand. Og jeg havde i det Øjeblik Ret, for Katastrofen førte mange Ubehageligheder med sig – ikke alene Regning paa Vogn og Seletøj, men især Anskaffelsen af en ny Hest. Efter at have set paa mange – vi er jo saa ukyndige som Børn, og viljeløse Ofre for en Hestehandler – købte Urban en lille rød Vallak, som efter Mandens Udsagn selvfølgelig med Styrke, Ungdom og Kraft forbandt Sagtmodighed, Sindighed, Klogskab, Bilsikkerhed, Kælenskab, Trofasthed m. m. Da vi saa i Gaar skulde have den for Vognen, nægtede den bestemt at lade sig paalægge den saakaldte Rumpere under Halen, som er komplet uundværlig. To kørekyndige Mænd tilkaldtes, men det mislykkedes ogsaa for dem. Der staar vi nu, eller rettere sagt – der trasker vi i Solheden til Stationen, mens »Hesten græsser stolt paa Fædres Grave.« Naturligvis har vi skrevet til Manden og sagt, vi vil have en anden, men en Hestehandler – hvad!!!

Det er lidt trist Resultat af 300 Mrk. som P. U. straks sendte til sin Fader til en anden og sikrere Hest. Naar undtages disse Genvordigheder med Befordringstøj – vi har ogsaa faaet fra Norge istedet for en ganske lille Pram, en hel Fregat passende til et Brudfølge over Sognefjord – den fylder hele Stranden – har vi det godt. Haven er tørret væk, men vi selv nyder Sol-

skinnet og Varmen og vegeterer ganske stille. I August haaber vi at faa Besøg af vore Børn fra Berlin, der nu slider gevaltigt for at kunne faa lidt Ferie.

I er vel allerede midt i Ferieglæderne med mange fornøjede og støjende Dreng og uhyre Portioner Jordbær.

Titusinder kærlige Hilsner til hele Kolonien
fra jeres gamle Venner

Urban og Emma Gad.

Humblebæk 18 Juli

Kære søde Rose!

Det var umaadelig pænt af dig at sende mig det rare Brev til Trøst i min bitre Vaande. Nu har jeg det lidt bedre, men det har været en afskyelig Sommer for mig med en sød Forening af Nevralgi og Neldefeber, saa jeg har været pint baade Nat og Dag. Med Undtagelse af dem, der er ansatte ved Chikagos Svineslagterier, tror jeg ingen har haft det saa rædsomt som jeg. Nu siger de blot, at jeg skal have Ro og atter Ro. Følgen er, at ikke en Vandplante paa Havets Bund kan have det ensformigere end jeg. Den ser dog idetmindste engang imellem en Fisk svømme forbi; men her hos mig er der skam ingenting at fiske. Der er i det hele taget en løjerlig Kontrast mellem mit Vinterliv og mit Sommer-Stilleben – saa er det, jeg kan faa de store Arbejder gjort, men i Sommer er jeg for sløj. Godt var det, at jeg fik »Den mystiske Arv« saa nogenlunde færdig inden jeg blev syg. Om en lille Tid kan jeg forhaabentlig nok gaa det efter i Sømmene. Jeg saa i et Blad, at det var Mening, at det skal gaa først i Sptbr. Det haaber jeg ikke er sandt – jeg synes det er

Synd for et nyt dansk Stykke, at komme frem saa tidlig. Jeg havde i Gaar Brev fra Bergstrøm fra Florens, og han skrev saa pænt og taknemmeligt om Folketeatret – han har Ret, det er ogsaa et rart Teater og et dygtigt Teater, som gavner danske Forfattere meget.

Det er da dejligt, min egen Ven, at Du har haft den Glæde ud af din Sommer, som Du ventede, og hvor meget I end har set i Udlandet, er maaske denne Part af den den bedste og kæreste, hvor I lever i Fred sammen med Bodil og hendes Dreng. Hils hende kærligst. I kommer vel hjem som sædvanlig først i August, og jeg haaber at se jer i Humlebæk. Kan Du ikke komme ud nogle Dage paa din gamle Hybel ovenpaa. Der er kommet nye Gardiner om Sengen og ser rigtig friskt og pænt ud. Du ved, hvor glad jeg er ved at have Dig – Du er jo mit Livs Forfriskning, plejer jeg at sige. P.U. er desværre hele Sommeren i Ribe for at male sammen med Knud Larsen, og da han ogsaa er noget af en Forfriskning for mig, savner jeg ham meget. Men Arbejdet fremfor alt – især i hans Alder.

Urban sen. sender sin smukke og kære Veninde de varmeste Hilsner. Do. Do. sender jeg til min smukke og kære Ven J.F.D.P. Hil jer!

Emma G.

En Dag i Begyndelsen af Aarhundredet fik jeg følgende lille Billet fra Emma Gad:

Dr. Tværgade 40. 31 Marts.

Kære Margrethe

Kongen og Prinsesserne drikker en Kop The hos mig paa Mandag den 3. Kl. 3½ sammen med nogle ganske faa Damer for at høre lidt Musik. Har Du ikke Lyst at komme her hen og synge en lille Romance for

ham? Man ved aldrig hvad det senere engang kan gøre godt for.

I Haab om at se Dig
Din for ever

Emma G.

PS. Det er ganske stille og privat. Else Frølich og – tænker jeg – Poul Reumert synger lidt. Jeg har en lille Pianistinde som kan akkompagnere Dig og kommer til Dig for at høre, hvad det drejer sig om.

Jeg kom med stor Glæde til det fornøjelige Theselskab, og vi nejeede dybt for Kongen og Prinsesserne. Jeg sang et Par kendte danske Romancer, og saa sang den smukke Else Frølich bl. a. »Les filles de Cadiz«. Med et Par fortællende og yndefulde Bevægelser illustrerede Else Frølich sine Sange, som Kong Frederik den ottende og Prinsesserne fandt adskilligt morsommere end højtidelige Romancer.

Paa Admiral Gads 100 Aars Dag havde Direktør Peter Urban Gad og Fru Esther Gad bedt mange af Forældrenes gamle og yngre Venner til en Forestilling i Grand Teatret. Her viste Peter Urban Billeder, der var omdannet til en Film fra det gamle Hjem og fra Hjemmet i Humlebæk, hvor man saa Emma Gad gaa og sysle i Haven, og hvor hendes gamle Pige, Lisbeth stod ude i Gaarden og ventede med den lille Hest forspændt Jumben, og vi saa Admiralen i sin hyggelige Stue, optaget af at snitte sine smaa Træarbejder, der morede ham saa meget. Efter at Filmen var blevet kørt, talte Julius Clausen om gamle Minder. Han begyndte med at fortælle, naar Mor og Moster Johanne kom paa Besøg hos Emma Gad i hendes Barndomshjem hos Moderen Fru Halkier, og Mor og Moster havde taget Krinoliner paa. Det maatte de ikke gaa med, og da saa Mormor Sødring kom paa Besøg, stak de to Piger af og gemte Krinolinerne bag en Busk i Haven, og Julius Clausen fortalte videre om alle Minderne fra Hjemmet, om alle

de kære Slægtninge og Venner og om alle de berømte Mennesker, der var kommet i dette store, gæstfrie Hjem. Bagefter var der stor Frokost, hvor bl. a. Fru Anna Bloch, Thit Jensen, Poul Reumert, Anna Reumert og mange Slægtninge og Venner var tilstede. Det var en smuk Hyldest til Forældrene af Sønnerne.

Admiral Gads havde to Piger, som de havde haft en tyve, tredive Aar. Lisbeth, der stod for Køkkenet, havde været der længst. En Dag, jeg kom paa et lille Besøg hos Emma Gad, spurgte jeg i Samtalens Løb: »Naar skal I paa Landet i Aar?« – »Det maa du spørge Lisbeth om!« svarede Emma Gad.

Paa sine gamle Dage boede Emma Gads Søn, Kommandør Henry Gad og Frue herude i Charlottenlund, hvor jeg ogsaa bor. En Aften, da jeg var derhenne til The, og hvor vi sad og passiarede om gamle Dage – min Søster og jeg havde været Kammerat med Henry Gad fra vi var Børn og var kommet hos Admiralens gennem mange, mange Aar – kom vi til at tale om Lisbeth. Saa siger Henry Gad:

»Ved du, paa hvilken Maade Mor samlede sine Selskaber? Lisbeth kunne jo ikke li' at faa at vide, at om tolv Dage kommer her større Selskab, men saa ordnede Mor det lidt efter lidt . . . »Ved du«, sagde hun for Eksempel en Dag til Lisbeth, »I Dag mødte jeg William Blochs og saa bad jeg dem til Middag den og den Dag.« Dagen efter mødte Mor saa din Mor og din Moster Johanne, og saa havde Mor bedt dem, og to Dage efter havde Mor mødt Einar Christiansen og bedt ham til den samme Middag – og saadan gik det, til hele Selskabet var indbudt – og saa lavede Lisbeth sin dejlige Mad uden at det nogensinde gik op for hende, at Mor spillede den lille Komædie for hende.«

VIGGO STUCKENBERG OG INGEBORG

Ingeborg og Viggo Stuckenberg var L. C. Nielsens gode Venner, saa da L. C. og jeg blev gift, blev jeg paa det kærligste indlemmet som Ven hos Stuckenbergs. Viggo Stuckenberg blev Gudfar til

vores ældste Søn, Jakob, og mange Søndage besøgte vi dem i deres Hjem i Lyngby. Jeg skulde altid have Jakob med i Barnevognen. Vi havde mange lykkelige og fornøjelige Timer sammen, baade inden vores Rejse til Italien og efter at vi var kommet hjem.

Stuckenberg's boede først i »Vennelyst« i Lyngby, men flyttede senere til det daværende store Overgartnerhus. Der fandtes to Lejligheder, hvoraf Stuckenberg's lejede den ene, som ikke blev benyttet af Overgartneren.

Stuckenberg fortalte saa meget om hans og Ingeborg's Ungdomsdage og om Venskabet mellem Johannes Jørgensen, Maleren Albert Gottschalk og Sophus Claussen. Jeg forstod, at Ingeborg havde været deres Muse, som Johannes Jørgensen jo ogsaa har skrevet om; om de lykkelige, lyse Aftener i Taarnet, hvor Johannes Jørgensen boede. Ingeborg har vist selv i sin Tid skrevet nogle Skitser, men om de blev trykt, ved jeg ikke.

Vi gik lange Ture. Det var i de lykkelige Aar i Begyndelsen af dette Aarhundrede, hvor ingen mørke Skyer endnu slukkede for Lyrik og for Livsglæden. Men saa kom de svære Aar for Stuckenberg. Hans Sønner voksede til, og Indtægterne var smaa. Mange Gange maatte Stuckenberg vandre til Fods fra Lyngby til København, hvor han underviste i Slomann's Skole. Han havde da gerne en Pakke Bøger med, som han maatte sælge inde i Byen for at have Penge med hjem.

Efterhaanden blev Drengene saa store, at de skulde i Skole, og saa fulgtes Far og Sønner ad ind til Slomann's Skole.

Ingeborg var nu alene hjemme, ofte uden Mad og uden Varme i Stuerne. Det sled paa hendes Humør, og mange Gange gik Tankerne til de unge, lyse og glade Dage.

Digtere havde det endnu vanskeligere dengang end nu. Den Gang var der ikke noget, der hed Statsunderstøttelse . . . Men endnu kunde der komme fornøjelige Dage, naar vi kom ud til dem. Jeg mindes saaledes en Aften, hvor vi var sammen med Doktor Lemches derude. Herrerne sad og passiarede sammen inde i Stuen, medens Ingeborg, Fru Gyrithe Lemche og jeg opholdt os ude i Køkkenet. Vi havde anbragt os paa Køkkenbordet med Kaffe-

kanden imellem os og sludrede hyggeligt sammen. Da kunde Ingeborg leve op og tale interesseret om Kunst og Litteratur.

Doktor Lemches var Stuckenberg's gode Venner, og da de ikke boede langt fra hinanden, saas de ofte.

Men efterhaanden tog Fattigdommen og Ensomheden helt Modet fra den tidligere saa kække og drømmende Ingeborg. Der gik endnu et Stykke Tid, men saa kunde hun ikke holde til det længere . . . Hun tog ind til sin Familie i København.

Ingeborg kom ofte og besøgte mig og talte om sin Ensomhed og at hun følte sig svigtet af Stuckenberg og Drengene. Den Gang gik Togene kun langsomt, saa Toget fra København til Lyngby først var derude ved fire Tiden, og da Stuckenberg ofte underviste til Klokken tre hos Slomann, saa havde Ingeborg været overladt til sig selv og sin Ensomhed fra Klokken otte om Morgenen – og ofte under de elendigste Forhold. Jeg søgte at tale til hende, at jeg udmærket forstod hende – hvad hun jo ogsaa vidste, forstod, hvor svært hun havde det – men at hun og Viggo nu engang hørte sammen. Jeg foreslog hende at finde et Arbejde og saa tage hjem igen efter et Stykke Tids Forløb.

Jeg prøvede at finde et Arbejde til hende – men da var hun rejst bort uden at have fortalt mig Grunden.

Det viste sig nu, at de to Ægtepar i Overgartnerboligen havde forelsket sig i hinanden. Ingeborg var blevet daaret af Overgartnerens Guitar og Sang og af hans glade Sind . . . Det havde været ligesom et nyt Foraar og Eventyr i hendes Liv.

Ingeborg rejste ned til en Broder, hun havde paa New Zealand. Der kom saa Vennen ud, og sammen vilde de begynde en Virksomhed dèr.

Da der var gaet en Tid, fandt Ingeborg en Dag i Mandens Lomme en Billet hjem til Danmark. Billetten laa i et Brev, hvori Mandens Venner havde skrevet, at han skulde rejse hjem – men alene!

Dette var for meget for Ingeborg. Hun var nu forladt af alle. Hendes Mod og Stolthed var brudt. Hun skød sig med en Revolver, hun fandt i Mandens Lomme.

Jeg hørte med dyb Sorg om Ingeborgs Død.

Et Aars Tid senere kom Stuckenberg en Dag op til mig og forærede mig et Fotografi af Ingeborg og Drengene.

Da jeg fulgte ham ud og vi sagde Farvel til hinanden, begyndte han at gaa ned ad Trappen, medens jeg blev staaende i Døren. Da saa' Stuckenberg op paa mig med sine smukke, dybt bedrøvede Øjne, der fortalte alt det, han ikke havde faaet sagt.

Kort Tid efter døde Stuckenberg.

Thi to, der elsker hinanden,
kan volde hinanden mer ondt,
end alle de argeste Fjender,
som hævner sig Jorden rundt . . .

L. C. OG JEG

L. C. Niensens Far var Forstander for Hindholm Højskole og for Holsteinsminde. De var ti Søskende og en Plejedatter. Da Faderen døde, flyttede de til København, og da jeg blev gift med L. C., boede Moderen, som var en lille, fin og from Kvinde, sammen med seks af Børnene i en stor Lejlighed paa Vesterbrogade.

I dette meget gæstfri Hjem hos L. C.s Brødre og Søstre og hans elskelige Mor, kom ogsaa L. C.s litterære Venner, bl. a. Sigbjørn Obstfelder og Gabriel Finne. En Dag skulde de have Sødsuppe til Middag. Gabriel Finne smagte paa den og udbrød med Rædsel i Stemmen: »Fy Fa'n!«. Saa hældte han Eddike, Peber og Sennep i, rørte godt rundt, smagte og sagde tilfreds: »Nu er den bra!«.

Senere kom ogsaa Thomas P. Krag. Søstrene fik jævnlig Besøg af deres Kammerater, og en af Søstrene var gode Venner med Agnes Henningsen.

L. C.s og mine Børn var blandt de mange Børnebørn, der alle blev godt forkælet af deres Fastre. Vi var altid velkomne, paa hvilken Tid af Dagen vi dryssede ind. Særlig Søndag var der altid en stor Steg paa Bordet og i Reglen store Fade med »Bondepige

med Slør« – Børnenes Yndlingsret. Saa kom der Venner og Veninder af Døtrene og Sønnerne og Passiaren gik højt. Jeg mindes ikke mindst Tulle Rimestad, Christian Rimestads Søster, som et levende interesseret Menneske, optaget af de nye Bøger og af gammel Litteratur. Der var ogsaa flere Kammerater af Søstrene. Den ene af Søstrene var Malerinde paa Den kongelige Porcelænsfabrik. De var vældig optaget af Politik. Det var den Tid med Kvindernes Frigørelse, og der kom hede Diskussioner i Gang, saa vi maatte skiftes til at have Ordet. En Gang kom Johannes Nielsen ind og forsøgte at fortælle noget – men nej – han kunde ikke faa et Ord indført – og med et rasende Udfald, som ikke gjorde det ringeste Indtryk, forsvandt han igen.

Hver Fastelavn kom jeg tidligt med mine Børn, men inden jeg fik dem klædt ud og kom afsted, blev Klokkeren jo gerne henad ti, før vi kom derud. Saasart de hørte os paa Trappen, skyndte de sig paaklædt at kravle til Sengs under Tæpperne. En af Farbrødrene havde købt en stor Babymaske, paa hvis ene rødmossede Kind en Taare gjorde et yderst livagtigt Indtryk. Naar Børnene saa havde »riset« dem alle op, gik det i en Fart ind i Spisestuen, hvor det store Bord stod dækket med et Hav af hjemmebagte Fastelavnsboller . . . og Børnene var henrykte.

Om Søndagen efter Middagen, stod »Madam Blaa« altid henne ved Kakkellovnen inde i Dagligstuen, og med Skæmt og Løjer med Børnene gled den hyggelige Dag tilende.

Nytaarsaften var det store Lotteri, og Brødrene og Søstrene, hvoraf den ene var Sygeplejerske, var hjemme. Med Familie og Venner var vi gerne nogle og tyve glade Børn og Voksne.

Der var et udmærket Sammenhold mellem min Mands Søskende. De kunde udmærket fare op og skændes, saa Haarene røg dem om Ørene – men vé den, der angreb en af dem – og vi indgifte var med i Klanen.

Ved Lotteriet – Kortlotteri – laa der før eller senere en lille, flad Pakke til Søstrene. Det var hundrede Kroner fra en af Brødrene (det var mange Penge dengang) – de var til Huset som Hjælp til Gildet.

En af Søstrene blev gift, men nogle faa Aar efter døde hendes Mand. Søstrene fik da indrettet en Stue med hendes egne Møbler hjemme hos dem selv. Den unge Enke, der var meget bedrøvet, havde været paa Landet i nogle Dage, medens hendes Stue blev flyttet og det unge Hjem lukket – og saa hentede de deres Søster hjem.

ITALIEN

Da vi blev gift i Sommeren 1899, var L. C. Nielsen Redaktør af Illustreret Tidende. Et halvt Aars Tid efter var Dreyfus Affæren paa sit højeste, og L. C. kæmpede mod Dreyfus' uretfærdige Dom og vilde, saavidt han kunde, fremhæve dette i Bladet. Ejeren af Illustreret Tidende var en udmærket Mand, men han var bange for Bladets Anseelse. Gennem nogle af Læserne henstillede han til L. C. om ikke at omtale Dreyfus Affæren, men det vilde L. C. ikke. Han vilde skrive om Processens Forløb og vedblive med at fremhæve Dreyfus' Uskyld. Ejeren af Illustreret Tidende og L. C. skiltes da som Venner, og L. C. stod nu uden fast Stilling.

Vi bestemte os da et halvt Aars Tid efter at rejse til Italien den første November 1900. Vi rejste i eet Stræk til Firenze med vores lille Søn paa seks Maaneder. Det var ikke saa nemt med et saa lille Barn, men alle de Medrejsende var forstaaende og hjælpsomme.

I München, hvortil vi ankom den næste Morgen, var der en halv Times Ophold. Jeg stod af og gik ind i Jernbanerestaurantens Køkken. Der stod jeg med min lille Kasserolle med Børnemel og straks lagde Kokken sine Grejer fra sig og kom hen, tog Kasserollen og kogte Melet. Med en hjertelig Tak gik jeg ud paa Perronen igen – men hvem kan beskrive min Rædsel – Toget var kørt!

Det var nu heldigvis kun ude for at skifte Spor og kom hurtigt tilbage til Perronen. Jeg havde et lille Spritapparat med, saa alt var godt, og vi dampede videre mod Syd. Vi havde ikke Sovevogn, saa vi maatte sidde op hele Natten, men det tænker man ikke paa, naar man har et lille Barn paa Skødet. Hvordan vi selv fik Mad,

kan jeg ikke huske; vi havde vel noget Smørrebrød med fra København.

Paa Mont Blanc stod vi ud i den hvide Sne og drak det første Glas italienske Vin. Ved alle de større Stationer, hvor Toget gjorde Holdt, blev Barnevognen trukket ud for at alle kunde beundre dette Vidunder. De havde aldrig set en Barnevogn før i Italien. Der blev Børnene baaret af deres Ammer, der var iført sort Silkeskørt, hvide Bluser og pragtfuldt farvede, brede Silkebaand, som var arrangeret omkring Hovedet og faldt ned ad Ryggen til Nederdelens Kant. De havde Kniplinger paa Blusen og hvide Forklæder med Kniplinger i Kanten.

Endelig var vi i Firenze. Vi fik fat i en Droske og kørte hen til et Hotel lige ved Domkirken overfor Baptisteriet. Domkirken saa jeg nu slet ikke. Det gjaldt om at faa Barnet puslet og i Seng, og dejligt var det selv at faa Tøjet af og med en vidunderlig Følelse af Velvære at krybe i en frisk Seng. Italienerne er meget omhyggelige med deres Senge.

Da jeg vaagnede den næste Morgen og fik lukket Skodderne op, saa jeg den smukke Domkirkes Kuppel belyst af Solen.

L. C. gik ud for at finde et Sted, hvor vi kunde bo, og var saa heldig at møde Kunsthistorikeren Bierfreund, der sammen med Professor Friis boede hos en udmærket Familie, Maria Rosetti og hendes Mand, der var Kok, samt en gammel Onkel, som vistnok sørgede for Familiens Økonomi. De kaldte ham for Babo Frasi. Der flyttede vi hen et Par Dage efter og blev modtaget med megen Kærlighed og Omhu. Særlig min lille Søn, piccolo Jacopo, var de henrykt for. Manden havde tidligere været udlejet Kok, saa vi fik den herligste Mad.

Huset laa i en lille Gade, via Tadeo – nu et andet Navn – ved Lorenzo Kirken, hvor jeg mange Gange, naar det var Regnvejr, kørte Barnevognen rundt i den overdækkede Klostergaard.

Hjemme i Danmark havde de forskrækket mig ved at fortælle, at det var meget vanskeligt at faa Mælk i Italien til min lille Søn. Det lo Maria Rosetti meget af. Hver Morgen hørte man det lille Æsel skryde, naar det kom forspændt sin lille Vogn fuld af

Kurve med den dejligste Mælk i Glasflasker med blaa Glaspropper, rene og nydelige.

Ude i Køkkenet kunde jeg koge Vællingen til Barnet. Der var tre Huller i det gamle Komfur. De var saa hjælpsomme, saa alt gik let. Jakob maatte ligge i Barnevognen om Natten og i min Seng om Dagen, men da Vejret som Regel var straalende, var vi meget ude om Formiddagen. Jeg kørte Barnevognen hen til Pladsen foran San Marco, hvor der var dejligt med Sol. Ammerne med de pynkede Børn, der blev baaret paa Puder, og Mødrene, der ofte var med, hilste paa mig og kom med gode Raad, hvordan jeg skulde anbringe Barnevognen, saa Vinden ikke kom ind i Kalechen og skadede »Bambino« . . . Ogsaa de var naturligtvis meget interesseret i min Barnevogn.

Om Eftermiddagen kom en ung Kone og kørte med Jakob. Bierfreund og Professor Friis var mageløse til at vise mig Firenzes dejlige Kunst og lærte mig om den italienske Kunsthistorie. Hjemme hos Rosetti's havde Bierfreund, Friis og vi mange hyggelige Maaltider sammen.

Maden til Jakob fik jeg som sagt Lov til at tilberede i Køkkenet. Maria Rosettis Mand, Marito, og jeg havde hver vores Kogested paa Komfuret. Paa Marito's stod der altid smaa Lerskaale og Kander, hvori Maden blev tilberedt. Over Ilden blev Kødet stegt paa Spid. Maria Rosetti sad med sit Strikketøj. Da det blev koldt, havde hun en scaldino med Trækulsgløder under Skørterne. Marito fortalte Historier – sommetider meget vovede – saa fik jeg et Skub i Siden, som Tegn paa, at jeg skulde le paa dette Sted i Historien. Maria Rosetti slap sit Strikketøj, fægtede vildt med Hænderne i Luften og udbød forarget: »Gli uomini . . . gli uomini!« – de Mandfolk – og lo saa med. Saa skulde hun ind for at dække Bordet, og Marito benyttede sig af Lejligheden til at hale en Marsala Flaske frem og hælde en ordentlig Dosis Vin ned over Kødet og Saucen.

Om Morgenen aabnede vi Skodderne, og saa laa Maria Rosetti og jeg paa Maven i Vinduet og kiggede efter Posten. Hun havde en lille Kurv bundet til Sejlgarn, der var vundet omkring et Vind-

sel. Kurven blev saa firet ned, Breve lagt i Kurven og saa hejst op igen. Det var altid spændende at se, om Posten havde Brev med hjemmefra.

Jeg kan huske en Eftermiddag, Bierfreund vilde vise mig Kirken oppe paa piazzale Michelangelo. Naar Solen gik ned, lyste dens sidste Straaler gennem de lyserøde Alabastruder ind i Kirken. Det var et skønt Syn.

En Dag skulde jeg ud til Arkitekt Plesner, der boede i Udkanten af Firenze. Vi var en Dag gaaet op til Fiesole og havde set det gamle Amfiteater og havde beundret den dejlige Udsigt over Firenze. Nedturen er saa skøn at gaa. Nu er der Sporvogne – Menneskene gaar ikke saa langt nu til Dags. Der kom et Sørgetog bag os, og vi veg ud til Siden af Vejen. Det var Maleren Arnold Böcklin, der blev ført til sit sidste Hvilested.

Men den Dag, da jeg skulde ud til Plesner, var det for at overtale ham til at være med Juleaften, hvor vi skulde have Sammenskuds-Juleaften med et Fyrrenaale-juletræ, da vi ikke kunde opspore et Grantræ. Arkitekt Plesner lovede at deltage, og Juleaften blev fejret hos Maleren Hein. Vi var en hel Del Skandinavere, og vi fik rigtig gammeldansk Risengrød og Flæskesteg – Gæs var der ingen af – men en hyggelig og smuk Aften blev det med Julesange og venskabeligt Samvær, der samlede sig om den lille Jakob.

Til daglig mødtes som sagt Professor Friis, Bierfreund, L. C. og jeg til hyggelig Middag med god Mad og Vin. Saa inviterede Bierfreund os ofte ind til sig paa sit Værelse til Kaffe og Likør. Det var gode, lange og lærerige Samtaler om Kunst og om gamle Dages Firenze. Mediciernes Historie og Kunstnernes Liv og Kampe – og saa næste Dag ud og se deres Værker i de forskellige Musæer . . . Ja, der var en gammeldags Stemning over vort Liv i de tre Maaneder, vi levede der – og den fortsattes i Rom.

Den første Februar tog L. C. til Rom for at finde et italiensk Hjem, hvor vi kunde bo, og min Mand fandt den mageløse Signora Simoni. Dengang hed Gaden »Via aurora«, og den laa højt. For Enden af Gaden fandtes en lille Indgang til Borghese Haven.

Jeg fulgte saa efter til Rom nogle Dage senere, da jeg havde modtaget den gode Nyhed om den elskværdige Italienerinde, der lejede Værelser ud og som havde sagt, at jeg gerne maatte lave Mad til lille Jakob i Køkkenet.

En god Ven, en elskværdig Skandinav, hjalp mig op i Toget med Kuffert og Barnevogn. I Kupeen sad der en ældre Herre, og vi kom hurtig i Snak. Først spurgte han, om han maatte tage Barnet paa Skødet. Han var Italiener, og med et henført Udtryk sagde han: »Jeg skal til Rom og se Skt. Pietro!«

Vi ankom til Rom i god Behold og blev hjertelig modtaget. Vi skulde bo paa anden Sal, saa jeg fik Lov til at stille Barnevognen nede i Porten og fik en Kurv indrettet til Barnet oppe hos os selv. Der var en gammel Pige, Angela, og det var rørende at se denne gamle Kvinde med det lille Barn paa Armen. Hun fortalte, at hun selv engang havde haft otte »figli« – og med Haanden løftet op sagde hun, at de alle var i »Paradiso«, hvilket hun var fuldstændig overbevist om i sit kærlige, troskyldige Hjerte.

Vi havde to lyse Værelser. Signora Simoni havde en Datter, der var forlovet med un Amico . . . Ak ja, nu er de Bedsteforældre!

Om Morgenen kørte jeg Jakob op paa Monte Pincio. Den første Morgen i Rom stod jeg med Barnevognen og saa ud over Piazza del Popolo, da et Optog kom ind paa Pladsen. Forrest kørte en Kiste omgivet af Flag, saa fulgte Menneskeskaren tæt efter, og de fyldte hele Rundkredsen paa Piazzaen. Saa mange var der, at det blev en levende Rundkreds af sortklædte og uniformerede Mennesker. . . . Det var Verdi's Kiste, der blev ført gennem Rom. Jeg var meget betaget af denne Oplevelse den første Dag i Rom.

Den første Tid var det meget koldt i Vejret. Om Morgenen hang der lange Istapper ned fra Stenegene ved Springvandene, men saa tøde Solen dem op og varmede os. Man saa gennem en Have, hvor Sneen laa paa Træerne med de gyldne Appelsiner, men naar Solen kom var alt godt, Italienerne glemmer hurtigt Kulden.

Om Eftermiddagen kom der en ældre Kone og kørte med Jakob. Saa gik vi ned til Via Sistina, hvor der var en utrolig elskværdig

Vært i et lille Trattoria. Vi fik god Mad og Vin. . . . Havde vi Penge, betalte vi, havde vi ingen, blev vi skrevet op i en lille Bog, og Værten var lige venlig.

Vi var en hel Del Skandinaver, der mødtes der hver Dag. Og saa drog vi ud for at opleve den dejlige Kunst og de skønne gamle Ruiner. Colosseum og hele Forum laa som paa Marstrands Tid.

Græstotter og Blomster tittede ud fra Sprækkerne i Colosseum. Titus Buen hævede sig stolt, men paa Latinerhøjene laa endnu Ruinerne hen. Ud ad Via Appia gik man mellem Ruiner, men Cecilia Metella's Gravmæle stod skønt og velbevaret. Og her, ligesom inde i Rom, var de gamle Slotte og Palæer velbevarede.

En Dag sagde Signorina Simoni, at Datteren, hun selv, Amico, jeg og min Bambino skulde en Tur ud til Villa Doria Pamphilis Have. Jeg skulde have Kurven med Frokosten bundet under Barnevognens Kasse; det var højere Barnevogne, man dengang benyttede. Det var en godt forsynet Kurv med en stor Kapun, Frugt, Ost og Brød. Vi skulde spise i en lille Have udenfor Doria Pamphilis's Have, i en landlig Ristorante, hvor vi kunde faa Vin. Jeg vandrede afsted ned ad de dengang saa fredelige Gader, ned ad Via Aurora, ned til Trinita dei Monti – Kirken over den spanske Trappe – ad Via Sebastrinello, skraaede over Piazza de Spagna og videre ned ad Via Condolfi – forbi Caffè Greco – til Corse Umberto I. Videre tilvenstre ad denne til Piazza Venezia – over Piazza Collona – tilbage ad Via del Plebiscito og Corso Vittoria Emanuela til Largo d'Argentina til venstre ved Kirken Sct. Adrea della Valle – fra første Akt af »Tosca« – videre ad Smaagader ved Pompejo Teater til Piazza Farnese, med Farnese Palæet, langs Paladset til den fornemme Renæssance Gade Via Giulia, tilvenstre til Tiberbroen Ponte Sisto. Gennem Trasteveres Smaagader op ad Via Garibaldi til Janiculum, forbi Kirken S. Pietro in Montorio og videre ad Via Garibaldi til Byporten Porta S. Pancrazio – til Villa Doria Pamphili.

Vejen var lang – næppe mange kan vel tænke sig at gaa den i Dag til Fods – men Vejret var dejligt, saa jeg nød den lange, smukke Vej – og ved den hyggelige og velsmagende Frokost var

Stemningen høj. Efter at vi havde spist, gik Familien Simoni ind i Parken, men da Barnevognen ikke maatte komme derind, gik jeg hjem.

En Aften, da L. C. og jeg gik ned ad en stille Gade, hørte jeg Barnegraad. Jeg gik efter Lyden, der kom fra en Kiosk. Den var aflukket, og jeg sagde til L.C.: »Jeg gaar ikke herfra, før Moderen kommer!« Vi ventede en god halv Times Tid, saa kom Moderen endelig. Hun fortalte, at hun solgte Aviser, men havde været ude for at søge at skaffe Penge til Huslejen. Hendes Mand var indkaldt som Soldat, og hun tjente kun grumme lidt paa Kiosken.

Dagen efter var jeg i Skandinavisk Forening, og dér fortalte jeg om den stakkels unge Moder. Der var straks en af Vennerne, der foreslog, at vi skulde foranstalte en Musik- og Oplæsningsaften. Vi gik omgaaende i Gang med at tilrettelægge et Program – og alt gik efter dette Program. En norsk Pianistinde spillede, jeg sang, og Professor Friis læste op. En ung Malerinde havde tegnet og malet nogle nydelige Programmer. Der kom mange Tilhørere til Aftenfesten, og vi fik ogsaa en Del Penge ind paa Programmerne.

Glad gik jeg Dagen efter Festen hen til den unge Moder, fik af hende at vide, hvor Husværten boede, opsøgte ham og betalte Huslejen for to Maaneder frem i Tiden, og gik saa tilbage og gav Moderen lidt Mad samt Resten af Pengene. . . . Hun var straalende glad. Havde jeg givet hende alle Pengene, var Størstedelen sikkert blevet brugt til et Sølvkors som en Tak til Jomfru Maria.

Dette Brev fra Bjørn Bjørnson fik jeg, medens jeg boede i Rom:

Kjøbenhavn. 1901.

Aller kjæreste Margrethe

Lykkelige sjæl som er i et hav af sol og lys!

Vi har haft en herlig dag paa Nørrevold idag, saa stemningsfuldt som der nu altid er i Deres harmoniske hjem, og saa har jeg leet mig rent fordærvet af Thummelumsenforestilling.

Ja, nu er De en værdig hustru og moder. De staar her paa Deres fars skrivebord og titter paa den lille. Ja, gid De maa høre til de udkaarne, som aldrig lykken maa tage sig for lange ferier ifra.

Elskede Grethe

Fik dit kort samme dag vi drog til Danmark. Lad den deilige sol skinne for altid over Eders lykke! De hjerteligste hilsner til dig og din mand fra os begge – fra os *alle*.

Din gamle ven
Bjørn Bjørnson
og Oselio.

Vi gik meget paa Vin Restaurante om Aftenen. Saa havde vi Skinke, Ost og Æg med, og dør fik vi Brød og Vir. Fru Vullum – Orla Lehmanns Datter – først gift med Gotfred Rode, boede i Rom i nogle Maaneder sammen med Sønnen Helge Rode. En Aften var vi nogle Venner til The hos Fru Vullum. Bagefter sad Fru Vullum stille med sit aandfulde, smukke Ansigt, man anede Orla Lehmanns stolte Datter. Senere fortalte Fru Vullum Historier, gamle Eventyr og Oplevelser. Det var meget skønt.

Vi var sommetider paa Ture, Danske, Norske, Finner og Sven-skere. En Dag gik Turen til Castel Gandolfo og Nemi Søen og hjem gennem Gensano. En anden Dag tog vi til Villa d'Este. Der stod Fru Vullum og jeg og saa ud over Campagnen ud til Havet. Fru Vullum sagde da: »De skulde tage ud til Ostia en Dag, ud til Havet!« – »Men det har jeg desværre ikke Raad til«, svarede jeg. Et Par Dage efter kom Fru Vullum op til mig med hundrede Lire – dengang mange Penge – og sagde: »Nu kan De tage ud til Ostia . . . Jeg har faaet Pengene tilbage fra en Ven, der havde laant dem af mig.«

Da jeg vidste, hvor lidt Fru Vullum selv havde, var det meget svært at sige nej Tak, og Fru Vullum blev godt vred – men et Par Dage efter var vi heldigvis atter Venner igen.

Dette var et Brev, jeg fik hjemme i København, da vi var vendt tilbage fra Italien:

Firenze d. 19. December 1901

Kjære gode Margrethe Nielsen

Tak fordi De skrev til mig. Jeg blev så glad for det og vilde være så glad, om De sendte mig et Par Ord igjen. Jeg tænker så ofte på, hvordan De har det og har spurgt mig for, når jeg har haft Anledning, men Folk ved jo i Almindelighed så lidt om hinanden. Ialt-fald véd de intet om hvordan Folk har det indvendig og det er jo dog igrunden *det*, det mest kommer an på.

Jeg kunde forstå af Deres Brev, at De ikke havde det rigtig godt, og at De i det hele taget hører til dem, der ikke vil få det så let her i Verden.

Det er underligt – man synes altid det er så dejligt, om det engang kan hænde en at se et rigtig strålende glad Menneske, og dog tror jeg, man altid egentlig holder mest af dem, der har en Bund i sig med mørke Toner; det er som kun de kjendte noget til Livet og kun dem, der har den hele Fornemmelse af Livet. Især da holder man af, når sådanne Mennesker alligevel bærer Hovedet højt.

Fortæl mig hvordan det er gået Dem med Barnet? Blev det Dreng eller Pige, havde De det meget hårdt? Men især vil jeg vide, om De er kommet sådan over det, at det ikke har givet Dem noget Slags Knæk. Den enkelte hårde Tid kan være hård, men det forsvinder dog; – hvis Mennesker sætter til af sin Kraft, det synes jeg er det sørgelige. Når jeg tænker mig hvor langt Livet er, og hvor meget det kræver, synes jeg det er skrækkeligt, når Unge mister dem, og *der* skulde der

fares varligere for at det skal ske. Både af Mennesker indbyrdes og af én selv. Der vilde den Egoisme, der nu skrives så højt på, undertiden være lidt på sin Plads for Kvinder. Det er godt for Dem, at De har en Fader og mange andre, der kan passe på Dem. Det kan være svært, når deltagende Øjne følger én for nøje – jeg mener som De skrev, at det var svært at bedrøve – men De kan alligevel tro at det er godt at have disse Øjne. Gid De må få Glæde af Deres Musik, og gid De ikke må slides for meget mellem den og Børnene, men må kunne klare den svære Opgave at være et Menneske for Dem selv og en god Moder.

Hvordan går det vores fælles Venner? Har De set meget til Viggo Friederichsen? Er der nogen Tale om Debutering? Og hvordan går det med Aspelins Conserter, det er vel sådan midt imellem?

Jeg havde Brev for en Tid siden fra Fru Johan Bojer, hun skrev lidt om Deres Mand, at han måske skulde et Besøg op til dem. (L. C. blev nogle Maanedere i Firenze).

Vi har i Sommer været i Alperne og er nu i Firenze, vor kjæreste By, som forresten viser sig så slet som den overhovedet kan: et eneste gråt Søle for oven og for neden. Strax efter Jul rejser vi til Rom. Jeg venter mig ikke så god en Vinter som sidste, for jeg er lidet rask og man kan jo heller ikke vente at finde så gode Venner.

Farvel kjære Fru Margrethe. Hils Deres Mand og fælles Bekjendte.

Deres
Margrete Vullum

Fru Vullum havde som jeg har skrevet været i Rom Vinteren før med sin Søn, Helge Rode. Da L. C. og jeg kom fra Firenze,

traf vi en Aften Fru Vullum i den danske Forening, og vi blev hurtigt gode Venner.

En Dag i tindrende Sol kom jeg kørende med lille Jakob op paa Monte Pincio. Da jeg drejede om fra Via Sistina ud for den spanske Trappe, var der et lysende blegrødt Væld nedover Trappen. Det var blomstrende Mandelgrene. Konerne var næsten skjulte under de lyserøde Grene. Det var et skønt Syn ... Godt en Maaned efter sad de samme Koner med store Kurve, der var delt i to Halvdele – i den ene laa lysegrønne Mandler, i den anden røde Kirsebær.

Naar vi om Søndagen gik Tur her paa Monte Pincio, var der altid fuldt af unge, glade Familier med deres yndige Børn, som altid var nydeligt klædt, selv om Mor og Far var yderst beskedne i Tøj. Men den lykkelige Kærlighed, Italienerne har til deres Børn, holder sig stadig, ingen Skænden eller Mislyde høres. Børnene leger, og Forældrene glæder sig ved Synet.

Mange Aar efter var jeg atter i Rom med min yngste Søn, og Pinsedag gik vi om Aftenen op paa Monte Pincio. Vi saa ud over Rom, og saa Peterskirken belyst af et tusindtal Lys. Vi skyndte os ned til en Sporvogn og kom ud paa Peterspladsen. Der var en Mængde Mennesker, der sad ved de forskellige smaa Restauranter og drak deres Kaffe eller Vermouth – og hele Peterskirkens Facade funkledede af utallige smaa, lysende Olielamper. Der var to Orkestre, der skiftedes til at spille, og en smuk og glad Stemning beherskede den storslaaede Petersplads.

Men tilbage til mine unge Dage i Rom.

Om Aftenen samledes vi ofte paa Trattoria. Der var blandt andre to unge Mænd, den ene var Danskeren Viggo Friederichen, der var en ung, begyndende Skuespiller – senere blev han Direktør for Folketeatret efter Johannes Nielsen, med Einar Christiansen som kunstnerisk Raadgiver – og den unge finske Billedhugger Aspelin.

Jeg kan huske en Aften vi sad i et Trattoria i en Kælder; Aspelin sad paa en Vintønde, og han og Guitaren var bekranset

med Vinløv. Det var Fru Vullum, der havde bekranset ham. Aspelin gik altid med sin uadskillelige Guitar. Som han sad der paa Vintønden, lignede han et Billede af den unge Bellmann.

En Dag var Aspelin væk. Jeg spurgte Friederichen, om han var rejst. »Nej«, svarede Friederichen – »men Aspelin kravlede rundt paa Fontana Trevi i Nat – og nu sidder han paa sit Værelse og reparerer sit eneste Par Bukser!«

Flere Aar efter var jeg henne paa Folketeatret og besøge Friederichen. I Samtalens Forløb om gamle Minder fra Rom, spurgte jeg om Aspelin.

»Ak«, sagde Friederichen »ønsk ikke at se ham igen . . . han er blevet en rig og fed Grosserer!«

I Maj Maaned rejste jeg alene hjem med min lille Dreng. Meningen var, at vi først skulde tage til Firenze og blive der en Uges Tid, hvorefter jeg og lille Jakob vilde tage et sent Aftentog, som næste Dags Eftermiddag vilde være i München, hvor et ungt Ægtepar vilde tage sig af os i de Timer, vi havde Ophold dér.

Da jeg vilde stige ind i Kupeen i Firenze, sad der i Kupeen kun Herrer, der med gnavne Miner ihærdigt paastod, at der ingen Plads var. Men da jeg havde Pladsbillet, maatte de jo bøje sig og lade mig komme ind. Men da saa L. C. rakte mig lille Jakob op, blev Stemningen absolut ikke venligere.

Jeg tog det ganske roligt, hjem skulde jeg jo. L. C. vilde saa blive i Firenze. Jeg skulde have mit Barn nummer to og turde ikke opsætte Rejsen længere; der var kun fire Maaneder til at Jakobs lille Bror skulde komme til Verden, saa det var paa høje Tid jeg vendte hjem.

Jeg tog Jakob paa Skødet, og han faldt hurtig i Søvn. Jeg havde mit lille Spritapparat med, saa det anbragte jeg paa Gulvet i Kupeen og varmede hans Mad – og efterhaanden blev mine Medrejsende mere venlige, især da de blev klar over, at Jakob var rolig og ikke gav en Lyd fra sig.

Vi ankom i god Behold til München, hvor vores Venner stod paa Banegaarden for at tage imod os. De boede paa Hotel og havde dér faaet en Kotelet, der svømmede i fed Smørsauce. Jeg

gøs og sagde: »Det er sødt af jer, men I maa undskylde – det højeste jeg kan spise er et Stykke Smørrebrød og drikke en Kop Kaffe!«

Jakob fik sin Mad, og om Aftenen fulgte det unge Ægtepar mig til Toget. Vi fandt en Kupé, hvor der kun sad en ældre Herre, en elskværdig Tysker, der, da vi havde kørt lidt, sagde: »Nu overlader jeg Dem Kupeen, saa kan De lægge Deres Barn paa det ene Sæde, saa De selv kan faa hvilet Dem!«

Søvn blev der nu ikke meget af, men blot det at kunne ligge ned, hjalp godt.

Næste Morgen var vi i Berlin, hvor jeg skiftede Tog til Warnemünde – og saa ned i Skibet til Gedser. Paa Skibet kunde baade Jakob og jeg lægge os. Jeg hørte to Damer, som aabenbart troede, jeg var Udlænding, sige: »Ja, hun har jo godt Tøj paa, men hvor ser det krøllet og plettet ud!« Det var ikke saa underligt med den primitive Madlavning til Jakob!

Da vi nærmede os Gedser, saa jeg Far staa ved Landgangen . . . Da kneb det med Taarerne.

Far, Jakob og jeg kørte saa hjem gennem den nysudsprungne Bøgeskov. Da vi ankom til København, skulde Far i Hast paa Teatret, men to af L. C.s Søstre tog kærligt imod os, og vi kørte hjem til deres store Hjem, hvor vi blev modtaget med aabne Arme af L. C.s Mor og Søkende.

En Maanedes Tid efter tog Jakob og jeg til Korselitze paa Falster, hvor Mor, min Søster og hendes to Dreng boede i en Sommerbolig. I August kom L. C. hjem fra Italien, og vi flyttede ind paa Nørregade overfor Folketeatret.

Mange Aar efter fik jeg en Dag følgende lille Brev fra Fru Edith Rode, hvori hun omtaler sin Mand, Helge Rode.

April 1937.

Kære Fru Margrethe Schnohr

Tak for Deres venlige Brev. Jeg føler Dem ikke som en Fremmed, men som en Ungdomsbekendt. Jeg hu-

sker Dem så godt – og så er De jo Carsten Niensens Mor.

Tak for, hvad De skriver om Helge. Sådan var han, og derfor er han heller ikke død. Skulde han kun være Støv og Aske? Den Tanke er for mig så helt absurd, nej, nu er han frigjort og befriet for Alderdommens Tornevej.

Mange Hilsner fra Deres hengivne
Edith Rode

I Februar Maaned 1904 havde Fru Thyra Schmiegelow inviteret mig med op til Voksenkollen. Der var dejligt oppe med Masser af Sne, Sol og en tindrende blaa Himmel. Vi var saa meget som muligt ude at trave eller kørte paa Kælk med en lang Styrestang, hvor vi rundede Vejen i susende Fart til Holmenkollen. Saa blev vi sammen med et Par Venner trukket i Række op til Voksenkollen igen af en Hest.

En Morgen var der Telefon til mig. Det var Bjørn Bjørnson, der paa det Tidspunkt var Chef for det nye Nationalteater i Kristiania.

– »Søte Grete . . . Kan I . . . br . . . berr . . . berrrr . . . br« – og der lød en lang, uforstaaelig Rullen i Telefonen.

– »Jeg kan ikke forstaa«, svarede jeg.

– »Er du da Idiot, Grete« . . . Men saa kom det lidt roligere, om vi næste Dag vilde komme til Middag hos Bjørn, der paa det Tidspunkt endnu var gift med Gina Oselio, som jeg jo kendte fra København. Og det vilde vi naturligvis meget gerne.

Middagen var Klokken to en halv. Vi skulde derpaa i Teatret Klokken fire og høre Humperdincks lille Opera »Hans og Grethe«. Saa kunde vi bagefter – Klokken otte – naa at se »En Fallit« af Bjørnstjerne Bjørnson.

Da vi kom, var Oselio ikke alt for venlig imod os. De havde nemlig Strygedag, men den Slags Smaating skænkede Bjørn naturligvis ikke en Tanke. Han var i straalende Humør, og Thyra og

jeg glædede os til Aftenens Begivenheder. Da vi efter Middagen skulde gaa, strakte Bjørn Haanden ud mod Fruen, men fik ingen Penge. Da vi saa kom ned paa Gaden, raabte Bjørn en Slæde an, og vi kørte i frisk Humør til Teatret. Vel ankommen dertil, sagde Bjørn flot til Kusken: »Gaa bare op til Pigerne hjemme hos mig og faa Pengene!«

Saa gik vi ind i det smukke Teater. Der herskede en glad, forventningsfuld Stemning blandt det fuldtallige Publikum af Børn og deres Mødre. I den Akt, hvor Hans bliver lukket inde af Heksen, var der en lille Pige ved Siden af mig, der brast i en hjerteskrærende Hulken og snøftede:

– »Kommer den Gutten da aldrig ut igen?«

Da Operaen var forbi, kom Bjørn ned til os og spurgte os, om vi ikke vilde op og se Scenen. Vi gik derop, og lidt efter kom Edvard Grieg og skulde tale med Bjørn . . . Det var en Oplevelse at se ind i Griegs levende og karakterfulde Ansigt.

Vi fik Billetterne til Aftenens Forestilling, og med en hjertelig Tak for en festlig Dag skyndte vi os hen til en Restaurant paa Carl Johan for at faa noget at spise. Saa igen i Teatret, hvor vi saa »En Fallit«. Efter Forestillingen fik vi hyret en Kane, og i straalende Maaneskin kørte vi saa op til Voksenkollen igen.

Vi boede en Sommer i en Villa paa Hegels Grund mellem »Skovgaard« og Datterens Ejendom »Krathuset«. Vores Hus laa frit paa Marken. En Dag, vi skulde til Middag hos Hegels, gik vi op gennem Haven. Bjørnstjerne Bjørnson stod under et nysudsprunget Bøgetræ, stod med Hatten i Haanden og med sit hvide, smukke Hoved løftet op mod Træets lysegrønne Krone.

Ved Bordet rejste Bjørnstjerne Bjørnson sig op og holdt en Tale for den lyse, danske Sommer og for den lyse Bøg, der var som Fru Heiberg, straalende og vidtfavnende som hendes Kunst. Bjørnsons Stemme var i Stuer stille og melodisk musikalsk.

En anden Gang vi var til Middag hos Hegels – det var i deres Københavnerlejlighed i Amaliegade – stod Bjørnstjerne Bjørnson midt i Dagligstuen. Da Peter Nansen traadte ind, straalende Bjørnsons Ansigt. Han omfavnede og kyskede Nansen paa begge

Kinder. Bjørnson var ganske fortryllet af Nansens Charme, men var ogsaa en stor Beundrer af Nansens Dygtighed, Kærlighed og Hjælpsomhed. Digtere, gamle og unge – mange har Nansen rakt en hjælpende og støttende Haand. Han var ganske uselvvisk, naar det gjaldt Hjælp og Opmuntring.

Medens vi om Sommeren boede ude i Ordrup, havde Drachmann i nogen Tid været Gæst hos Hegels, og en Dag kom Fru Hegel over til os og sagde: – »Vil I ikke nok være flinke og tage ind med Drachmann og hans Kone Soffi . . . Drachmann skal læse nogle Digte op paa »Sommerlyst« i Aften, og min Mand og jeg er lidt trætte af at sidde for længe oppe hver Aften.«

Vi tog saa ind til »Bristol« – det var en stor Restaurant paa Raadhuspladsen – hvor vi mødtes med Drachmanns Søster, Fru Erna Juel Hansen. Vi havde en fornøjelig Middag, og saa kørte vi ud til »Sommerlyst«, hvor Drachmann læste en hel Række Digte for det fuldtallige og taknemmelige Publikum.

Og saa kørte vi hjem i den lyse Sommernat i en aaben Vogn og skiltes ved »Skovgaard«. Drachmann var i sit bedste Lune, hjertelig og glad.

Den Sommer arbejdede L. C. paa Bogen om den gamle Etatsraad Hegel, Skaberen af det store Forlag Gyldendal. Vi var mange Gange til Middag paa »Skovgaard« sammen med Georg Brandes og hans Hustru, den norske Digter Vilhelm Krag, Sven Lange og hans Kone, Ove Rode, Bjørnstjerne Bjørnson og mange andre. Der var altid en glad og fri Stemning, nogle Gæster kom tidligt, gik rundt i Haven eller sad og passiarede, inden der blev kaldt ind til Middag.

Til Festen for Drachmann paa Raadhuset efter Festforestillingen paa Det kgl. Teater, hvor Drachmann ikke fik talt med det Menneske, han helst vilde møde og hvor Drachmann rejste sig fra sin Plads og udslyngede de uoverlagte, taabelige Ord, hidset af Skuffelsen, kom han til Raadhuset, hvor der ingen rigtig Stemning var, kun nogle mere eller mindre matte og kedelige Taler.

Saa kom Studenternes Fakkeltog. Studenterne selv var sværtet sorte af Faklernes Røg. Vinden havde blæst mod Fakkeltøget.

Da de kom ind i Raadhuset, kastede de sig hurtigt over de Punchebowle, der stod paa Bordene rundt paa Balkonen. Meget hurtigt blev Studenterne mere eller mindre fulde. Stemningen steg betydeligt ud paa de lyse Timer, og en berømt Skuespillerinde dansede Mavedans paa Bordet i Hallen. Dette fik jeg senere at vide af en Ven, der havde overværet denne Slutning paa Festen.

Men da var Drachmann forlængst gaaet hjem.

Johannes V. Jensen, Fru Else, L. C. Nielsen og jeg stod sammen ved et-to-tiden, da Drachmann kom hen til os, lagde sine Arme om Fru Elses og mine Skuldre, og sagde: »Naa, I to søde Piger, hvad vil I?«

– »Vi vil hjem«, svarede vi.

– »Det vil jeg ogsaa . . . Godnat da alle fire.« Og saa gik Drachmann.

Næste Dag mødte jeg en Dame af mit Bekendtskab, der sagde: – »Det var dog en skrækkelig Skandale, Drachmann lavede ved Festen i Nat paa Raadhuset.«

– »Saa . . . Var De med?« spurgte jeg.

– »Nej, men jeg har hørt . . .«

– »Ja, jeg forstaar intet«, svarede jeg. »Inden Drachmann gik, var det en ret kedsommelig Fest.«

Nu, mange Aar efter snakkes der stadig om Drachmanns Skyld i den Skandale, Festen sluttede med – og det af Mennesker, der ikke var med, men »har hørt« . . .

Om Festen paa Raadhuset kan man læse i Johannes Ursins smukke Bog om Drachmann. I denne Bog er ogsaa omtalt de Smudsartikler, Aviserne bragte om Drachmann og om de ulyksalige Ord, der blev udtalt af ham i en daarlig og uinspireret Tale, der ganske vist var ment lystig og frisk, men som var uden Slutning, derfor blev Ordet staaende.

Der staar ogsaa i Johannes Ursins Bog om de smukke Fester, som Stockholm og Göteborg hædrede Drachmann med, og om den svenske Konges smukke Ord og lange Samtale med Drachmann.

Vi kom af og til til Selskab eller smaa Sammenkomster hos

Nansens. Et af de første Selskaber var faa Aar efter deres Ægte-skab. Der var Viggo Hørup med Fruen og Datter, Ellen Hørup, Helge og Ove Rode med Fruer, Henrik Cavling og flere.

Da vi havde samtalen lidt, var Fru Nansen og Cavling forsvundet. Lidt efter aabnedes Dørene til Spisestuen . . . Der stod Fru Nansen iført nydelig Kniplingskappe og hvidt Forklæde og ved Siden af Cavling med Kokkehue og hvidt Forklæde. De stod bag en lang Disk med Stege, Roastbeef, alle mulige Sild, Salater og meget andet. Der var Smaaaborde rundt og Herrerne serverede for Damerne.

En anden Gang – mange Aar senere – var vi inviteret til Karneval hos Nansens. Vi var mange, og det var glimrende arrangeret paa samme Maade med Smaaaborde. I en Fart blev der lagt Duge paa og en Spaankurv blev placeret paa hvert Bord. I Kurven var der Servietter, en udskaaet And og Vin i Flaconer. Damerne arrangerede paa hver sit Bord Smør, Ost o.s.v. Desserten blev budt rundt. Saa kom Ernst Bojesen ind – det vil sige han stod indeni store Ringe af Kransekage. Han stod stille midt i den store Stue og sagde: »Kom og tag selv.« Det vakte megen Jubel.

Nansen var klædt som Napoleon. Fru Nansen saa dejlig ud, klædt i struttende sort Taftskørt med et spansk Sjal arrangeret over Skulderen, saa det saa ud som et spraglet nedringet Liv.

Da Fru Nansen dansede med en meget smuk ung Adelsmand, der var klædt ud som »The blue boy«, veg vi alle til Side for det smukke Par, der dansede alene rundt.

Nansen stod i Baggrunden. Han var en ligbleg Napoleon.

Jeg stod ved Siden af Fru Michaëlis. Vi sagde til hinanden: »Det gør os for meget ondt. Godnat« – og vi gik.

Fru Nansen kunne være saa mangefold baade i sin Kunst og som Menneske. Hun var en Gang to Sæsoner Direktør paa Folke-teatret sammen med Far. De spillede blandt andet »For Alvor«. Fru Rindom, daværende Frk. Ellen Diedrick var blevet syg, og Far vilde aflyse Forestillingen. Men Fru Nansen sagde: »Dorph, den Rolle kan jeg ud og ind, saa mange Gange jeg har hørt Mor i netop den Rolle«.

Fru Nansen gjorde megen Lykke i Rollen.

Et Par Aftener efter kom jeg oppe fra Fars og Mors Hjem, der laa paa anden Sal over Paaklædningsværelserne og gik ned over Scenen. Der stod Fru Nansen, og hun sagde til mig:

»Gaa nu ned i Teatret – og tænk paa Mor«.

Henrik Cavling havde jeg truffet for mange Aar siden til Festerne hos Peter Nansens. Saa mødtes vi igen paa Fægtesalen hos Kaptajn Berthelsen. Som ung Pige havde jeg i flere Aar fægtet, først som Elev, senere som Lærerinde hos Berthelsen. Nu mange Aar efter syntes jeg, jeg trængte til at fægte igen og gik da op paa Berthelsens store Fægtesal paa Kongens Nytorv. Om Sommeren kunde vi mange Gange fægte oppe paa det flade Tag, der var omgivet af et forsvarligt Gelænder, men om Vinteren fægtede vi nede i den store Fægtesal, og der mødte jeg til min store Glæde den elskværdige Cavling igen.

Efter at vi havde talt lidt sammen, kaldte Cavling mig for »Fru Sødning«, det var en stor Udmærkelse for mig.

Fru Lindgren – Kaptajn Berthelsens ældste Datter og Mor til nuværende Direktør for Den kongelige Porcelænsfabrik – som jeg havde kendt fra hun var Barn og jeg ung Pige paa den gamle Fægtesal, traf jeg nu igen. Fru Lindgren og jeg morede os med at fægte Assaut med almindelige Klinger eller med Duellklinger. Det morede Cavling meget at se paa, saa naar vi var godt i Gang og Cavling kom, sagde han altid: »Kan saa I to Hyæner tage en Holmgang!«

En Dag kom L. C. hjem og sagde: »Jeg mødte Knut Hamsun sammen med Johannes V. Jensen, og hans Kone, Else. De kommer til Middag i Morgen og ogsaa Ludvig Holstein«.

L. C. og Joh. V. var gode Venner, og vi kom ofte sammen. Jeg var meget spændt paa at møde Knut Hamsun. Jeg havde læst hans Bog »Sult« og glædede mig nu til at lære ham personligt at kende. Næste Dag traadte en høj, smuk Mand ind; han havde et meget karakteristisk Hoved. Det blev virkelig en yderst fornøjelig Middag. Knut Hamsun var lige kommet hjem fra en Rejse til Udlandet, og han fortalte blandt andet, hvordan han havde

tabt en Mængde Penge i et udenlandsk Spille-Casino. Alt for tidligt, syntes jeg, brød Knut Hamsun op, med et meget chevaleresk Buk takkede han og gik.

Nogle Dage efter talte jeg med Joh. V. og sagde: »Det var rigtignok kedeligt, at Knut Hamsun gik saa tidligt forleden Aften.«

»Det skal jeg sige Dem«, svarede Joh. V. »Han kunde ikke nære sig længere. Han maatte ud og drikke løs . . . og det vilde han ikke gøre i Deres Hjem!«

Men det var en Oplevelse at se og høre Knut Hamsun.

Vi boede i en hyggelig Lejlighed paa Nørregade. Vi havde først boet oven over i en Kvistlejlighed, og en Dag oplevede jeg min første Ildebrand. Min ældste Søn var ét og et kvart Aar, Nummer to Søn kun en Maaned gammel. Det var i Begyndelsen af November 1901. En Morgen hamrede det paa Døren og en Brandmand kom ind og stod for Enden af min Seng.

»Bliv ikke bange, lille Frue«, sagde han. Begge Børnene laa i mit Soveværelse i hver sin lille Tremmeseng, som jeg havde faaet af L. C.s Mor. Deri havde ogsaa hendes egne Børn ligget. »Men«, fortsatte Brandmanden »der er Ild i Lejligheden ved Siden af Deres, og der er nogle Folk i Huset der siger, at der bor en gammel Dame derinde . . . men vi kan ikke finde hende paa Grund af Røgen . . . Ved De noget?«

»Ja«, svarede jeg. »Der bor virkelig en gammel Dame derinde!« Saa gik Brandmanden igen.

Det var ganske tidligt om Morgenen, og jeg blev bange. Børnene sov, og jeg tog dem op i min Seng. Lidt efter kom Brandmanden igen og sagde:

»Nu er Ilden slukket. Den gamle Dame fandt vi kvalt af Røgen.« Det var meget uhyggeligt.

Vi boede lige over for Folketeatret, og da Far gik sin sædvanlige Morgentur, blev han forskrækket ved at se Brandbilerne holde udenfor vores Gadedør og kom op for at se, hvad der var sket.

»Det er bedre, I kommer hen til os til Middag efter den Forskrækkelse«, sagde Far.

Der var en modbydelig Stank paa Trappeopgangen. Den

stakkels Kvinde var kommet til at vælte et Stearinlys i Stage ned i Sengen.

Da der saa nogen Tid efter blev en Lejlighed ledig neden under, flyttede vi der ned.

Det er en af de fornøjeligste Flytninger, jeg har været med til. Maleren Valdemar Neiiendam, en god Ven af L. C., og en gammel Onkel af L. C., Snedkermester Søren Christensen, var tilsagt til Hjælp. Først blev Børnenes Senge baaret ned i den Stue, der skulde være deres – og derpaa mit Soveværelse. Det blev saa gjort færdigt, og Børnene blev bragt til Ro. Derefter blev L. C.s store Skrivebord flyttet ned og hans Skrivebordsstol – og saa lukkede han sig inde for at skrive sit Mindedigt over Hørup, der fornylig var død. Saa klarede vi andre Resten. Jeg havde en vældig flink Pige, og ved hendes og min Hjælp blev alle Smaating, Tøj og saa videre baaret ned. Mandfolkene bar alle Møblerne ned, og Dagen efter kom Hornung og Møllerfolkene og bar Flygelet ned. Da saa alt var nogenlunde sat paa Plads, havde Pigen og jeg smurt et stort Fad med Smørrebød, og det, Snaps og Øl blev nydt med stor Fornøjelse.

Johannes V. Jensen, der var et Par Aar yngre end L. C., kom en hel Del i vores Hjem efter at L. C. og jeg var blevet gift. Ogsaa efter at Johannes V. Jensen var blevet gift med Else Marie Jensen, født Ulrik, kom de begge i vores Hjem, og senere traf jeg Else Johannes V. Jensen mange Gange ude hos L. C.s Søstre paa Vesterbrogade.

Jeg kan endnu se dem for mig om Foraaret, naar de kom spadserende paa Gaden – Johannes V. Jensen altid nogle Skridt foran Fru Else. I det første Tiaar efter Aarhundredskiftet hørte ogsaa Ludvig Holstein med til Johannes V. Jensens og L.C.s Venner. De havde en Overgang Planer om at købe Jord ved Tibirke Bakker. Dengang kunde en Tønde Land deroppe købes for nogle faa Hundrede Kroner, men hverken Holstein eller L.C. kunde afse saa mange Penge, saa Johannes V. Jensen var den eneste af dem, der fik realiseret Planen, og han tilbragte mange lykkelige Dage deroppe i det Hus, han fik opført paa sin Grund.

Efter at Ludvig Holstein i 1915 var blevet gift med Else Johannes V. Jensens Søster, Thyra, lejede han et lille Hus i Nærheden af Ramløse og boede der i en Række Somre.

Ludvig Holstein, der absolut ikke yndede at blive tituleret Greve, kom en Overgang næsten daglig hjemme hos os, og han og L. C. kunde snakke og diskutere i det uendelige. Da jeg en Dag foreslog dem at udnytte Tiden mere positivt til Arbejde i Stedet for til de timelange Diskussioner, saa' de begge fuldstændig uforstaaende paa mig som var det det mest taabelige, noget Menneske kunde finde paa at foreslaa dem – hvorefter de ganske uanfægtet genoptog den afbrudte Samtale til langt ud paa Natten.

Mellem L. C.s og mine mange gode Venner var ogsaa Maleren Ludvig Find og hans elskelige Hustru, Kirsten Find, et Venskab, der varede lige til deres Død.

Gik det rent økonomisk enten op eller ned for Find – der var mange Munde, der skulde mættes – altid var han den samme glade Sjæl, altid var han parat til at se de lyse Sider i overbevist Tro paa, at »noget vil vise sig!«

L. C. og Find udsendte sammen paa Gyldendals Forlag Bogen »Hanne« med Finds litografiske Illustrationer og med Vers af L. C.

I 1928 boede jeg en Sommer sammen med min yngste Søn, Carsten, og Ludvig og Kirsten Find i den lille østpyrenæiske By Prades, hvor senere Pablo Casals slog sig ned efter den spanske Borgerkrig.

Da jeg var i Berlin i 1907 for at faa Undervisning i Sang, var Komponisten Carl Nielsen og hans Hustru, Billedhuggerinden Anne Marie Carl Nielsen der ogsaa paa et Ferieophold. De var mageløse mod mig. Det begyndte en Aften, hvor jeg var gaaet tidligt i Seng, da det pludselig bankede paa Døren. Det var Carl Nielsen: »Op med Dem i en Fart . . . vi skal ud og feste!«

Vi drog af Sted hen til en stor Musikrestaurant, og vi morede os herligt.

En anden Dag tog de mig med i den zoologiske Have. Der var i et Bur en Mængde smaa Løveunger. De var ikke til at staa for – og det kunde Anne Marie Carl Nielsen da heller ikke. Hun

stak Armen langt ind i Buret og klappede Løveungerne og tril-lede dem rundt.

En anden Gang skulde vi ud til en Villa ved Wannsee. Vi sejlede og sejlede, og det blev langt over Tiden, da vi endelig ankom til Villaaen, men vi blev meget hjertelig modtaget. Villaens Ejer var en Efterkommer af Felix Mendelssohn-Bartholdy, og var en god Ven af Carl Nielsen. De ejede en stor Sejlbaad, og da vi havde spist, var vi en Tur ude paa Wannsee. Baaden laa – for mit Vedkommende – lidt for truende paa Siden, men Carl Nielsen og hans Ven var saa langt inde i Musikkens Verden, saa dem generede det slet ikke, naar Sejlet ofte næsten laa vandret.

Efter den fornøjelige Dag, sagde vi Farvel og tog Toget ind til Berlin. Da vi var kommet dertil, sagde Carl Nielsen: »Nu skal vi ind og ha' en Flaske Vin!«

Vi fandt et godt Sted, og Fru Anne Marie Carl Nielsen saa Vinlisten igennem.

»Nu skal du se, Carl. – Her er en Pies Port! – Hvis du kan bestille den uden at le, skal jeg betale den – hvis ikke, giver du den!«

Naturligvis lo Carl Nielsen!

TO STORE SANGERINDER

Jeg har haft den Lykke at faa Undervisning i Sang af to store Sangerinder, to store Personligheder. Som ung Pige følte jeg en stærk Trang til at faa at vide, om jeg havde Stemme nok til videre Uddannelse.

En Dag gik jeg saa – uden at sige noget om det hjemme – hen til det lille Hotel, hvor jeg havde hørt, at den store, norskfødte Johan Svendsen boede. Johan Svendsen var paa det Tidspunkt Det kgl. Teaters Kapelmester. Som Musikforlægger Wilhelm Hansen engang sagde: »Johan Svendsen er en vidunderlig Komponist – og er den næststørste Dirigent i Europa!«

Kgl. Operasangerinde Elisabeth Dons som Amneris i »Aida«.

Far kendte Johan Svendsen, saa derfor vovede jeg dette Skridt. Da jeg havde sagt, hvem jeg var og var blevet vel modtaget – Johan Svendsen var dengang endnu ikke blevet gift og boede paa et lille Hotel – spurgte han mig, om jeg kunde komme op paa Det kgl. Teaters Syngesal den og den Dag, saa vilde han høre mig synge.

Jeg kom paa den aftalte Dag og sang: »Ørnen løfter med stærke Slag«. Jeg tror nok, Kapelmesteren morede sig over mit frejdige gaa-paa Mod og mine altfor kraftige Toner.

– »Har jeg Stemme nok?« spurgte jeg.

– »Ja, Gud velsigne Dem«, svarede Johan Svendsen. »Men De trænger til at lære . . . Nu skal jeg tale med Frøken Dons.«

Hjemme blev de jo lidt forbavsede, men jeg fik da Lov til at begynde min Sangundervisning.

Saa begyndte jeg at synge hos Frøken Dons og sang et Par Aar, men da jeg blev gift, maatte jeg holde op i lang Tid.

Frøken Dons var mageløs imod mig, for da jeg havde faaet to Børn og gerne vilde tjene nogle Penge selv, sang hun atter med mig gennem flere Aar. Storslaaet som kongelig Operasangerinde – og fattig som jeg selv var – sagde Frøken Dons: »Det er for min egen Fornøjelse, at jeg synger med Dem!«

Da jeg som sagt allerede havde to smaa Drenge og derfor havde nok at gøre om Dagen, kom jeg til Frøken Dons om Aftenen og fik Timer. En Vinter var Frøken Dons ofte træt. Naar jeg kom, laa hun gerne paa sin Sofa, indhyllet i et Sjal.

– »Naa, sæt Dem ned, saa kan vi tale lidt sammen.«

Efter en lille Tid rejste hun sig med et Suk:

– »Skal vi saa begynde!«

Lidt efter blev Sjalet lagt bort, og Frøken Dons sang med.

– »Nu er det nok for i Aften«, sagde hun tilsidst.

Medens jeg tog Tøjet paa, hørte jeg skønne Toner inde fra Dagligstuen.

En Aften sang jeg en af Grevindens Arier fra »Figaro's Bryllup«. Det maa aabenbart ikke have været godt nok, for jeg fik en ordentlig Skyll.

Da jeg ikke vilde have, at Frøken Dons skulde se, at jeg tudede, kom jeg i en Fart ud og ned ad Trapperne . . . og dér faldt Taarerne!

Et Par Aftener efter kom jeg igen. Vi lod som ingenting, og jeg begyndte igen med Arien.

Da jeg sluttede, udbrød Frøken Dons:

– »Den Omgang forleden havde De sgu godt af!«

Jeg kom sommetider til Middag hos Frøken Dons sammen med hendes yndige og fine Mor. Moderen var af gammel tysk Slægt. Datteren havde arvet hendes smukke Øjne og ædle Træk. Faderen havde været Godsejer, og som Frøken Dons sagde: »Havde Far bare ladet Inspektøren passe Driften og ikke blandet sig i Landbruget, men blevet i sine Værelser, røget sine Cigarer og passet Regnskaberne, var alt gaaet godt.«

Ja, nu er der ikke mange tilbage, der har hørt Frøken Dons synge Orfeus. Hvor skønt og varmt Stemmen klang! De store, dybe Toner ved Nedstigningen til Hades: »Furier: Ak, forbarm jer!« Og Amneris i »Aida«, der passede Frøken Dons' Stemme ved sit store Omfang, og hvor hun selv var den stolte Kongedatter.

En Dag havde L.C. og jeg bedt Ellen Key og Fru Vullum til The og havde ogsaa bedt Frøken Dons, men hun svarede:

20.9.1904.

Kjære Ven

Jeg skal spille i Aften og er meget kjed af, at jeg ikke tør gaa paa Thevisit. Ellen Key havde jeg umaadelig Lyst til at se, ligeledes Fru Vullum. Hils sidstnævnte og sig hende, at hun ikke maa glemme det mig tiltænkte Besøg. – Jeg er næsten altid hjemme om Aftenen. Sig ogsaa det.

Jeg fik i Gaar, fra Gyldendalsk Boghandel, sendt Helge Rodes »Solsagn«; vær sød og sig mig, om det

betyder, at den er fra Helge Rode – eller hvad betyder det, der staar intet i den.

Kjærlig Hilsen
Deres meget hengivne
Elisabeth Dons

Theselskabet blev nu lavet om til en hyggelig Middag med den interessante Ellen Key, et meget klogt og indtagende Menneske, og den elskelige Fru Vullum, som blev meget skuffet over, at Frøken Dons ikke kunde komme. Jeg overbragte Fru Vullum Frøken Dons' hjertelige Hilsen. Bogen var fra Helge Rode.

Flere Aar efter spurgte Carl Nielsen mig, om jeg vilde synge den unge Kvindes Parti i »Hymnes Amoris«. Dette Korværk skulde opføres til en af Musikforeningens Koncerter, hvor Victor Bendix skulde dirigere. Bendix tilbød at gennemgaa Partiet med mig, og han hjalp mig og rettede mig sangligt. Victor Bendix var meget interesseret i Sang og gav mig mange teknisk gode Raad. Det gik – tilrods jeg var meget nervøs – rigtig godt. Om Aftenen efter Koncerten var vi hos Professor Neruda. Det blev en meget fornøjelig Aften. Koncerten var gaaet godt, og Carl Nielsen var tilfreds med Udførelsen.

Saa tog jeg til Berlin to Gange og sang med en Amerikaner, der trykkede min Stemme ned. »Evig disse søde Toner«, sagde han, og jeg var dum nok til at rette mig efter hans Anvisninger, saa min lyse Overklang var borte.

Jeg havde flere Sangaftener, én udelukkende med danske Romancer paa Programmet. I den Anledning havde jeg skrevet til Komponisten P. E. Lange-Müller om en af Sulamiths Sange, der laa for højt for mig og fik følgende Svar:

Sophienberg pr. Kokkedal d. 26/6 1912

Højtærede Frue.

Tak for Deres Brev og for Deres smukke Tanke at ville synge Sulamithsangene i chronologisk Rækkefølge.

Blot Skade at De ikke kan tage »Brudekarmen« med. De kunde maaske sætte Sangen $\frac{1}{2}$ Tone ned, om det vilde passe Dem bedre. Mod den foreslaaede Transposition af Salomons Sang har jeg intet at indvende.

Om det maatte ønskes vil jeg gerne gaa Sangene igennem med Dem henimod Tiden for Deres Concert.

Med Hilsen til Deres Mand
er jeg Deres ærbødige
P. E. Lange-Müller

Lange-Müller var saa elskværdig at komme hjem til mig og gaa Sangene grundigt igennem. Jeg havde udsolgt til denne danske Sangaften og megen Glæde deraf.

Da jeg var kommet op i fyrrerne, plagede jeg kongelig Kammer-sangerinde Tenna Frederiksen om at give mig Undervisning i Sang. Jeg havde to Aar før været i Paris, inviteret af Fru Gods-ejerinde Elisabeth Schou, og vi havde begge sunget hos Jean de Reszke – og da jeg vidste, at Tenna Frederiksen mange Maaneder gennem flere Aar havde sunget hos Jean de Reszke, haabede jeg, at hun vilde bønføre mig.

– »Ja, De er jo godt op i Aarene, og jeg vil have, at mine Elever skal synge to Aar uden Tekst, kun Vocaliser.«

Jeg gik ind for alt, da jeg trængte saa meget til Fornylse for min egen Undervisning i Sang.

Det var gode Aar for mig, og Tenna Frederiksen var mageløs mod mig. En glimrende Lærerinde og en hjertelig Ven. Og hvor var det vidunderligt at høre Tenna Frederiksen paa Det kgl. Teater. Jeg kan huske, da jeg første Gang hørte den dejlige Stemme i »Werther«. Jeg tænkte: Det var dog en skøn Klang, saa fri og varm i Farven!

Senere hørte jeg Tenna Frederiksen i »De døde Øjne«. Enhver, der har hørt hende som Myrhkele, da hun stod og lod Solen brænde Synet ud, kan aldrig nogensinde glemme den sorgfulde,

skønne Røst . . . Den Varme, Renhed og Ydmyghed, der var over hendes Fru Ingeborg i »Drot og Marsk« – og hvem glemmer hendes Desdemona i »Othello«, i Ave Marias Bøn – men først og sidst hendes Eleonora Christina, den stolte Kongedatter, den fromme Sjæl . . . Tro, Haab og Kærlighed.

Jeg mødte Fru Tenna Kraft nogle Dage efter Premierens.

– »Tak. Hvor var det skønt og stort, Deres Eleonora Christina«, sagde jeg.

Fru Tenna Kraft fortalte mig, at det, der dybest havde rørt hende den Aften, var, at Maskinfolkene, der ellers altid plejede at skynde sig ud med hver sit Sætstykke efter sidste Tæppefald, alle stod ganske tavse ved deres Sætstykker, da hun gik forbi dem og ud af Scenen.

– »Jeg gik imellem dem ind paa mit Paaklædningsværelse, satte mig ned og græd! . . . Det var for mig den største Forstaelse af min Eleonora Christina!«

Fru Tenna Kraft fortalte mig engang:

– »Flere Gange, naar jeg sang hos Jean de Reszke, har jeg truffet Toscanini, der absolut vilde have mig med paa Tourné, men jeg turde ikke.«

Særlig i de sidste Aar før hendes Død, havde jeg den Lykke at se en hel Del til Fru Tenna Kraft. Kort før Julen 1927 sendte hun mig følgende lille Brev i Anledning af min Fars Død:

Skodsborg 21.12.1927.

Kære Fru Schnohr

Maa jeg gennem disse Linier sende Dem min dybeste Medfølelse i Anledning af Deres Fars Død; selv om De dog har haft den Glæde at beholde Deres Forældre til de blev meget gamle, er Tabet dog altid noget som gør ondt.

Jeg ønsker Dem en hyggelig Jul og et velsignet Nytaar for Dem og Deres Mand og Børn.

Jeg tænker ofte paa Dem, Deres fine Væsen og store Interesse for den Kunst vi begge elsker.

De venligste Hilsner til Deres Mand og Dem

Deres altid hengivne
Tenna Kraft

PALSGAARD

Far, Mor, min Søster og jeg boede i Sommeren 1897 i Juelsminde lille, gammelførte Sommerpensionat »Færgegaarden«. Juelsminde og »Færgegaarden« hører ind under Godset Palsgaard, og paa det Tidspunkt ejedes Palsgaard af den tyske Prins Schoenaich-Carolath. Far traf en Dag Prinsen i Fredericia, og Prinsen kom hen til Far og sagde: »Jeg hører, De og Deres Familie bor paa »Færgegaarden« i Juelsminde . . . De maa endelig komme over og besøge os en Dag.«

Vi vilde nu ikke komme uanmeldt, men saa en Dag kom der en Vogn fra Palsgaard med en stor Frugtkurv og Brev med Indbydelse til at komme til Middag den følgende Søndag. Vi skulde da blive afhentet i Vogn. Mor maatte sige nej Tak, da Mormor nylig var død.

Vi blev saa hentet ved fem Tiden, da vi før Middag skulde køre en Tur til den nærliggende Strand og ud gennem Skoven til »Gavlen«.

Der er paa Palsgaard en meget stor Dagligstue, som har hele Slottets Bredde. Den var ikke blevet repareret. Prinsen var ikke velhavende, og af det store Stukloft laa store Dele paa Gulvet. Spisestuen og de andre Stuer var hyggelige og kønt møblerede.

Vi var der et Par Søndage til Middag. Prinsessen var en smuk, ung Dame, der kom os smilende venligt i Møde med en yndig lille Datter ved Haanden. Prinsen selv var mere Digter end Landmand og var meget interesseret i Litteratur og Teater.

Dr. Bobé og hans første Hustru var meget kærkomne Gæster hos Prinsen.

Senere købte Baron Wedel Jarlsberg, da han blev udnævnt til norsk Gesandt i Danmark, Palsgaard i 1898 og ejede det til 1908, og han restaurerede det helt og holdent og satte Parken smukt i Stand, blandt andet med en lang Række meget smukke og sjældne Træer. Indvendigt satte han ogsaa Slottet i Stand bl. a. kom der gamle røde Silketapeter i den store Dagligstue, de er der endnu. I denne Stue er der otte dybe Vinduesnicher, det er de tykke Mure, der giver Dybden. Den danske Adelsfamilie Reedtz havde ejet Palsgaard gennem to hundrede Aar, og den sidste Reedtz, Niels Juel Reedtz ombyggede Slottet omkring 1804. Han nedrev Taarnet og opførte de to nuværende Sidefløje.

I 1908 købte Direktør Einar Schou Palsgaard. Hans Kone, Elisabeth Schou, min Søster og jeg havde kendt hinanden fra Ungdommen, og vi er i Slægt sammen. Jeg havde ikke talt med Fru Schou i de Aar, hvor de boede i London. Saa en Dag – det var i April 1910 – kom Fru Schou op til os og spurgte, om mine to ældste Sønner og jeg vilde komme derover den kommende Sommer og bo hos dem en Maanedes Tid.

Det blev mange lyse og lykkelige Somre, vi var Gæster paa det dejlige Gods. Schous og mine Børn blev Venner, og det er de stadig den Dag i Dag. Einar Schous Søn, Herbert Schou, er Ejer af Palsgaard nu og er samtidig Direktør for mange Virksomheder. Der er et stort Palsgaard-Fond, og der er de mest ideelle Arbejdsvilkaar med Tantieme og Andel i det – eller de – store Foretagender. Det er en hel lille Verden for sig, og det har det altid været.

Fru Schou var meget interesseret i Musik, var selv musikalsk og havde en smuk Stemme. Fru Schou var ogsaa primus motor, naar det gjaldt om at hjælpe unge Sangere i Aarevis og var med til at starte Filharmonisk Selskab, som med Klenow som Dirigent fremførte flere udenlandske Komponisters Værker, der ikke tidligere havde været hørt i København. Ligeledes købte Fru Schou mange Malerier af unge Kunstnere og støttede ogsaa dem pekuniært,

ligesom Fru Schou var en meget dygtig Oversætter af engelsk Litteratur, bl. a. var hun den første, der oversatte Katherine Mansfields Bøger.

Jeg kan huske, at Einar Schou mange Somre rejste sig ved Middagsbordet og erklærede: »Jeg vil gerne herved bekendtgøre, at nu er Lis atter gaaet fallit.«

Fru Schou lo hjerteligt – og fik omgaaende et nyt Checkhefte.

Der kom mange Gæster, Sommer, Efteraar og ved Juletid. Kunstnere, ogsaa fra Udlandet, saaledes Komponisten Delius, som var deres gode Ven fra London, en ung tysk Violinistinde, Wagnersangerinden, den smukke Berta Morena og de danske Venner, Professor Vilhelm Andersen, som kom hver Sommer, Johanne Stockmar, Professor Victor Kuhr, Sangerinden Frøken Helene Serène D'Acquéria, som omtrent boede fast derovre, Malerne Clement og Tørsleff, Bibliotekar Julius Clausen og Hustru, den elskelige Baron Rosenkranz og Frue og mange, mange flere. Ogsaa mange Venner fra Aarene i England og mange af Familien Schou – først og fremmest Maleren P. A. Schou, som Einar Schou allerede havde truffet, da han som ganske ung Mand boede i Hamborg, og som han nu købte mange Billeder af, og til hvem han senere lod indrette en Ejendom i Nærheden af Juelsminde, som P. A. straks døbte »Montmartre«.

Børnene havde en vidunderlig – og meget fri – Tilværelse paa Palsgaard. Den unge nuværende Fru Gudrun Schou, Palsgaard, var med som Barn. De spiste Lunch med os Voksne, men fik deres Smørrebrød, Mælk og The Klokken syv i »Skolestuen«. Saa var de fri for den kedelige Omklædning til Middag og kunde skynde sig ud og lege videre, til de skulde i Seng – og det gik altid i et yderst langsomt – men meget gemytligt – Tempo.

En Dag, en lys, tidlig Sommeraften, havde Vilhelm Andersen lovet Fru Schou at læse »Den lille Hyrdedreng« af Oehlenschläger for Børnene og os ældre. Der findes nede i Parken et Lysthus, der er bygget som et lille, hvidt, græsk Tempel. Det har tidligere været benyttet som Observatorium. Foran dette var der anbragt Bænke og Stole. Der sad saa Børnene i deres lyse Tøj, og vi

Voksne sad bagved. Børnene var ganske stille af Betagelse, da Vilhelm Andersen gik frem foran Templet og læste saa aandfuldt og smukt, og endnu mindes de den smukke Oplæsning og hele Stemningen i den skønne danske Sommeraften.

Et andet Aar mindes jeg ogsaa en pragtfuld Sommeraften. Det var i August, saa en elektrisk Lampe var trukket ud gennem et af Vinduerne, og Vilhelm Andersen læste nogle af Aarestrups smukkeste Digte.

Naar man sidder paa Haveterrassen, har man den skønneste Udsigt ned over den store Plæne, over den store Eng »Haabet« og helt ud til Juelsmindebugten. Her laa i mange Aar Fregatten Jylland, som Einar Schou havde købt for at redde den fra Op-hugning. Nu ligger Fregattens store Anker i Anlæget i Juelsminde.

Einar Schou havde et godt Stykke Tid inden den første Verdenskrig købt en stor engelsk Lystyacht »Peter Pan«. Der var tre Mands Besætning ombord foruden Kaptajnen. Den foretog vi de dejligste Ture med til Børnernes og de Voksnes store Fryd. Jeg kan huske, at Einar Schou, hver Gang vi skulde paa Langtur og saa det Hav af Smørrebrød, store Thermokander med Kaffe, Øl og Sodavand, Masser af kulørt Sodavand, sagde: »Det faar I aldrig sat til Livs.« – Men mageligt, et Par Timer efter Frokost var Børnene sultne igen og tømte baade Fade og Kagekasser.

Turene gik ofte til Munkebjerg. Der spiste vi Middag. Det var en skøn Tur op gennem Vejle Fjord og hjem i den lyse Sommeraften. Ogsaa paa Æbelø var vi flere Gange. Den var tilgængelig dengang. Der er en meget smuk Skovbund med høje Ørnebregner.

Om Aftenen var der Musik og Sang. Sarah Møller akkompagnerede – senere min Mand – Fru Schou, Frøken D'Aqueria og mig.

Gustav Wiedes »Skærmydsler«, som stadig gør stor Lykke paa Det kgl. Teater, har en morsom Forhistorie, som Gustav Wied utvivlsomt maa have hørt og som har givet ham Ideen til det lille, fornøjelige Tidsbillede: Det var en Sommerdag paa Palsgaard, hvor der var kommet en Gæst fra Horsens til Frokost. I Samtalens Løb fortalte denne Dame – der var Kusine til Fru Anna Bloch – at Anna Bloch allerede som halvvoksen var meget inter-

esseret i Teatret. En Dag kom der en Teatertourné til Horsens, hvor Anna Blochs Far, Doktor Linnemann, var Læge.

Anna Bloch – altsaa dengang den purunge Frøken Linnemann – spurgte sin Far, om hun ikke maatte gaa i Teatret om Aftenen.

Dr. Linnemann, der var ængstelig for Datterens lidt for store Interesse for Teatret, sagde nej.

Nu boede der i Horsens ogsaa to af Anna Blochs Tanter, saa der gik Anna Bloch hen og bad dem om Penge til at gaa i Teatret for om Aftenen.

»Hvad siger din Far . . . Hvorfor spurgte du ikke ham først?« sagde de.

»Jamen, Far sagde nej.«

»Saa tør vi heller ikke give dig Penge til Billetten.«

Nu var de to ældre Tanter yderst sirlige og pertentlige, saa Anna Bloch, der havde et Par godt tilsølede Støvler paa, sagde:

– » Saa tramper jeg op i jeres pæne Senge!«

Af Skræk for at faa deres hvide, nyvaskede Sengetøj grisset til, skyndte Tanterne sig at give Anna Bloch Pengene . . .

Det var altsaa »Tante Et« og »Tante To«!

Da Børnene var en seksten, sytten Aar, skulde de engang have en Sommerfest paa Palsgaard, hvortil der var blevet indbudt en hel Del unge. De unge, der boede paa Palsgaard, indstuderede en Komædie, og dér var Vilhelm Herold en glad og interesseret Scènesætter. Han morede sig ligesaa godt som de unge.

Den sidste Sommer, Herold levede, var han, Johanne Stockmarr, Professor Victor Kuhr, Frk. D'Aquèria og jeg der paa samme Tid. Der var en saa vemodig Stemning over Herold. Han, der ellers altid plejede at ville spille Bridge, bad nu i Stedet for Johanne Stockmarr hver Aften spille. Saa sad han ganske stille og lyttede efter. Og Herold, som altid gerne ville fortælle Historier og Anekdoter, glædede sig over Stemningen – og tav.

Senere sad vi oppe i Biblioteket og talte sammen. Ogsaa Professor Kuhr spillede ofte i Mørkningen ud af sit rige, musikalske Sind, hvad der i Øjeblikket levede i ham af musikalske Tanker og Idéer.

Jeg husker, at Herold og jeg rejste sammen fra Palsgaard den Sommer, Herolds sidste. Vi skiltes i Fredericia, Herold skulde fortsætte til København, jeg tog nogle Dage til den smukke, gamle By Ribe, hvor jeg aldrig før havde været.

Min Søster og Svoger boede i et gammelt Hus i Nybrogade. Ja, min Søster bor der stadig og flyttede derind som Brud for mange, mange Aar siden. Det er et gammelt Hus fra 1732, og min Svogers Bedstefar købte det i sin Tid. Der er Bindingsværk i Gaarden, en gammel Holberggaard med kurrende Duer. Husets Facade vender ud mod Kanalen og er bedækket med Vildvin. Det er et ret smalt Hus med kun een Trappe og tre Værelser paa hver af de fire Etager. Husets Bagside vender ud mod Magstræde. Der er først et stort Herreværelse og saa to Tegnstuer. En Vindeltrappe fører fra Herreværelset ned til Tegnstuerne. Det er et meget smukt og gæstfrit gammelt Hus, hvor Mor og Far elskede at komme. Min Svoger var desuden Arkitekt for Hypodromen og var med i Bestyrelsen. Nu er min Søster med i Bestyrelsen.

Jeg havde i et Par Aar været gift med Pianisten Axel Schnohr. Mine to ældste Sønner boede sammen i en lille Lejlighed, den tredie Søn var paa Sorø og min yngste Søn hjemme hos mig, han var ti Aar. Vi boede i Dr. Tværgade i en hyggelig Lejlighed paa femte Sal. En Nat Klokken to ringer det stærkt paa Døren, jeg staar op og gaar ud for at se, hvem der vel kunne finde paa at ringe paa det Tidspunkt. – »De skal ikke blive forskrækket,« sagde en elskværdig Brandmand – »men der er Ildebrand i Deres Pulterkammer.«

Det var altsaa lige over Hovedet paa os. Det kan nok være, vi i en Fart kom i Tøjet. Først var jeg inde hos Sønnen for at forklare ham, hvad der var sket og bede ham skynde sig med Paa-klædningen. Saa ud til min unge Pige, der blev rædselslagen, men da hun saa, jeg var rolig, kom ogsaa hun i Tøjet.

I Løbet af kort Tid var Lejligheden fyldt med flinke Falck-Folk, der i Stuerne samlede alt, hvad de kunde paa Bordene, og saa Presenninger over Flygelet og Bordene. Saa begyndte Vandet at løbe fra Loftet ned fra Lysekroner og Ampler, og Vandet blev af

Falck drevet ud i Badeværelset. Saa ringede det paa Køkkendøren, der stod en stor, kraftig Brandmand, der sagde gemtyligt: »Det er en nydelig Brand, De har.«

Nede fra de andre Lejligheder kom de op med venlige Tilbud om at komme ned hos dem, men der var intet at gøre for os, saa vi fik hurtigt fat paa lidt Toilettng, sagde Farvel til den unge Pige, der skulle overnatte hos en Veninde nede i Huset, og saa afsted hen til min Søster.

Da vi kom ned paa Gaden og saa den lange Stige sat op til vore Vinduer, tænkte jeg med Rædsel paa Turen ned ad Stigen, saa jeg var glad over at staa paa Brostenene.

Nu var jeg bange for at gøre min Søster forskrækket, men jeg vidste tilfældigt, at hendes to ældste Sønner havde været til Gilde, saa jeg haabede, de ikke var for langt henne i Morfeus' Arme. De havde Værelser paa tredie Sal mod Gaden, og heldigvis var der Lys. Saa kaldte jeg op, de hørte det og kom ned for at lukke os ind og fik os installeret i et Gæsteværelse.

Min Søster hørte intet før Stuepigen næste Morgen kom ind med Theen og sagde:

»Fruens Søster ligger nede i Gæsteværelset, hendes Hus er brændt a'«.

Den sidste Traad fører til mit ældste Oldebarn, der tit kommer paa Besøg og sidder i en af min Oldefars Stole. Overfor paa Væggen hænger det smukke Maleri af Oldefar, som er en Kopi af det Maleri, der findes i Det kgl. Teater, hvor han sidder i en for ham saa karakteristisk Stilling med Hovedet støttet mod den ene Haand, medens den anden Haand ligger paa Bogen, som hviler i hans Skød.

Jeg siger dette, for saadan saa jeg selv ofte min Mormor sidde, naar Bogen, hun læste i, havde grebet hende, og hun saa frem for sig i dybe Tanker.

Den lille Pige er som sagt mit ældste Oldebarn, Barnebarn af min yngste Søn, Carsten Nielsen. Hun hedder Cæsilia Holbek, hun har en lys, ren Stemme og har allerede sunget en lille Solosang i Radioens Børnetime.

Indhold

Forord	7
Oldefar C. N. Rosenkilde	9
Mormor Sødring	20
Mine Forældre	47
Naaden Fru Hall	56
Førslev	60
Far og Folketeatret	76

Med en frodig og tindrende frisk erindringsevne genoplever Margrethe Schnohr i denne bog sit begivenhedsrige liv og fortæller fængslende og interessant om de mange særprægede mennesker og skæbner, hun har mødt paa sin vej gennem livet. — Om hendes oldefar, skuespilleren Christen Niemann Rosenkilde, mormoderen, fru Julie Sødring, hendes far, professor Dorph-Petersen, gennem mange aar skuespiller, inspektør og tilsidst i en aarrække direktør for Folketeatret, hendes første mand, digteren L. C. Nielsen og dennes gode venner, bl. a. Holger Drachmann, Viggo Stuckenberg, Johannes V. Jensen og Ludvig Holstein, og om mange andre — komponisten Carl Nielsen, sangerinderne Elisabeth Dons og Tenna Kraft — rummer bogen levende og karakteristiske erindringer. Hertil føjer sig en lang række ikke tidligere kendte breve til Dorph-Petersen, mens han var direktør for Folketeatret, bl. a. breve fra Holger Drachmann, Gustav Wied, Henrik Pontoppidan, Johanne Luise Heiberg, Hjalmar Bergstrøm og mange andre.

